MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
TARPTAUTINĖS IR EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS INSTITUTAS

INDRA KALVIONYTĖ
TARPTAUTINĖS ŽMOGAUS, VARTOTOJŲ, INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS APSAUGOS
MAGISTRANTŪROS STUDIJŲ PROGRAMA

TEISĖ Į ASMENS ATVAIZDĄ ŽINIASKLAIDOJE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Laurynas Biekša

Vilnius, 2016

TURINYS

SANTRUMPŲ IR AKRONIMŲ SĄRAŠAS 3
ĮVADAS 4
1. TEISĖS Į ASMENS ATVAIZDĄ IR SAVIRAIŠKOS LAISVĖS SAMPRATA 9
1.1. Teisės į asmens atvaizdą ir saviraiškos laisvės sąvoka 9
1.2. Teisės į asmens atvaizdą ir saviraiškos laisvės santykis 15
1.3. Teisės į asmens atvaizdą tarptautinis ir nacionalinis teisinis reguliavimas 22
1.3.1. Teisės į asmens atvaizdą tarptautinis teisinis reguliavimas 23
1.3.2. Teisės į asmens atvaizdą nacionalinis teisinis reguliavimas 29
2. ASMENS ATVAIZDO SKELBIMO ŽINIASKLAIDOJE PROBLEMATIKA 40
2.1. Asmens atvaizdo, padaryto viešoje vietoje, skelbimo žiniasklaidoje problematika 42
2.1.1. Viešos vietos samprata 42
2.1.2. Asmens atvaizdo, padaryto viešoje vietoje, skelbimo žiniasklaidoje problemos 47
2.2. Viešojo asmens atvaizdo skelbimo problematika 54
2.2.1. Viešojo asmens samprata 55
2.2.2. Viešojo asmens atvaizdo skelbimo žiniasklaidoje problemos 59
2.3. Asmens atvaizdo skelbimo žiniasklaidoje teisės pažeidimo atvejais problematika 67
IŠVADOS 78
PASIŪLYMAI 80
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS 82
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS 96
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA 97
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA 98
PRIEDAI 99
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ 113

SANTRUMPŲ IR AKRONIMŲ SĄRAŠAS

ADTAĮ arba LR ADTAĮ – Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas

BK arba LR BK – Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas

CK arba LR CK – Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas

EŽTK arba Konvencija – Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

EŽTT arba Teismas – Europos Žmogaus Teisių Teismas

KT arba LR KT – Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

LAT arba LR LAT - Lietuvos Aukščiausiasis Teismas

LApT – Lietuvos apeliacinis teismas

LRK arba Konstitucija – Lietuvos Respublikos Konstitucija

LVAT - Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas

VIĮ arba LR VIĮ – Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas

TPPTP – Tarptautinis pilietinių politinių teisių paktas

ŽLEK – Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodeksas

ŽTK – Žmogaus teisių komitetas

ĮVADAS

Problematika ir darbo aktualumas. Šiais, informacinių technologijų laikais, kai žmonės nė dienos nepraleidžia be televizijos ar interneto, ypatingą reikšmę įgijo žiniasklaida. Istoriškai žiniasklaidos priemones galima skirstyti į dvi pagrindines grupes: spausdintinius leidinius (laikraščius, žurnalus ir pan.) bei elektroninėmis ryšių priemonėmis teikiamas visuomenės informavimo priemones (radiją ir televiziją). Internetui tapus didžiosios gyventojų dalies kasdienybe, susiformavo trečioji visuomenės informavimo priemonių rūšis – informacinės visuomenės informavimo priemonės, tai yra informacijos sklaida elektroninėmis priemonėmis (internetu). Dar iki pastarosios atsiradimo, kildavo klausimai dėl žmogaus teisių, tokių kaip asmens teisė į privatų gyvenimą ar teisė į asmens atvaizdą, pažeidimų publikacijose arba televizijos programose, o atsiradus informacinei žiniasklaidai tokie pažeidimai pasiekė kulminaciją. Sparčiam progresavimui turėjo įtakos tokie faktoriai kaip žiniasklaidos plėtra internete, etikos stoka visuomenės informavimo priemonėse, naujų technologijų atsiradimas bei jų naudojimo plitimas ir kt. Tobulėjant technologijoms, keičiasi ir viešosios informacijos rengėjų bei skleidėjų įpročiai. Žiniasklaidos priemonių atstovai siekdami aukštesnių reitingų ir komercinės sėkmės, šiandien vis dažniau atsižvelgia į tikslinės auditorijos poreikius, tokiu būdų neretai pamindami etikos normas ir taisykles. Esant tokioms tendencijoms būtina nustatyti ribą tarp to, ką galima viešinti, ir to, kas pažeistų kito asmens teises.

Asmens atvaizdas, dėl gebėjimo atskleisti asmens unikalias savybes ir išskirti jį iš kitų, yra laikomas vienu pagrindinių asmenybės atributų. Siekiant išvengti neigiamo poveikio žmogaus asmeniniam tobulėjimui, jo atvaizdui turi būti užtikrinama tinkama apsauga[1]. XXI – ajame amžiuje viena problemiškiausių, keliančių daugiausiai iššūkių žmogaus teisei į atvaizdą, sričių - žiniasklaida. Sparčiai besivystančios technologijos suteikia viešosios informacijos rengėjams ir skleidėjams beveik neribotas galimybes ne tik paprastai, slaptai fotografuoti ar filmuoti, bet ir išsaugoti bei operatyviai perduoti vaizdinę informaciją. Laikraščiuose, televizijų programose, internetiniuose naujienų dienraščiuose asmens atvaizdai naudojami taip dažnai ir tokiuose įvairiuose kontekstuose, kad susidaro įspūdis, jog teisė į asmens atvaizdo neliečiamumą Lietuvoje neegzistuoja. Todėl tikslinga ištirti, ar teisės į asmens atvaizdą specifiką reglamentuojantys galiojantys Lietuvos teisės aktai yra pakankamai išsamūs ir gali užtikrinti tinkamą bei visapusišką teisinių santykių stabilumą, taip pat būtina atskleisti ar nacionalinių teismų praktika dėl žmogaus

[1]Reklos and Davourlis v. Greece, Eur. Ct. H. R., Case 1234/05, §40 (2009); Von Hannover v. Germany (2), Eur. Ct. H. R., Cases 40660/08 and 60641/08, §95 (2012) ir kt.

teisės į jo atvaizdą yra aktuali, atitinkanti EŽTT jurisprudencijoje suformuluotus principus ir praktiškai funkcionuojanti šiuolaikiniuose teisiniuose santykiuose.

Atsižvelgiant į tai, jog žmogaus atvaizdo, kuris vaidina labai svarbų vaidmenį šiuolaikiniame gyvenime, neliečiamumo, žiniasklaida dažnai nepaiso, o teisė į asmens atvaizdą, kaip atskira teisės į privatų gyvenimą dalis, stokoja aiškumo ir apibrėžtumo, praktinio taikymo išsamumo bei teisės doktrinos atstovų dėmesio, todėl teisės į asmens atvaizdą žiniasklaidoje tematika tampa itin aktuali. Taigi, tikslinga ištirti nacionalinėje ir tarptautinėje teisėje esamą teisės į asmens atvaizdą reglamentavimą, nacionalinių teismų ir EŽTT jurisprudenciją, nagrinėjant bylas dėl asmens privatumo pažeidimų bei pateikti atskirų asmens atvaizdo skelbimo žiniasklaidoje atvejų, jų ypatybių bei problematikos analizę.

Temos naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Atskleistas temos aktualumas įrodo, jog šiuolaikiniuose teisiniuose santykiuose teisės į asmens atvaizdą tematika, ypatingai žiniasklaidos veikloje, yra labai reikšminga, todėl sisteminė doktrinos ir teismų praktikos analizė - būtina. Pažymėtina, jog šiame magistro baigiamajame darbe nagrinėjamai temai aktualių teisinių tyrimų bei analizės tiek tarptautinėje, tiek Lietuvos teisinėje literatūroje itin mažai. Teisė į asmens atvaizdą doktrinos atstovų dažniausiai analizuota tik kaip viena iš teisės į privatų gyvenimą dalių, tai yra fragmentiškai, paliečiant tik tam tikras, konkrečias sritis: asmens privataus gyvenimo apribojimų nacionalinio saugumo[2] ar kibernetinės erdvės[3] kontekste, viešojo asmens[4] ar viešos vietos[5] sampratą, proporcingumo principo esmę[6], valstybės pozityvius įsipareigojimus[7], privataus gyvenimo gynimo klausimus[8], santykį su saviraiškos laisve[9] bei kt. Pabrėžtina, kad didžioji dalis įvardintų autorių savo

---

[2] Birutė Pranevičienė, "Limiting of the right to privacy in the context of protection of national security," *Jurisprudencija* 18, 4 (2011): 1609–1622.

[3] Birutė Pranevičienė, Darius Amilevičius, "The limiting of privacy in the cyberspace," *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 6 (2011): 237–253.

[4] Ąžuolas Čekanavičius, "Viešojo fizinio asmens sampratos problematika," iš *Privatinės teisės doktrina ir praktika. Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui: mokslinių straipsnių rinkinys,* Juozas Žilys et. al. (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014), 119-133; Scott. J. Shackelford, "Fragile Merchandise: A Comparative Analysis of the Privacy Rights for Public Figures," *American Business Law Journal* (2012): 125–208, http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1744-1714.2011.01129.x/epdf ir kt.

[5] Rūta Šimkaitytė - Kudarauskė, "Viešosios vietos sąvokos ir sampratos problematika," *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 5 (2011): 199–219.

[6]Erika Leonaitė, "Proporcingumo principas ir jo taikymas EŽTT bylose prieš Lietuvą pagal EŽTK 8 str.," *Teisė* 77 (2010): 113–125; Yutaka Arai-Takahashi, "The Margin of Appreciation Doctrine and the Principle of Proportionality in the Jurisprudence of the ECHR," *Intersentia* (2002): 60-91, http://books.google.lt/books?id=wTjOMvLpgwsC&printsec=frontcover&hl=lt#v=onepage&q&f=false.

[7] Lina Urbaitė, "Valstybės pozityvių pareigų vertinimas Europos Žmogaus Teisių Teismo bylose prieš Lietuvą," *Socialinių mokslų studijos* 3, 3 (2009):123–144.

[8] Edita Žiobienė, "Aktualios konstitucinės teisės į privatų gyvenimą apsaugos problemos," *Jurisprudencija* 64, 56 (2005): 124–131.; Solveiga Cirtautienė, "Neturtinės žalos atlyginimas kaip neturtinių vertybių gynimo būdas," *Jurisprudencija* 71, 63 (2005): 5–15 ir kt.

straipsniuose nagrinėja ne konkrečiai teisę į asmens atvaizdą ar jos problematiką žiniasklaidoje, o žmogaus teisę į privatų gyvenimą bei galimus jos ribojimo pagrindus. Kaip minėta anksčiau teisė į asmens atvaizdą yra laikoma teisės į privatų gyvenimą sudėtine dalimi, todėl darytina išvada, kad nurodyti teisinės literatūros šaltiniai tam tikra apimtimi yra aktualūs ir šiame magistro baigiamajame darbe nagrinėjamos problemoms. Nepaisant to, pasigendama mokslinių darbų, nuosekliai analizuojančių su teise į asmens atvaizdą susijusią įstatyminę bazę, doktriną ir EŽTT bei nacionalinių teismų praktiką, pateikiančių gilesnę, nagrinėjamos teisės ir saviraiškos laisvės sąveikos, analizę. Lietuvos teisinėje literatūroje galima išskirti Dr. Ą. Čekanavičiaus[10] bei L. Meškauskaitės[11] darbus, kuriuose aptariamas teisės į asmens atvaizdą reglamentavimas nacionaliniu bei tarptautiniu mastu, pateikiama susisteminta EŽTT ir Lietuvos teismų jurisprudencija, atitinkamos teisės kontekste, jos santykis su saviraiškos laisve, taip pat trumpai aptariami aspektai susiję su teisės į asmens atvaizdą problematika visuomenės informavimo srityje bei baudžiamajame procese.

Atsižvelgiant į tai, jog teisės į asmens atvaizdą problematikos žiniasklaidoje visapusiškai aktualus doktrininis tyrimas nėra atliktas, o iki šiol teisinėje literatūroje pateiktos fragmentinės analizės šiuo klausimu neužtenka, todėl tikslinga užpildyti teisės doktrinoje esančias spragas ir pateikti išsamų teisės į asmens atvaizdą teorinių ir praktinių problemų tyrimą, informacijos skelbiamos žiniasklaidos priemonėse aspektu, kuris atskleis svarbias šios teisės tiksliam aiškinimui, reikšmingas veiksmingam jos taikymui ir garantavimui, sąlygas, sąvokas ir aplinkybes.

Tyrimo tikslas. Darbu siekiama įvertinti teisės į asmens atvaizdą nacionalinį teisinį reguliavimą bei teismų praktiką tarptautinėje teisėje suformuluotų standartų kontekste, taip pat analizuojant konkrečius asmens atvaizdo viešinimo žiniasklaidos priemonėse atvejus bei nagrinėjat Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją, įvertinti vyraujančią problematiką bei pasiūlyti alternatyvias sprendimų galimybes.

Tyrimo uždaviniai. Nurodytam tikslui pasiekti, tyrimui keliami šie uždaviniai:

---

[9] Mindaugas Lankauskas, "Balansavimas tarp teisės į privatumą ir saviraiškos laisvės Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje," *Teisės problemos* 2, 56 (2007): 103-131; Algimantas Šindeikis, "Žodžio laisvė ir kitos konstitucinės vertybės: pusiausvyros nustatymo problemos" (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2008), 88-109; Danutė Jočienė, "Privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės santykis," iš *Žmogaus teisių apsaugos problemos tarptautinėje ir Lietuvos Respublikos teisėje*, Danutė Jočienė, Kęstutis Čilinskas (Vilnius: Teisės projektų ir tyrimų centras, 2005), 123-127.

[10] Ąžuolas Čekanavičius, "Specifinės fizinių asmenų civilinės teisės ir jų įgyvendinimas," iš *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų: mokslo studija*, Gediminas Sagatys et al. (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013), 232-238.

[11] Liudvika Meškauskaitė, *Teisė į privatų gyvenimą: teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą: teorinės ir praktinės problemos* (Vilnius: Registrų centras, 2015).

1. atskleisti teisės į asmens atvaizdą sampratą, jos teisinį reguliavimą bei santykį su saviraiškos laisve;

2. išnagrinėti asmens atvaizdo, padaryto viešoje vietoje, skelbimo žiniasklaidoje problematiką ir pateikti galimus problemų sprendimo variantus;

3. išanalizuoti viešo asmens atvaizdo skelbimo žiniasklaidoje problemas ir pasiūlyti įmanomus jų sprendimo būdus;

4. įvertinti asmens atvaizdo, viešinimo žiniasklaidoje teisės pažeidimų atvejais, problemiškumą ir įvardinti alternatyvias sprendimų galimybes.

Baigiamojo darbo reikšmė. Magistro baigiamojo darbo praktinę ir teorinę reikšmę įrodo tai, kad šiuo metu teisės doktrinoje randami moksliniai darbai, kuriuose tik fragmentiškai aptariama teisės į asmens atvaizdą žiniasklaidoje tematika. Atkreiptinas dėmesys, kad šiame moksliniame darbe remiantis, atlikta EŽTT ir nacionalinių teismų praktikos analize, atsakyta ne į vieną šiandieniniame gyvenime kylantį klausimą, dėl konkrečių, asmens atvaizdo viešinimo žiniasklaidos priemonėse, atvejų. Dar daugiau, šis magistro baigiamasis darbas skirtas paaiškinti teisės į asmens atvaizdą reikšmę, prasmę bei reglamentavimą, kad jos taikymas ir pažeidimų identifikavimas taptų paprastesnis ir labiau suprantamas asmenims, kurie susiduria su neetiškais žiniasklaidos atstovų veiksmais, fiksuojant ar panaudojant jų atvaizdą. Be to, manytina, kad EŽTT sprendimų, bylose dėl teisės į privatų gyvenimą bei į asmens atvaizdą pažeidimų, analizė konkrečių asmens atvaizdo viešinimo žiniasklaidoje atvejų kontekste, padės ne tik nacionaliniams teismams, bet ir žiniasklaidos savireguliacijos institucijoms, vertinti jų priimamų sprendimų, nagrinėjant tokio pobūdžio ginčus, teisingumą. Teigtina, kad, vadovaujantis atlikto tyrimo rezultatais, gautos išvados ir jų pagrindu suformuluoti pasiūlymai bus ne tik naudingi žiniasklaidos atstovams, vertinant savo veiksmų adekvatumą, bet taip pat galimai turės įtakos tolimesniam, moksliniame darbe nagrinėtos teisės reglamentavimo, taikymo ir aiškinimo, tobulinimui, taip užkertant kelią gyvenimo sričių, kuriose teisės normos neveikia, atsiradimui. Darbo turiniu bei pateiktomis išvadomis galima remtis, vykdant tolimesnius mokslinius tyrimus, identifikuojant ir sprendžiant naujai kylančias ar neanalizuotas problemas, taip pat šis darbas galimai bus naudingas studijų metu.

Tyrimo metodika. Atsižvelgiant į šio mokslinio darbo problematiką ir jam keliamą tikslą, buvo panaudoti, duomenų rinkimo ir duomenų analizės, lyginamasis bei loginis, mokslinio tyrimo metodai. Pradedant analizuoti teisę į asmens atvaizdą, vienas pagrindinių duomenų rinkimo ir analizės metodų, buvo pasirinkta *dokumentų analizė*. Jis panaudotas, nagrinėjant norminę bazę (nacionalinius teisės aktus, tarptautines žmogaus teisių sutartis, Lietuvos teismų ir EŽTT

jurisprudenciją) ir specialiąją mokslinę literatūrą (mokslinius straipsnius, monografijas ir kitus teisės mokslininkų darbus). Atliekant, išsamesnį darbe iškeltos problematikos, tyrimą panaudoti ir kiti duomenų analizės metodai: *lyginamuoju metodu,* sugretinus skirtingas teisės mokslininkų idėjas, buvo išskirtos skirtingų autorių mintys ir apžvelgta kaip jų pozicijos atsispindi teismų sprendimuose dėl žiniasklaidoje pažeistos teisės į asmens atvaizdo neliečiamumą; nagrinėjant teisės normų, garantuojančių asmens atvaizdo apsaugą, formuluotes, aiškinantis jose vartojamų sąvokų reikšmę, iškelti uždaviniai pasiekti *lingvistiniu metodu*; remiantis *loginiu metodu* identifikuotos ir įvertintos esminės problemos, viešinant asmens atvaizdą žiniasklaidoje, išanalizuota nuosekli teismų praktika ir nustatyti esminiai jos trūkumai, suformuluotos darbo išvados ir pasiūlymai; *apibendrinimo metodas* panaudotas, reziumuojant surinktą medžiagą, teisės į asmens atvaizdą žiniasklaidoje klausimais, bei jos pagrindu darant atitinkamas išvadas.

Tyrimo struktūra. Atsižvelgiant į magistro baigiamojo darbo tikslą, iškeltus uždavinius bei tyrimo problematiką, dėstomoji dalis skirstoma į du skyrius: teisės į asmens atvaizdą ir saviraiškos laisvės sampratą ir asmens atvaizdo skelbimo žiniasklaidoje problematiką. Abu skyriai dar papildomai skirstomi į poskyrius.

Siekiant nuoseklaus ir sistemingo tyrimo, būtina aptarti nagrinėjamos teisės reikšmę bei prasmę, todėl mokslinis darbas pradedamas teisės į asmens atvaizdą sampratos pateikimu, taip kaip ji suprantama ir formuluojama teisės doktrinoje, EŽTT ir nacionalinių teismų jurisprudencijoje, be to, atskleidžiama jos teisinio reguliavimo visuma pagrindiniuose tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose. Taip pat pirmame skyriuje pateikiama apibendrinta saviraiškos laisvės sąvoka ir jos santykis su teise į asmens atvaizdą. Antrajame skyriuje tiriama asmens atvaizdo skelbimo žiniasklaidoje problematika, tai yra nagrinėjant realius atvaizdo paviešinimo Lietuvos žiniasklaidos priemonėse atvejus, analizuojami iš to kylantys teoriniai ir praktiniai klausimai. Akcentuotina, kad šiame magistro baigiamajame darbe ypač svarbi - teismų praktika, ypatingas dėmesys skiriamas Europos Žmogaus Teisių Teismo ir nacionalinių teismų jurisprudencijai.

Ginamasis teiginys.

1. Nacionaliniame teisiniame reguliavime ir Lietuvos teismų praktikoje nepakankamai užtikrinami tarptautiniai teisės į asmens atvaizdą apsaugos standartai.

2. Lietuvos visuomenės informavimo srityje neretai pastebimi atvejai, kai žiniasklaidos atstovai viešina informaciją, susijusią su asmens privačiu gyvenimu ir atvaizdu, turėdami tikslą ne informuoti visuomenę bei tenkinti jos teisėtą ir pagrįstą interesą, o siekdami patenkinti visuomenės smalsumą ir gauti komercinės naudos.

1. TEISĖS Į ASMENS ATVAIZDĄ IR SAVIRAIŠKOS LAISVĖS SAMPRATA

Pirmajame šio mokslinio darbo skyriuje yra pateikiama teisės į asmens atvaizdą sąvoka bei jos įtvirtinimas pagrindiniuose tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose, apibendrintas sampratos suvokimas, jos formulavimo pobūdis teisės doktrinoje, institucinėje praktikoje, EŽTT ir nacionalinių teismų jurisprudencijoje. Kadangi šio mokslinio darbo tikslas yra išanalizuoti asmens atvaizdo viešinimo žiniasklaidoje problematiką, šiame skyriuje taip pat bus apžvelgta saviraiškos laisvės sąvoka bei santykis su asmens teise į atvaizdą. Tokia mokslinio darbo eiga, autorės nuomone, yra būtina, nes prieš pradedant analizuoti vyraujančią problematiką, reikia nustatyti kokia yra aptariamos teisės esmė.

1.1. Teisės į asmens atvaizdą ir saviraiškos laisvės sąvoka

Žmogaus teisių apsaugos užtikrinimu susirūpinta tik po Antrojo pasaulinio karo, kuomet tarptautinių žmogaus teisių apsaugos dokumentų nuostatose buvo aiškiai įtvirtintos svarbiausios, kiekvienam asmeniui priklausančios, teisės. Viena tokių, tarptautiniu lygmeniu pripažintų žmogaus teisių – teisė į privatų gyvenimą. Iš pateiktos formuluotės galima nustatyti, kad teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą saugomas gėris yra asmens privatumas. Dabartinis lietuvių kalbos žodynas žodį „privatus“ apibrėžia kaip 1) priklausantį atskiram asmeniui, nuosavą; 2) netarnybinį, neoficialų[12]. Teisės doktrinoje taip pat esama įvairių privatumo apibrėžimų: D. J. Solove privatumą suvokia kaip plačios apimties koncepciją, be kita ko, apimančią minties ir sąžinės laisvę, kūno vientisumą, namų, informacijos neliečiamumą, asmeninę informaciją, reputaciją, taip pat apsaugą nuo stebėjimo, paieškos ir tardymo[13]; pagal A. Westin, privatumas – tai individų, grupių ar institucijų reikalavimas nustatyti ribas, kada, kaip ir kokia apimtimi informacija apie juos yra perduodama kitiems asmenims[14], o R. Cohen–Almagor privatumą prilygina asmenų ginamai vertybei nuo smalsios ir įkyrios visuomenės[15]. Manytina, jog dėl tokios plačios privatumo kaip teisės objekto koncepcijos, kalbant apie asmens teisę į privatų gyvenimą, vartojamos įvairios sąvokos, tokios kaip: asmeninis gyvenimas, privatus gyvenimas, šeimyninis gyvenimas, šeimos

[12] Stasys Keinys, *Dabartinis lietuvių kalbos žodynas* (Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2000), 621.
[13] Daniel J. Solove, *Understanding Privacy* (London: Harvard University Press, 2009), 1.
[14] Birutė Pranevičienė ir Darius Amilevičius, “The limiting of privacy in the cyberspace,“ *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 6 (2011): 239.
[15] Raphael Cohen Almagor, “The Right to Privacy: Part I,“ *The Scope of Tolerance: Studies on the Costs of Free Expression and Freedom of the Press* (2007): 36, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1683618.

gyvenimas, privati informacija ir pan. Tapačiai privatų žmogaus gyvenimą apibrėžia ir Lietuvos teisės mokslininkai, sakydami, kad tai „toks žmogaus gyvenimas, kuris vyksta ne viešumoje, tai sritis, kur asmuo turi teisę būti paliktas vienas ir kur visuomenė neturi teisės kištis, tai yra vidiniai asmens šeimos santykiai, jo lytinis, dvasinis, religinis gyvenimas, sveikatos būklė“[16]. Nepaisant egzistuojančių sunkumų nusakyti šią teisę, teisės doktrinoje randama įvairių šios teisės apibrėžimų. Britų enciklopedijoje pateiktas asmens teisės į privatų gyvenimą apibūdinimas - tai asmens teisė būti apsaugotam nuo kišimosi į asmeninio pobūdžio dalykus[17], o bendrosios teisės tradicijos šalių šiuolaikinės privatumo koncepcijos pradininkais laikomi L. Brandeis ir S. Warren, teisę į privatumą apibūdino kaip teisę būti paliktam vienam[18]. Su tokia teisės mokslininkų pateikta samprata sutinka ir JAV Aukščiausias Teismas teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą apibrėžęs kaip „asmens privačios informacijos kontroliavimą“[19]. 1970 m. teisės į privatų gyvenimą apibrėžimą pateikė ir Europos Tarybos Generalinė Asamblėja, įvardindama ją kaip „žmogaus teisę gyventi asmeninį gyvenimą, į kurį turi būti kuo mažiausiai kišamasi. Ši teisė apima privatų, šeimos ir namų gyvenimą, asmens fizinę ir psichinę neliečiamybę, garbę ir reputaciją, asmeninių faktų slaptumą, draudimą be leidimo publikuoti asmenines nuotraukas, draudimą skelbti gautą ar surinktą konfidencialią informaciją“[20]. Atsižvelgiant į tai, jog egzistuoja ne tik įvairios privatumo – kaip saugomos vertybės, bet ir teisės į privatų gyvenimą definicijos, sutiktina su nuomone, kad nėra visuotinai įtvirtinto konkretaus veiksmų sąrašo, nustatančio teisės į privatų gyvenimą ribas, o pati teisė į privatų gyvenimą gali būti apibrėžta įvairiais terminais[21].

Kadangi teisė į privatų gyvenimą apima labai didelę saugomų vertybių įvairovę, kuri nuolat plečiasi ir apimti vis naujus visuomeninio gyvenimo elementus, Europos Tarybos Generalinė Asamblėja jau minėtoje rezoliucijoje 428/1970 „Dėl masinės informacijos priemonių ir žmogaus teisių”[22] prie daugelio teisės mokslininkų išskiriamų elementų, sudarančių asmens privatų

---

[16] Valentinas Mikelėnas et. al., *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras: Asmenys* (Vilnius: Justitia, 2002), 60.

[17] Liudvika Meškauskaitė, *Teisė į privatų gyvenimą: teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą: teorinės ir praktinės problemos* (Vilnius: Registrų centras, 2015), 15.

[18] Scott. J. Shackelford, “Fragile Merchandise: A Comparative Analysis of the Privacy Rights for Public Figures,“ *American Business Law Journal* 49 (2012): 139.

[19] Edita Žiobienė, “Privatumo teisės doktrinos kaita JAV,“ *Jurisprudencija* 32, 24 (2002): 33.

[20] “Resoliution 428 containing a declaration on mass communication media and human rights,” Council of Europe Parlamentary Assembly (1970), prieiga per internetą: http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=15842&lang=en.

[21] Jaunius Gumbis, Vytautė Bacianskaitė ir Jurgita Randakavičiūtė, “Human rights today,“ *Jurisprudencija* 1, 119 (2010): 126–127.

[22] “Resoliution 428 containing a declaration on mass communication media and human rights,” Council of Europe Parlamentary Assembly (1970), prieiga per internetą: http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=15842&lang=en.

gyvenimą, taip pat priskyrė ir garbę, reputaciją, asmeninių faktų slaptumą, draudimą be leidimo publikuoti asmeninę nuotrauką, draudimą skelbti gautą ar surinktą konfidencialią informaciją. Nagrinėjamai temai esmingiausias draudimo be leidimo publikuoti asmenines nuotraukas, priskirimas žmogaus privataus gyvenimo sferai, nes tai patvirtina teisės doktrinoje ir praktikoje sutinkamą poziciją, kad asmens teisė į atvaizdo neliečiamumą laikytina viena iš teisės į privatų gyvenimą sudėtinių dalių.

Nors stipraus ryšio egzistavimas tarp įvardintų teisių yra nepaneigiamas, tačiau jos neturėtų būti sutapatinamos. Teisės į privatų gyvenimą objektas yra privatumas, o teisė į asmens atvaizdą yra kiekvieno žmogaus teisė, sauganti tik vieną iš gėrių, patenkančių į privatumo sferą - asmens atvaizdą - kaip asmeninę nematerialinę vertybę. Kitaip nei teisės į privatų gyvenimą atveju, teisės į asmens atvaizdą apibrėžimo nerasime nei teisės doktrinoje, nei praktikoje, dėl šios priežasties analizuotinas teisės saugomas gėris – asmens atvaizdas, taip siekiant atskleisti teisės esmę. Dabartinis lietuvių kalbos žodynas pateikia labai lakonišką „atvaizdo“ apibūdinimą, apibrėždamas jį kaip portretą, paveikslą ar fotografiją[23]. Manytina, kad tokia definicija turėtų būti tikslinama atsižvelgiant į tai, kad kartu su naujų technologijų atsiradimu, daugėja ir būtų įamžinti asmens atvaizdą; nuo seno egzistuojančią tapybą, skulptūrą ar grafiką papildė fotografavimas, fotomontažas, filmavimas ir t.t. Vadovaujantis tuo kas pasakyta, teigtina, kad teisės į asmens atvaizdą objektų sąrašas nėra baigtinis, todėl apsauga garantuojama ne tik nuotraukai ar paveikslui, bet ir kitokiam atvaizdui. Teisės mokslininkai pateikia „atvaizdo“ apibrėžimą ir nurodo, kad „žodį „atvaizdas“ reikia suprasti kaip tokiu būdu ir apimtimi užfiksuotas asmens kūno dalis (veidą, visu ūgiu, iki juosmens ir pan.), kad būtų įmanoma identifikuoti vaizduojamą asmenį“[24]. Tačiau kyla klausimas, ar toks platus žmogaus atvaizdo, kaip saugomo gėrio, suvokimas neapsunkina teisės į asmens atvaizdą gynybos? Išskirtini du esminiai reikalavimai, kad atvaizdas patektų į nagrinėjamos teisės veikimo sritį: pirma, jame turi būti įamžintas būtent žmogaus atvaizdas. Tai gali būti asmens fotografija, pieštas ar dailininko nutapytas portretas, filmo kadras, televizijos ar internetinės laidos momentas, kuriuose yra matomas asmens atvaizdas. Dėl šios priežasties nagrinėjama teisė negarantuoja apsaugos gamtos reiškinių nuotraukoms, dokumentinei video medžiagai apie gyvūnus, natiurmortui, peizažui ir kt. Antra - teisė į asmens atvaizdą saugo tik tokį žmogaus atvaizdą iš kurio jis gali būti atpažįstamas. Šiuo klausimu teisės doktrinoje sutinkamos dvi pozicijos: vieni autoriai teigia, kad teisė į asmens atvaizdą saugo tik veido atvaizdą, todėl kitų žmogaus kūno dalių atvaizdams apsauga nėra garantuojama[25], o kiti teisės

[23] Stasys Keinys, *supra* note 12, 60.
[24] Valentinas Mikelėnas et. al., *supra* note 16, 54.
[25] Alfonsas Vileita et. al., *Civilinė teisė: Bendroji dalis* (Vilnius: Justitia, 2009), 197.

mokslininkai tik iš dalies sutikdami su tokia pozicija, nurodo, kad: „apsauga netaikoma, jeigu yra nufotografuota, pavyzdžiui, tik asmens pirštas, koja ar kita kūno dalis ir neįmanoma identifikuoti asmens, kuriam tos kūno dalys priklauso“[26]. Manytina, jog pirmosios pozicijos susiformavimui, įtakos turėjo faktas, kad žmogų kaip unikalų individą iš kitų visuomenės narių išskiria būtent jo veidas. Antrosios nuomonės šalininkai neteigia, jog teisė į asmens atvaizdą žmogaus kūno dalies atvaizdui netaikoma visais atvejais[27], o numato išlygą, jog fizinio asmens kūno dalies atvaizdas yra saugomas, jei iš jo asmuo (kūno dalies savininkas) gali būti identifikuotas[28]. Atsižvelgiant į tai, kad dėl vienetinės tatuiruotės, unikalių randų, apgamų ar gimimo žymių ant kūno dalies yra įmanoma nustatyti kokiam žmogui ji priklauso bei siekiant tikslaus šios teisės aiškinimo ir taikymo, reikėtų laikytis antrosios pozicijos. Be to, akcentuotina, kad aptartos taisyklės, taip pat yra ypač aktualios atvejais, kai ginčo objektu yra nuotrauka, kurioje užfiksuotas fizinis asmuo, dalis.

Apibendrinant teisės į asmens atvaizdą sampratą, pažymėtina, kad ši teisė yra atskira teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą dalis, kurios definicija teisės doktrinoje nėra pateikta, tačiau, remiantis aptarta asmens atvaizdo, kaip saugomo gėrio, samprata, manytina, kad teisė į asmens atvaizdo neliečiamumą pirmiausia gali būti suprantama kaip žmogaus teisė gyventi savo gyvenimą, nesibaiminant visuomenės kontrolės, nesvarbu ar tai būtų smalsus kaimynas, žurnalisto įkyri kamera ar korespondento fotoaparatas, valstybės institucijų ar kitų fizinių asmenų elektroninių prietaisų pagalba atliekamas stebėjimas, antra - kaip žmogaus teisė kontroliuoti savo atvaizdo, iš kurio jis gali būti identifikuotas, fiksavimą ir panaudojimą.

Kadangi šiame magistro baigiamajame darbe nagrinėjama teisė į asmens atvaizdą žiniasklaidos priemonių skelbiamoje informacijoje, šiame skyriuje apibendrintai pateikiama ir saviraiškos laisvės, kaip pagrindinės žiniasklaidos teisės, samprata.

Saviraiškos laisvė (angl. *freedom of expression*) – viena pagrindinių žmogaus teisių, deklaruojama 1789 m. Žmogaus ir piliečio teisių deklaracijoje, 1948 m. Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje, 1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 25 straipsnyje bei kituose tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose. EŽTK 10 straipsnis skelbia, kad kiekvienas turi teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus, laikytis savo nuomonės, gauti bei skleisti informaciją ir idėjas, valdžios pareigūnų netrukdomas ir nepaisydamas valstybės sienų[29]. Remiantis pateikta nuostata, teigtina, kad saviraiškos laisvė garantuoja asmenims teisę dalyvauti visuomeniniame ir politiniame gyvenime,

[26] Valentinas Mikelėnas et. al., *supra* note 16, 54.
[27] Alfonsas Vileita et. al., *supra* note 25, 197.
[28] Valentinas Mikelėnas et. al., *op. cit.,* 54.
[29] “Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija,“ *Valstybės žinios* 40, 987 (1995), §10.

bendrauti, realizuoti save kaip asmenybę, kritikuoti, dalyvauti debatuose, reikšti savo nuomonę bei idėjas bet kokia forma ir būdu visuomenės informavimo priemonėse. Dėl šios priežasties, „laisvė reikšti savo mintis ir įsitikinimus yra vienas iš svarbiausių demokratinės visuomenės principų ir viena iš pagrindinių kiekvieno žmogaus tobulėjimo ir saviraiškos sąlygų“[30].

Saviraiškos laisvė yra tipiška pirmosios kartos žmogaus teisė, kuria didelis dėmesys skiriamas individui, tačiau kitaip nei kitos tos kartos teisės ji taip pat turi ir stiprų visuomeninį elementą, dėl kurio ji kartu saugo ir žiniasklaidos priemonių teisę nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Nors visuomenės informavimo priemonių laisvė kaip atskiras saviraiškos laisvės (angl. *freedom of press*) elementas Konvencijos 10 str. tekste nėra išskiriamas, tačiau tiek EŽTT jurisprudencijoje, tiek teisės doktrinoje nurodoma, kad EŽTT savo praktikoje išplėtojo principus bei taisykles, suteikiančias visuomenės informavimo priemonėms specialų statusą naudojantis Konvencijos 10 str. ginamomis laisvėmis[31]. Su tokia pozicija sutinka ir prof. dr. E. Jarašiūnas, kurio nuomone teisė į saviraišką pasireiškia ne vien kaip subjektyvi kiekvieno žmogaus teisė gauti informaciją ir ją skleisti, bet ir kaip visuomenės informavimo priemonių laisvės skleisti informaciją išraiškos šiandieninėje visuomenėje objektyvi forma[32]. Taigi, saviraiškos laisvė gali būti realizuojama įvairiais būdais: žodžiu, raštu, konkliudentiniais veiksmais, naudojant skaitmenines technologijas ar meninės išraiškos priemones, taip pat ir per visų rūšių visuomenės informavimo priemones: spausdintinius leidinius (laikraščius, žurnalus ar kitus spaudos leidinius), elektroninėmis ryšių priemonėmis teikiamas, visuomenės informavimo priemones (radijo ir televizijos programas, kiną ir kt.) bei informacines visuomenės informavimo priemones (interneto portalus ir pan.). Remiantis tuo kas pasakyta, teigtina, kad EŽTK 10 straipsnio apsauga taikoma bet kokiai saviraiškai, nepaisant jos turinio, subjektų rato ar sklaidos šaltinio.

Šio magistro baigiamojo darbo kontekste saviraiškos laisvė, kurią sudaro: teisė turėti įsitikinimus (idėjas), teisė skleisti informaciją (idėjas) bei teisė gauti informaciją (idėjas), yra aktuali tik tiek, kiek ji yra susijusi su asmens atvaizdo panaudojimu visuomenės informavimo srityje, tai yra asmens atvaizdo fiksavimu ir viešinimu bei siekiu tokiais veiksmais patenkinti visuomenės teisę žinoti[33]. EŽTT savo sprendimuose ne kartą akcentavo, kad žiniasklaida turi skleisti

[30] Edita Žiobienė, “Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta privataus gyvenimo apsauga: informacijos skleidimo apie viešuosius ir privačiuosius asmenis skirtumai,” *Jurisprudencija* 30, 22 (2002): 91.
[31] Monica Macovei, *Freedom of expression: A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights, Human rights handbooks 2* (Strasbourg: Council of Europe, 2004), 11, http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRHAND/DG2-EN-HRHAND-02(2004).pdf.
[32] Egidijus Jarašiūnas, “Informacijos laisvės apsaugos problemos Konstitucinio Teismo praktikoje,“ *Jurisprudencija* 9, 1 (1989):127.
[33] Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), §59.

informaciją ir idėjas dėl politinių dalykų kaip ir dėl kitų viešojo intereso sričių, be to ji ne tik turi teisę skleisti tokią informaciją ir idėjas, tačiau visuomenė turi teisę tokią informaciją gauti[34]. Atkreiptinas dėmesys į du tiriamai problemai reikšmingus aspektus: pirma, EŽTT nagrinėdamas bylas, susijusiais su įvairiais saviraiškos laisvės klausimais, yra atkreipęs dėmesį į ypatingą žiniasklaidos statusą bei atliekamą visuomenės sarginio šuns (angl. *public watchdog*) vaidmenį[35], dėl kurio žiniasklaidos priemonėse gali būti viešinama ne tik palanki, taktiška, neužgauli, bet ir įžeidžianti, erzinanti, šokiruojanti ar trikdanti visuomenę ar atskirą jos dalį, informacija politiniais arba viešojo intereso klausimais[36]. Antra, EŽTT savo sprendimuose ne kartą pažymėjo, kad Konvencijos 10 straipsnis saviraiškos laisvės garantiją spaudai suteikiama su sąlyga, kad ji veikia, siekdama pateikti informaciją, kuri yra verta pasitikėjimo, ir gerbiant žurnalistų profesinės etikos reikalavimus[37], taip pat EŽTT yra pabrėžęs ir žurnalistų pareigą būti rūpestingiems ir kruopštiems, siekiant pateikiamos informacijos tikslumo[38]. Iš Teismo jurisprudencijos matyti, kad saviraiškos laisvė negali būti naudojama sunaikinti kitas Konvencijos saugomas teises ir laisves[39], dėl šios priežasties ji nėra absoliuti ir gali būti ribojama esant EŽTK 10 str. 2 d. nurodytiems pagrindams, tai yra siekiant apsaugoti kitas ne mažiau svarbias teisines vertybes, pavyzdžiui žmogaus privatų gyvenimą.

Remiantis tuo, kas išdėstyta, teigtina, kad Konvencijos 10 straipsnyje įtvirtinta saviraiškos laisvė, kuri garantuoja asmenims teisę įvairiais būdais reikšti savo nuomonę, taip pat gina ir žiniasklaidos priemonių teisę nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti duomenis. Informacijai esant elementariu žmogaus poreikiu, suteikiančiu asmens elgesiui kryptingumo ir prasmės[40], žiniasklaidos priemonių reikšmingumas šiandieniniame gyvenime yra nepaneigiamas, tačiau, nepaisant to, visuomenės informavimo priemonės negali piktnaudžiauti joms suteikta saviraiškos laisve; žiniasklaidos atstovai informaciją turi rinkti sąžiningomis priemonėmis, o ją pateikdami visuomenei, tai turi daryti teisingai, tiksliai ir nešališkai, laikydamiesi žurnalistų profesinės etikos normų, kas leistų išvengti nepateisinamo kišimosi į privatų žmonių gyvenimą.

[34] Monica Macovei, *supra* note 31, 9.
[35] Lingens v. Austria, Eur. Ct. H. R., Case 9815/82 (1986), §44.
[36] Handyside v. The United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 5493/72 (1976), §48-49.
[37] Hachette Filipacchi Associés v. France, Eur. Ct. H. R., Case 71111/01 (2007), §42.
[38] Standart Verlagsgesellschaft mbH (no. 2) v. Austria, Eur. Ct. H. R., Case 37464/02 (2007), §38.
[39] Monica Macovei, *op. cit.*, 7.
[40] Liudvika Meškauskaitė, *Žiniasklaidos teisė: Visuomenės informavimo teisė: teoriniai ir praktiniai aspektai* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004), 58.

1.2. Teisės į asmens atvaizdą ir saviraiškos laisvės santykis

Prigimtinių teisių tarpusavio santykis bei konkurencija kelia daug diskusijų tiek teoriniame, tiek praktiniame lygmenyje, ypatingai ieškant geriausio sprendimo konkrečiais atvejais, kai susikerta individo ir visuomenės interesai. Balanso tarp kolizinių teisių reikšmę ne kartą savo praktikoje yra akcentavęs EŽTT[41], pavyzdžiui byloje *Soering v. the United Kingdom*, Teismas akcentavo, kad „sąžiningos pusiausvyros tarp bendro bendruomenės intereso ir pamatinių asmens teisių apsaugos paieškos yra įkūnytos visoje Konvencijoje“[42]. Visuotinai pripažįstamos žmogaus teisės ir laisvės koegzistuodamos, papildydamos ir apribodamos vienos kitas sudaro visumą, todėl įsivaizduoti teisę, egzistuojančią atskirai nuo kitų, labai sudėtinga. Esant tokiai vientisai žmogaus teisių ir laisvių sistemai, vienos teisės įgyvendinimas dažnai turi įtakos kitos pažeidimui. Dėl šios priežasties, taip pat siekiant apginti visuomenės ir valstybės interesus bei neegzistuojant absoliučioms žmogaus teisėms, tarptautiniai ir nacionaliniai teisės aktai numato, kad esant poreikiui ir tam tikroms sąlygoms yra galimi it tam tikri ribojimai.

Vykstant visuomenės informavimo procesui, dažniausiai kyla teisės į privatų gyvenimą ir asmens atvaizdą bei saviraiškos laisvės kolizija. Pasak T. Mendelio, tokius konfliktus paprastai lemia žiniasklaidos veiksmai, kuomet yra paviešinami privataus pobūdžio faktai. Anot šio doktrinos atstovo, teisiniai konfliktai tarp privatumo ir saviraiškos laisvės pakankamai retai yra grindžiami privatumo, kaip žmogaus prigimtinės teisės, apsauga, kur kas dažniau pasirenkama ginčyti privatumą, ginančio teisės akto ar teismo sprendimo, kaip pagrindo suvaržyti saviraiškos laisvę, priimtinumą[43]. Kadangi abi vertybės yra vienodai svarbios, todėl kilus konfliktui tarp jų yra būtina surasti tinkamą ir teisingą balansą (angl. *fair balance*), kitu atveju, beatodairiškas vienos iš jų įgyvendinimas gali turėti žalingų pasekmių kitai. Su tokia nuomone sutinka ir M. Lankauskas, kuris teigia, kad „nustačius vienodą privataus gyvenimo apsaugos standartą viešųjų ir privačiųjų asmenų atžvilgiu, būtų pažeistas teisėtas visuomenės interesas žinoti, o pernelyg sureikšminant visuomenės informavimo priemonių laisvę, privataus gyvenimo apsauga taptų fikcija“[44].

---

[41] Öcalan v. Turkey, Eur. Ct. H. R., Case 46221/ 99 (2005); N. v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 26565/05 (2008).
[42] Soering v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 14038/88 (1989).
[43] Toby Mendel, “The Right of the Public to Know and Freedom of Entertainment: Information Seen From the Consumer’s Angle.” Paper for the Conference on Freedom of Expression and the Right to Privacy, Strasbourg, 23 September 1999, 2, 6, https://www.article19.org/data/files/pdfs/publications/freedom-of-information-foi-vs.-privacy.pdf.
[44] Mindaugas Lankauskas, “Balansavimas tarp teisės į privatumą ir saviraiškos laisvės Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje,“ *Teisės problemos* 2, 56 (2007): 104.

Surasti pusiausvyrą tarp Konvencijos 8 ir 10 straipsniuose įtvirtintų teisių įmanoma tik visapusiškai ištyrus faktines bylos aplinkybes bei įvertinus argumentus tiek vienos, tiek kitos teisės naudai, todėl Europos Žmogaus Teisių Teismas šiam tikslui atlieka trijų pakopų testą: pirma, patikrina ar apribojimas yra numatytas įstatyme, antra, ar jis yra vykdomas siekiant tiesiogiai Konvencijoje nurodytų tikslų (apsaugoti valstybės saugumo, viešosios tvarkos ar šalies ekonominės gerovės interesus, užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, apsaugoti gyventojų sveikatą ar dorovę arba ginti kitų žmonių teises ir laisves), ir trečia – ar jis yra būtinas demokratinėje visuomenėje. Tik esant visoms šioms sąlygoms priimamas sprendimas, kad viena iš konkuruojančių teisių buvo apribota teisėtai ir pagrįstai.

Europos Žmogaus Teisių Teismas ne kartą yra pasakęs, kad Konvencijos garantuojamų laisvių apribojimas galimas tik tuo atveju, jeigu toks įsikišimas yra nustatytas įstatyme. Pastebėtina, kad EŽTT vartoja skirtingus terminus apibrėždamas ribojimo įstatymu sąlygą („*in accordance with the law*“, „*prescribed by law*“, „*base on law*“), todėl formuluotė „*prescribed by law*“, vartojama Konvencijos 10 straipsnyje, įtvirtinančiame saviraiškos laisvę, ir sąvoka „*in accordance with the law*“, naudojama EŽTK 8 straipsnio, garantuojančio pagarbą asmens privačiam gyvenimui, tekste, laikomos sinonimais. Taigi, nepriklausomai nuo vartojamos sąvokos, ribojimas turi turėti teisinį pagrindą nacionalinėje teisėje ir būti numatytas įstatymo, o ne žemesnės galios poįstatyminio akto[45]. Byloje *Malone v. the United Kingdom* EŽTT pripažino, kad slaptas telefono pokalbių klausymasis ir pasiklausymo įrangos naudojimas vadovaujantis ne įstatymu, o kintančia administracine praktika bei teisiškai neįpareigojančiomis Vidaus reikalų ministerijos gairėmis, kurių vykdymo tvarka ir sąlygos nebuvo viešai prieinamos, pažeidė EŽTK 8 straipsnį, nes buvo nustatyta, kad toks minėtų taisyklių neapibrėžtumas neatitinka pirmosios trijų pakopų testo sąlygos[46]. Atkreiptinas dėmesys į byloje *Sunday Times v. the United Kingdom* priimtą sprendimą, kuriame Teismas pažymėjo, jog terminas „ribojimas nustatytas įstatymu“ apima ne tik statutinę, tačiau taip pat ir nerašytinę teisę, todėl iš valstybių nėra reikalaujama kodifikuoti kiekvieną įstatymą“[47]. Taigi, terminas „įstatymas“ turi būti suprantamas ne tik formaliąja, bet ir materialiąja prasme. Atlikdamas pirmosios pakopos patikrą, EŽTT neapsiriboja vien tik išimtį įtvirtinančio įstatymo nustatymu, Teismo jurisprudencijoje laikomasi pozicijos, kad taip pat būtina įvertinti ar tas konkretus įstatymas yra prieinamas visuomenei, aiškiai ir tiksliai suformuluotas. Byloje *M. M v. the United Kingdom* EŽTT pažymėjo,

[45] Kuznetsov v. Ukraine, Eur. Ct. H. R., Case 39042/97 (2003), §135; Liberty and others v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 58243/00 (2008), §59.
[46] Malone v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 8691/79 (1984), §81.
[47] Sunday Times v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 6538/74 (1979), §47.

kad „ribojimo nustatymo „pagal įstatymą“ reikalavimas reiškia, kad tam tikras ribojimas turi būti pagrįstas nacionaliniu įstatymu ir turi atitikti teisinės valstybės principą, kuris yra tiesiogiai paminėtas Konvencijos preambulėje ir yra neatskiriama 8 str. siekiamo tikslo dalis. Toks įstatymas turi būti visiems prieinamas (angl. *accessibility*) bei iš anksto numatomas (angl. *foreseeability*), tai yra suformuotas pakankamai tiksliai, kad asmuo galėtų [...] reguliuoti savo elgesį. Kad nacionalinė teisė atitiktų šį reikalavimą, ji turi numatyti pakankamą teisinę apsaugą prieš savavališkumą ir pakankamai aiškiai nurodyti diskrecijos, suteiktos kompetentingoms institucijoms, apimtį bei jos realizavimo būdus [...]“[48]. Taigi, įstatymas, kuriuo nustatomas ribojimas turi būti ne tik prieinamas visuomenei, bet ir numatomas, tai yra toks, kad įgalintų asmenis reguliuoti jų elgesį ir numatyti pasekmes, kurias sukeltų vienokie ar kitokie jų pačių atliekami veiksmai. Toks įstatymas turėtų suprantamai apibrėžti, kokia apimtimi ir sąlygomis valstybė gali pasinaudoti teise įsiterpti į Konvencijos garantuojamų teisių įgyvendinimą[49].

Pabrėžtina, kad vien fakto, jog asmens teisė yra ginama aiškaus ir prognozuojamo įstatymo, nepakanka konstatuoti jos pažeidimą, todėl EŽTT nustatęs, jog tenkinama pirmoji teisėto apribojimo sąlyga, patikrina ar veiksmai, kuriais kišamasi į asmens privatumą, yra savitiksliai ir ar jie gali būti pateisinti, remiantis bent vienu iš tiesiogiai Konvencijos 8 str. 2 dalyje nurodytų tikslų: valstybės saugumo, viešosios tvarkos, šalies ekonominės gerovės, priemonių užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, gyventojų sveikatos ir dorovės apsaugos, kitų žmonių teisių ir laisvių apsaugos[50]. Akcentuotina, kad, antrosios iš trijų pakopų testo dalies tinkamam įvertinimui, ypatingai reikšmingos yra konkrečios bylos aplinkybės, susijusios su įsikišimo į asmens privatų gyvenimą siekiniais.

Kadangi intervencija į asmens privatų gyvenimą negali būti pateisinama vien tik jos legitimumu ir teisėtumu, todėl, teigiamai atsakius į pirmuosius du trijų pakopų testo klausimus, Teismas nagrinėja ar priemonė, kuria buvo galimai apribotas žmogaus privatus gyvenimas, atitinka būtinumo demokratinėje visuomenėje (*angl*. neccessity in democratic society) sąlygą. Čia vartojamos dvi sąvokos: „būtinumas“ ir „demokratinė visuomenė“. Ne kartą buvo bandyta išaiškinti

[48] M. M. v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R.., Case 24029/07 (2012), §30-31; Sunday Times v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 6538/74 (1979), §47; Gillian and Quinton v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 4158/05 (2010), §76.
[49] Leander v. Sweden, Eur. Ct. H. R., Case 9248/81 (1987), §50; Margareta and Roger Andersson v. Sweden, Eur. Ct. H. R., Case 12963/87 (1992), §75; Tan v. Turkey, Eur. Ct. H. R., Case 9560/03 (2007), §22-26; Kruslin v. France, Eur. Ct. H. R., Case 11801/85 (2006), §30, Coban v. Spain, Eur. Ct. H. R., Case 17060/02 (2006) ir etc.
[50] “Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija,“ *Valstybės žinios* 40, 987 (1995), 8 str. 2 d.

būtinumo demokratinėje visuomenėje esmę[51], tačiau, nepaisant įvairių bandymų, EŽTT nesuformulavo vienintelio „būtinumo“ išaiškinimo, o byloje *Handyside v. the United Kingdom* pabrėžė, kad „būtinumas“ negali būti suprantamas kaip neišvengiamumas (*angl.* indispensable), leistinumas (*angl.* admissable), paprastumas (*angl.* ordinary), naudingumas (*angl.* useful), pageidautinumas (*angl.* diserable), pagrįstumas (*angl.* reasonable)[52]. EŽTT jurisprudencijoje taip pat nerasime suformuluotos „demokratinės visuomenės“ definicijos, tačiau kaip pastebi U. Kilkelly „iš sprendimų atskirose bylose galima spręsti apie tam tikrus demokratinės visuomenės bruožus, tokius kaip tolerancija, platus akiratis, teisės viršenybė, taip pat proporcingas balansas tarp individo teisių ir viešojo intereso“[53]. Pabrėžtina, kad esant tokiam abstraktumui, EŽTT vertindamas konkrečias situacijas turi pakankamai didelę laisvę nuspręsti, ar konkretus ribojimas buvo būtinas demokratinėje visuomenėje ar ne.

Sprendžiant dėl primygtinio visuomeninio poreikio žinoti egzistavimo, didelės reikšmės taip pat turi valstybėms palikta diskrecija, dar žinoma, kaip valstybės vertinimo nuožiūros laisvės (*angl.* margin of appreciation) doktrina. EŽTT savo jurisprudencijoje yra konstatavęs, kad valstybės institucijos, dėl jų tiesioginio ir tęstinio kontakto su savo valstybės esminiais veiksniais, yra iš principo geresnėje padėtyje nei tarptautinis teisėjas, kai reikia spręsti dėl tam tikrų nacionalinės teisės reikalavimų turinio ir „būtinybės“ nustatyti tam tikrus „apribojimus“ ar „bausmes“, kad tų reikalavimų būtų laikomasi[54], todėl Teismas laikosi pozicijos, kad valstybės yra kompetentingesnės nustatyti taikomų ribojimo priemonių būtinumą ir proporcingumą kultūriniame ir socialiniame kontekste, ypatingai kai susiduriama su diskutuotinais moraliniais klausimais ar vietiniu ekonominiu išsivystymu[55]. Vis dėlto, valstybėms nėra suteikta visiška laisvė, o *margin of appreciation* doktrinos apimtis gali kisti priklausomai nuo nagrinėjamo dalyko ir bylos aplinkybių. Pabrėžtina, kad EŽTT,

[51] Pavyzdžiui teigiama, kad terminas „būtinas“ reiškia tai, kad įstatymų leidėjas negali savavališkai veikti ir išleisti įstatymų, kurie siaurina teisę į privatų gyvenimą, neidentifikavęs realių grėsmių, dėl kurių ir yra imamasi šių veiksmų. Birutė Pranevičienė ir Darius Amilevičius, *supra* note 14, 246. Arba, kad šis terminas visuomet pasireiškia kaip individo ir visuomenės interesų kolizija. Roagna, Ivana. *Protecting the right to respect for private and family life under the European Convention of Human Rights*. *Human rights handbooks* (Strasbourg: Council of Europe, 2012), 10-11. Arba, kad sąvoka „būtinybė“ reiškia, tai, kad kišimasis turi atitikti primygtinį visuomeninį poreikį (*angl.* pressing social need) ir būti proporcingas siekiamam teisėtam tikslui. Olsson v. Sweden (No. 1), Eur. Ct. H. R., Case 10465/83 (1988), §67.

[52] Handyside v. The United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 5493/72 (1976), §48.

[53] Ursula Kilkelly, *The right to respect for private and family life: A guide to the implementation of Article 8 of the European Convention on Human Rights. Human rights handbooks 1* (Strasbourg: Council of Europe, 2001), 31, http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRHAND/DG2-EN-HRHAND-01(2003).pdf.

[54] Handyside v. The United Kingdom, *op. cit.*, §48- 49.

[55] Ivana Roagna, *Protecting the right to respect for private and family life under the European Convention of Human Rights*. *Human rights handbooks* (Strasbourg: Council of Europe, 2012), 45, http://www.coe.int/t/dgi/hrnatimplement/Source/documentation/hb11_privatelife_en.pdf.

vertindamas valstybių nuožiūros vertinimo doktrinos apimtį, teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą arba saviraiškos laisvės kontekste, nėra linkęs valstybėms suteikti didelės laisvės.

Tais atvejais, kai žiniasklaidos atstovų veiksmai renkant, rengiant ar viešinant informaciją turi įtakos asmens atvaizdo neliečiamumui, gali kilti saviraiškos laisvės bei teisės į asmens atvaizdą, kaip teisės į privatų gyvenimą sudedamosios dalies, kolizija. Byloje *Von Hannover v. Germany (2)* EŽTT pirmą kartą išskyrė svarbiausius kriterijus (1. viešos diskusijos indėlis bendrajam interesui; 2. atitinkamo asmens statusas (žinomumas) ir publikacijos tema; 3. asmens ankstesnis elgesys su žiniasklaida; 4. skelbiamos informacijos gavimo būdai ir tokių žinių teisingumas bei nuotraukos padarymo aplinkybė; 5. publikacijos turinys, forma ir paskelbimo pasekmės; 6. žiniasklaidai taikytų sankcijų griežtumas[56]), itin reikšmingus minėtų teisių konkurencijos atveju, į kuriuos būtina atsižvelgti, siekiant išlaikyti pusiausvyrą ir priimant sprendimą, kuriai iš jų, tai yra teisei į asmens atvaizdą ar saviraiškos laisvei, nagrinėjamu atveju, turi būti suteikta pirmenybė.

Nors visos iš įvardintų sąlygų yra labai reikšmingos, tačiau pagrindiniu ir esminiu kriterijumi laikomas, nuotraukos paskelbimo žiniasklaidoje, prisidėjimas prie diskusijos visuomenės intereso klausimu. Nors EŽTT, taikydamas pirmąjį kriterijų, praktikoje nėra pateikęs viešojo intereso apibrėžimo ir visuomet vadovaujasi faktinėmis bylos aplinkybėmis, tačiau būtina atkreipti dėmesį, kad Teismas ne kartą pažymėjo, jog viešasis interesas egzistuoja ne tik diskusijose politiniais klausimais ar dėl visuomenei ypač svarbių klausimų, pavyzdžiui nusikaltimų, tačiau ir tais atvejais, kai viešasis interesas susijęs su sporto klausimais ar žymiais atlikėjais[57]. Tačiau doktrinos atstovė L. Meškauskaitė pastebi, jog „iš EŽTT praktikos išplaukia, kad Konvencijos 10 str. 2 d. palieka ypač mažai vietos saviraiškos laisvės ribojimams politinėje diskusijoje ar diskusijoje dėl visuomenei ypač svarbių klausimų. Kai viešoje erdvėje vyksta iš esmės komercinio pobūdžio diskusija, vertinimo laisvės ribos būna platesnės, tai yra valstybei, prieš kurią nagrinėjama byla EŽTT, ar nagrinėjančiam ginčą nacionaliniam teismui suteikiama daug daugiau galimybių riboti saviraiškos laisvę ginant kitas vertybes“[58].

Glaudžiai su pirmuoju EŽTT jurisprudencijoje išskiriamu kriterijumi yra susijęs ir antrasis – atitinkamo asmens vaidmuo visuomenėje: atliekamos funkcijos ar vykdoma veikla. Taikant šį kriterijų būtina nustatyti žmogaus, kurio nuotrauka buvo panaudota žiniasklaidoje, statusą - jis yra privatus ar viešas asmuo. Privačių asmenų atvaizdai gali būti paskelbti viešai tik išimtiniais atvejais,

[56] Axel Springer AG v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 39954/08 (2012), §89, 90, 91, 92, 94, 95; Lillo–Stenberg and Sateher v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 13258/09 (2014), §33; Von Hannover (no. 2), Eur. Ct. H. R., Cases 40660/08 and 60641/08 (2012), §109-113.
[57] Von Hannover (no. 2), Eur. Ct. H. R., Cases 40660/08 and 60641/08 (2012), §109.
[58] Liudvika Meškauskaitė, *supra* note 17, 271.

todėl jie, visuomenei nežinomi žmonės, gali reikalauti ypatingos teisės į atvaizdo neliečiamumą apsaugos, to paties negalima pasakyti apie politinius ar visuomenės veikėjus, kurių privataus gyvenimo ribos, dėl jų veiklai keliamų aukštų reikalavimų, yra siauresnės nei kitų, viešajame gyvenime nedalyvaujančių arba mažai dalyvaujančių visuomenės narių[59]. Kaip jau buvo minėta, žiniasklaida demokratinėje visuomenėje atlieka „sarginio šuns“ vaidmenį, todėl tam tikrais atvejais, visuomenės informavimo priemonėms įgyvendinant visuomenės teisę gauti informaciją, gali būti viešinami ir žmonių privataus gyvenimo duomenys, ypatingai kai kalbama apie politikus ar visuomenės veikėjus. Tačiau akcentuotina, jog EŽTT ne kartą savo jurisprudencijoje pabrėžė, kad nepaisant asmens žinomumo visuomenei, publikacijų, kurių tema, turinys ar iliustruojančios nuotraukos yra išimtinai susiję su informacija apie asmens privatų gyvenimą, viešinimas žiniasklaidoje, turint vienintelį tikslą – patenkinti visuomenės smalsumą, negali būti traktuojami prisidedančiais prie diskusijos bendrojo intereso klausimu[60]. Taigi, tokiais atvejais saviraiškos laisvė aiškintina siaurai.

Aptariant kitus *Von Hannover v. Germany (2)* byloje EŽTT suformuluotus kriterijus, atkreiptinas dėmesys į kelis ypatingai reikšmingus aspektus: pirma, ankstesnis bendradarbiavimas su žiniasklaida negali būti laikomas pagrindu visa apimtimi apriboti žmogaus teisę į jo atvaizdą, nuotraukos paskelbimo visuomenės informavimo priemonėse atveju[61], antra, svarbiais veiksniais, vertinant nuotraukos paskelbimo žiniasklaidoje pasekmes, yra laikomi: žiniasklaidos priemonės statusas, pavyzdžiui, nacionalinis ar vietinis laikraštis, tiražas, naujienų portalų skaitytojų skaičius ir pan.[62], trečia, būtina nustatyti ar buvo duotas asmens sutikimas, ar jis buvo nufotografuotas, o nuotrauka paviešinta žiniasklaidoje, be jo žinios, gudraujant arba pasinaudojus kitais neteisėtais būdais[63].

Remiantis tuo kas išdėstyta, teigtina, kad, analizuojant klausimą dėl saviraiškos laisvės ir asmens teisės į atvaizdą, kaip teisės į privataus gyvenimo gerbimą sudedamosios dalies, pusiausvyros tais atvejais, kai asmens atvaizdas paskelbiamas žiniasklaidoje, turi būti vadovaujamasi ne tik trijų pakopų testu, bet ir atsižvelgiama į EŽTT jurisprudencijoje nurodytus

[59] Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), § 63, 64, 74; Alex Springer AG v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 39954/08 (2012), §91, Standart Verlags Gmbh v. Austria (No 2.), Eur. Ct. H. R., Case 21277/05 (2009), §47; Von Hannover (no. 2), Eur. Ct. H. R., Cases 40660/08 and 60641/08 (2012), §110.
[60] Von Hannover v. Germany (2), Eur. Ct. H. R., Cases 40660/08 and 60641/08 (2012), §110; Standart Verlags Gmbh v. Austria (No 2.), Eur. Ct. H. R., Case 21277/05 (2009), §53; Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), §65.
[61] Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), §111; Egeland and Hanseid v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 34438/04 (2009), §62.
[62] Von Hannover v. Germany (2), Eur. Ct. H. R., Cases 40660/08 and 60641/08 (2012), §112.
[63] *Ibid.*

kriterijus. Pastebėtina, kad remiantis šiais kriterijais, EŽTT dažniausiai nagrinėtos bylos dėl viešųjų asmenų atvaizdo viešinimo, tačiau, atsižvelgiant į bendrą taikymo praktiką, teigtina, kad šie kriterijai gali būti pritaikomi ir analizuojant kitus asmens atvaizdo panaudojimo visuomenės informavimo srityje atvejus.

Be įvardintų ir aptartų testų, ypatingai reikšmingas tokio pobūdžio ginčuose yra EŽTT praktikoje taikomas vadinamasis proporcingumo principas. Akcentuotina, kad universalusis proporcingumo principas, kaip vienas iš EŽTK aiškinimo principų, nėra tiesiogiai įtvirtintas EŽTK tekste, nes jo samprata susiformavo EŽTT praktikoje. Byloje *Silver and Others v. the United Kingdom* EŽTT konstatavo, kad „būtinumo demokratinėje visuomenėje“ sąvoka reiškia, jog naudojimąsi tam tikra teise ribojanti priemonė turi atitikti neatidėliotiną visuomenės poreikį ir būti proporcinga siekiamiems tikslams[64]. Taigi, bendriausiu požiūriu proporcingumas pasireiškia kaip apribojimo ir juo siekiamo tikslo balansas, kitaip sakant, tai asmens ir visuomenės interesų „sąžininga pusiausvyra“ (angl. *fair balance*). Paminėtini du EŽTT sprendimai bylose prieš Lietuvą: *Biriuk v. Lithuania* [65] bei *Armonienė v. Lithuania* [66], kuriose nors ir nebuvo nagrinėjamas asmens atvaizdo paviešinimo žiniasklaidoje klausimas, tačiau jos puikiai iliustruoja viešojo intereso bei proporcingumo principo reikšmingumą teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą ir saviraiškos laisvės kolizijos atveju. Šiose bylose Teismas nagrinėjo, ar egzistavo viešas interesas, kuriuo galėjo būti pateisintas informacijos apie privatų gyvenimą paskelbimą „Lietuvos ryto“ publikacijoje. Nustatęs, kad publikacija buvo siekiama vienintelio tikslo - patenkinti tam tikros skaitytojų dalies smalsumą, o tai niekuomet negali būti traktuojama indėliu į viešą diskusiją visuomenei svarbiais klausimais, EŽTT konstatavo, jog tokiu atveju, saviraiškos laisvės ir privataus gyvenimo apsaugos kolizijoje, prioritetas visuomet turi būti teikiamas asmens teisei į privatumą. Tokią išvadą Teismas priėmė įvertinęs faktines aplinkybės: ypatingą paviešintų duomenų pobūdį (duomenys apie teigiamą ŽIV statusą), patirtas pasekmes (atsiradusią būtinybę keisti gyvenamąją vietą, asmens, kurio privataus gyvenimo duomenys buvo paviešinti, ir jo šeimos stigmatizaciją), publikacijų temą, turinį ir pobūdį (vienintelis sensacingo straipsnio tikslas buvo sudominti skaitytoją, taip padidinant pardavimus bei dienraščio populiarumą, o ne skatinti visuomenės diskusiją jai itin aktualiu

[64] Silver and Others v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Cases 5947/72; 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75 (1983); Coster v. the United Kingdom (GC), Eur. Ct. H. R., Case 24876/94 (2001); Cudak v. Lithuania (GC), Eur. Ct. H. R., Case 15869/ 02 (2010); S. and Marper v. the United Kingdom (GC), Eur. Ct. H. R., Cases 30562/04 and 30566/04 (2008); Zehentner v. Austria, Eur. Ct. H. R., Case 20082/02 (2009); Szuluk v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 36936/05, (2009); Patyi v. Hungary, Eur. Ct. H. R., Case 5529/05 (2008); Öllinger v. Austria, Eur. Ct. H. R., Case 76900/01 (2006).
[65] Biriuk v. Lithuania, Eur. Ct. H. R., Case 23373/03 (2008).
[66] Armonienė v. Lithuania, Eur. Ct. H. R., Case 36919/ 02 (2008).

klausimu), galimus neigiamus padarinius kitiems visuomenės nariams, ypatingai priklausantiem tai pačiai asmenų grupei - ŽIV infekuotiems žmonėms (nepasitikėjimas sveikatos apsaugos sistemos darbuotojais, juo įtariant informacijos sklaida ir perdavimu žiniasklaidos priemonėms, o tai gali turėti neigiamos įtakos ŽIV prevencijai). Dėl aptartų aspektų bylose *Biriuk v. Lithuania* bei *Armonienė v. Lithuania* EŽTT pripažino, jog Lietuva netinkamai nustatė pareiškėjų teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą ir saviraiškos laisvės pusiausvyrą.

Apibendrinant teisės į asmens atvaizdą ir saviraiškos laisvės santykį teigtina, kad teisė į privatumą tam tikromis sąlygomis gali būti teisėtu saviraiškos laisvės ribojimo tikslu, tačiau žmogaus privatumo apsauga taip pat gali būti pagrindas varžyti visuomenės teisę žinoti. Siekiant išlaikyti „sąžiningą pusiausvyrą“ tarp teisės į asmens atvaizdą ir saviraiškos laisvės, pirmiausia turi būti nuosekliai vadovaujamasi EŽTT praktikoje suformuotais testais, po to, reikia įvertinti ar teisės suvaržymas gali būti pripažintas būtinu demokratinėje visuomenėje, tai yra, turi būti nustatyta, kad nagrinėjamas klausimas yra būtinas viešajam interesui patenkinti ir proporcingas teisėtam ribojimo tikslui. Viešasis interesas šiame kontekste suprantamas kaip primygtinis visuomenės poreikis būti informuotai apie asmenų privatų gyvenimą, jeigu tokia informacija yra visuomeninės svarbos.

1.3. Teisės į asmens atvaizdą tarptautinis ir nacionalinis teisinis reguliavimas

Žmogaus teisė į privataus gyvenimo neliečiamumą kartu su teise į asmens atvaizdą yra ypatingai reikšmingos kiekvieno *homo sapiens* asmenybės formavimuisi, nes beatodairiška intervencija į žmogaus asmeninį gyvenimą, apie kurį pašaliniams nėra būtinybės žinoti, gali padaryti žmogų labai pažeidžiamą. Dėl šios priežasties bet koks kišimasis turėtų būti tinkamai ir laiku pažabotas. Tam pirmiausiai pasitelkiamos teisės aktų nuostatos, kurios numato žmogaus privataus gyvenimo apsaugos atvejus, būdus, priemones ir taip užkerta kelią įsibrauti, atskleisti ar panaudoti informaciją apie asmens privatų gyvenimą be jo sutikimo ar jam nežinant. Nors pagrindinė institucija, ginanti asmens teisę į privatų gyvenimą, yra teismas, tačiau tam tikri teisės aktai numato, kad individo privataus gyvenimo ginimas pirmiausia realizuojamas per įvairias inspekcijas, komisijas ar kitas institucijas. Siekiant išsamiai išnagrinėti teisės į asmens atvaizdą teisinio reguliavimo visumą, šioje mokslinio darbo dalyje įvardijami tarptautiniai ir nacionaliniai teisės aktai įtvirtinantys žmogaus privataus gyvenimo apsaugą bei pateikiama aktuali institucinė praktika nuostatų aspektu.

1.3.1. Teisės į asmens atvaizdą tarptautinis teisinis reguliavimas

Teisė į asmens privačios erdvės apsaugą nuo kitų subjektų, pirmiausia valstybės, įsikišimo, pirmą kartą tarptautinėje teisėje buvo įtvirtinta 1948 m. gruodžio 10 dienos Jungtinių Tautų visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 12 straipsnyje, kuris skelbia, kad „niekas neturi patirti savavališko kišimosi į jo privatumą, šeimos gyvenimą, buitį ar susirašinėjimą arba kėsinimosi į jo garbę ir reputaciją. Kiekvienas turi teisę į įstatymo apsaugą nuo tokio kišimosi arba kėsinimosi"[67].

Po antrojo pasaulinio karo, siekiant puoselėti demokratiją, žmogaus teises bei socialinį vystymąsi, analogiška teisės į privatų gyvenimą koncepcija buvo išreikšta ir 1950 m. Europos Tarybos priimtos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnyje, kuriame teigiama, kad

„kiekvienas turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimyninis gyvenimas, būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas. Valstybės institucijos neturi teisės apriboti naudojimosi šiomis teisėmis, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesams, siekiant užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams, taip pat būtina žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisės ir laisvėms apsaugoti"[68].

Manytina, jog panašiam įvardintų nuostatų formulavimo pobūdžiui įtakos turėjo faktas, kad EŽTK yra žmogaus teisių apsaugos dokumentas, kuriuo siekiama užtikrinti, kad Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje paskelbtos teisės būtų visuotinai ir veiksmingai pripažįstamos ir kad jų būtų laikomasi[69].

Siekiant užtikrinti, kad susitariančiosios šalys laikytųsi savo įsipareigojimų pagal EŽTK, 1959 m. Strasbūre, Prancūzijoje, buvo įkurtas Europos Žmogaus Teisių Teismas. EŽTT be valstybių prisiimtų įsipareigojimų laikymosi užtikrinimo funkcijos, taip pat nagrinėja pavienių asmenų, asmenų grupių, nevyriausybinių organizacijų arba juridinių asmenų, teigiančių, kad Konvencija buvo pažeista, skundus bei priima sprendimus, kuriais nuolat aiškina ir plėtoja EŽTK nuostatas.

Teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą kontekste, EŽTT praktikoje nerasime vienintelės, aiškiai apibrėžtos privataus gyvenimo sampratos. Teismas teisės į privatų gyvenimą sąvokos net ir nesistengė pateikti, nurodydamas, kad neįmanoma ir, apskritai, nėra pagrindo bandyti išsamiai

[67] "Visuotinė žmogaus teisių deklaracija," *Valstybės žinios* 68, 2497 (2006), 12 str.
[68] "Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija," *Valstybės žinios* 40, 987 (1995), 8 str.
[69] *Ibid.*, preambulė.

apibrėžti privatumo sąvoką[70]. EŽTT jurisprudencijoje teisė į privatų gyvenimą yra suprantama plačiai, tai yra kiekvieną kartą Teismas, faktinių bylos aplinkybių visumoje atsižvelgdamas į sparčiai besikeičiančius visuomeninius santykius, įvertina situaciją Konvencijos 8 str. kontekste, nuspręsdamas, ar konkretūs santykiai patenka po asmeninio ar šeimos gyvenimo, namų aplinkos ar korespondencijos slaptumo sąvokomis. Nors EŽTK 8 straipsnio 1 dalis tiesiogiai gina tik keturias teises: teisę į privatų gyvenimą (siaurąja prasme), teisę į šeimyninį gyvenimą, teisę į būsto neliečiamumą bei teisę į susirašinėjimo slaptumą, kurias visas apima viena sąvoka – teisė į privatų gyvenimą plačiąja prasme[71], tačiau Europos Žmogaus Teisių Teismas, aiškindamas EŽTK, tam tikrus veiksmus, kuriais tiesiogiai nėra kėsinamasi į įvardintus gėrius, pripažįsta intervencija į žmogaus asmeninį gyvenimą, dėl ko tokio pobūdžio deliktai traktuojami teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą pažeidimais. Šį pastebėjimą patvirtina EŽTT sprendimai, dėl tam tikrų žmogaus gyvenimo aspektų priskyrimo privatumo sferai. Paminėtinas sprendimas byloje *Dubetska and others v. Ukraine*[72], kurioje asmens privataus gyvenimo sričiai priskirta teisė į sveiką ir saugią aplinką, *Amrollahi v. Denmark*[73], *Alim v. Russia*[74] bylose nuspręsta, kad asmens išsiuntimas iš šalies, kurioje turima stiprių šeimyninių ryšių turi įtakos asmens privatumui, taip pat plėtojant teisės į privatų gyvenimą sampratą, nustatyta, kad į žmogaus asmeninį gyvenimą patenka kratos atlikimas asmens darbo patalpose ar namų aplinkoje (*Van Rossem v. Belgium*[75]), medicininių asmens duomenų apsauga (*Shabanov and Tren v. Russia*[76]), teisė žinoti asmens kilmę (*Mikulič v. Croatia*[77], *Jaggi v. Switzerland*[78]), telefoninių pokalbių slaptumas (*M. M. v. Netherlands*[79]), teisė leistis žalojamam (*Pretty v. the United Kingdom*[80]), teisė į vardą ir pavardę (*Burghartz v. Switzerland*[81], *Guillot v. France*[82], *Znamenskaya v. Russia*[83]), teisė į orumą ir reputaciją (*Pfeifer v. Austria*[84], *Chauvy and*

[70] Niemietz v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 13710/88 (1992), § 29; Costello-Roberts v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 13134/87 (1993), § 36.
[71] Liudvika Meškauskaitė, *supra* note 39, 222.
[72] Dubetska and others v. Ukraine, Eur. Ct. H. R., Case 30499/03 (2011), §119.
[73] Amrollahi v. Denmark, Eur. Ct. H. R., Case 56811/00 (2002), §26.
[74] Alim v. Russia, Eur. Ct. H. R., Case 39417/07 (2011), §68.
[75] "Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo byloje VAN ROSSEM prieš Belgiją santrauka," Teismų praktika 31 (2009), 381-384.
[76] Shabanov and Tren v. Russia, Eur. Ct. H. R., Case 5433/02 (2006).
[77] "Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo byloje MIKULIČ prieš Kroatiją santrauka," Teismų praktika 27 (2007), 429-432.
[78] "Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo byloje JÄGGI prieš Šveicariją santrauka," Teismų praktika 27 (2007), 433-434.
[79] M. M. v. Netherlands, Eur. Ct. H. R., Case 39339/98 (2003), §42-43.
[80] Pretty v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 2346/02 (2002), §62.
[81] Burghartz v. Switzerland, Eur. Ct. H. R., Case 16213/90 (1994), §24.
[82] Guillot v. France, Eur. Ct. H. R., Case 22500/93 (1993), §21, 22.

Others v. France[85]), teisė į etninį identitetą (*Aksu v. Turkey*[86]) ir kt. Išskirtinas ir dar vienas, šiame moksliniame darbe analizuojamai temai ypatingai aktualus, gyvenimo aspektas, pripažintas patenkančiu į žmogaus privatumo sferą – asmens fotografavimas ir jo atvaizdo viešinimas, kitaip įvardintinas kaip teisė į asmens atvaizdą. Tokią pozicija EŽTT išsakė bylose *Peck v. The United Kingdom*[87]*, Reklos and Davourlis v. Greece*[88]*, Von Hannover v. Germany (2)*[89] ir kt.

Pastarojoje EŽTT akcentavo, kad asmens atvaizdas yra vienas iš pagrindinių asmenybės atributų, nes jis atskleidžia asmens unikalias savybes ir išskiria asmenį iš kitų. Dėl atvaizdo reikšmės, teisė į asmens atvaizdo apsaugą tampa vienu svarbiausiu asmeninio tobulėjimo komponentų. Siekiant užtikrinti tinkamą individo vystymąsi bei jo santykius su kitais žmonėmis be išorinio įsikišimo, žmogui EŽTK 8 straipsnis garantuoja ne tik teisę kontroliuoti jo atvaizdo naudojimą, bet ir teisę atsisakyti, kad jo atvaizdas būtų skelbiamas[90]. Iki 2009 metų teisė į asmens atvaizdą Europos Žmogaus Teisių Teismo buvo nagrinėjama tik nuotraukų paskelbimo spaudoje kontekste *(Von Hannover v. Germany*[91]*, Sciacca v. Italy*[92]*, Mosley v. the United Kingdom*[93]*, Gurgenidze v. Georgia*[94]*),* tačiau vėlesni kreipimaisi sudarė sąlygas išplėsti teisės į atvaizdą sąvoką. Kaip viena tokių reikšmingų bylų, kurioje EŽTT nustatė Konvencijos 8 str. pažeidimą įvardytina *Reklos and Davourlis v. Greece* byla. Šioje byloje buvo susirūpinta naujagimio fotografavimu. Privačios klinikos, kurioje buvo priimtas gimdymas, samdomas fotografas įamžino kūdikio veidą be jo tėvų sutikimo ir išsaugojo nuotraukų negatyvus. Aptariamoje byloje kūdikio fotografijos nebuvo paviešintos, pareiškėja reikalavo, jog nuotraukų negatyvai būtų perduoti jai, tačiau klinikos administracija atsisakė tenkinti tokį jos prašymą. EŽTT šioje byloje pabrėžė, kad vien tik kitų žmonių fotografavimas, neatsižvelgiant į padarytų nuotraukų skelbimą ar platinimą, pripažįstamas asmens privataus gyvenimo pažeidimu[95]. Taigi, vadovaujantis tuo kas išdėstyta, darytina išvada, kad EŽTK 8 str. gina ne tik žmogaus teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą, bet ir jos sudedamąją dalimi laikomą teisę į asmens atvaizdą.

---

[83] Znamenskaya v. Russia, Eur. Ct. H. R., Case 77785/01 (2005), §23, 27.
[84] Pfeifer v. Austria, Eur. Ct. H. R., Case 10802/84 (2007), §35, 44.
[85] Chauvy and Others v. France, Eur. Ct. H. R., Case 64915/01 (2004), §70.
[86] Aksu v. Turkey, Eur. Ct. H. R., Cases 4149/04 and 41029/04 (2012), §58.
[87] Peck v. The United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 44647/98 (2003), §57-63.
[88] Reklos and Davourlis v. Greece, Eur. Ct. H. R., Case 1234/05 (2009), §38-40.
[89] Von Hannover v. Germany (2), Eur. Ct. H. R., Cases. 40660/08 and 60641/08 (2012), §95-96.
[90] Von Hannover v. Germany (2), Eur. Ct. H. R., Cases. 40660/08 and 60641/08 (2012), §95-96.
[91] Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004).
[92] Sciacca v. Italy, Eur. Ct. H. R., Case 50774/99 (2005).
[93] Mosley v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 48009/08 (2011).
[94] Gurgenidze v. Georgia, Eur. Ct. H. R., Case 71678/01 (2006).
[95] Reklos and Davourlis v. Greece, Eur. Ct. H. R., Case 1234/05 (2009), §38-43.

Teisė į privataus gyvenimo neliečiamumą įtvirtinta ir dar vienoje tarptautinėje žmogaus teisių sutartyje – Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 1966 m. gruodžio 16 d. priimtame Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte. TPPTP 17 str. skelbia, kad „niekas neturi patirti savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, jo būsto neliečiamybę, susirašinėjimo slaptumą, neteisėto kėsinimosi į jo garbę ir orumą. Kiekvienas asmuo turi teisę į įstatymo apsaugą nuo tokio kišimosi arba tokių pasikėsinimų"[96]. Iš pateiktos formuluotės matyti, jog TPPTP 17 str. kartoja prieš tai minėtą Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 12 str. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių komitetas 1988 m. balandžio 7 d. bendrajame komentare Nr. 16 pateikė šios nuostatos turinio aiškinimą ir nurodė, kad žmogaus privatus gyvenimas privalo būti apsaugotas nuo bet kokios intervencijos, nepaisant ją atliekančio subjekto: valstybės institucijos, juridinio ar fizinio asmens. Taip pat, buvo akcentuotas įpareigojimas valstybėms narėms priimti teisės aktus ir sukurti priemonių sistemą, kuria bus numatytas ne tik bet kokio kišimosi į žmogaus asmeninį gyvenimą draudimas, bet ir apsauga nuo tokios intervencijos. Nors TPPTP 17 straipsnyje tiesiogiai neįtvirtinta asmens atvaizdo apsauga, tačiau ŽTK bendrajame komentare Nr. 16 nurodė, kad bet kokio pobūdžio asmens stebėjimu taip pat yra kišamasi į žmogaus privatumą[97].

Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad Žmogaus Teisių Komiteto bendrasis komentaras Nr. 16, kuris buvo priimtas dar 1988 metais, laikytinas kritikuotinu, nes jame pateiktas aiškinimas nebeatitinka šių dienų realybės. Per pastaruosius tris dešimtmečius, skaitmeninės technologijos įgijo ypatingą reikšmę. 1988 metais, kai buvo paskelbtas bendrasis komentaras Nr. 16, informacinis amžius dar tik buvo prasidėjęs, tuo tarpu šiandien pasaulyje skaičiuojami daugiau nei 3,36 mlrd[98] interneto vartotojų, bei 5 mlrd[99] mobiliųjų telefonų naudotojų, iš kurių net 2 mlrd[100] turi išmanųjį telefoną. Kadangi sudėtingos šiuolaikinės technologijos suteikia daugiau galimybių rinkti, saugoti ar viešai paskelbti su asmens atvaizdu susijusią informaciją, būtina peržiūrėti ŽTK bendrąjį komentarą Nr. 16 ir, atsižvelgiant į informacinių technologijų amžiaus tendencijas, kurios daro didelę įtaką žmogaus privatumo neliečiamumo apsaugai, pateikti naujas privatumo (angl. *privacy*) bei kišimosi į jį (angl. *interference*) sampratas, nurodyti gaires dėl valstybių prisiimtų įsipareigojimų pagal TPPTP 17 str.

---

[96] "Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas," *Valstybės žinios* 77, 3288 (2002), 17 str.
[97] "ICCPR General comment No. 16: Article 17 (The right to respect of privacy, family, home and correspondence, and protection of honour and reputation)," United Nations Human Rights Committee (1988), prieiga per internetą: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCCPR%2fGEC%2f6624&Lang=en.
[98] 2015 m. lapkričio 30 d. pasaulyje buvo 3,366,261,156 interneto vartotojų, http://www.internetworldstats.com/stats.htm.
[99] 2016 m. pasaulyje suskaičiuota 4,61 mlrd mobiliųjų telefonų vartotojų, http://www.statista.com/statistics/274774/forecast-of-mobile-phone-users-worldwide/.
[100] 2016 m. pasaulyje suskaičiuota 2,08 mlrd išmaniųjų telefonų vartotojų, http://www.statista.com/statistics/330695/number-of-smartphone-users-worldwide/.

Su tokia pozicija sutinkama ir Amerikos pilietinių teisių sąjungos paskelbtame pasiūlyme dėl naujo Žmogaus Teisių Komiteto bendrojo komentaro pagal TPPTP 17 str., kuriame teigiama, kad „tarptautinė žmogaus teisių bendruomenė jau ėmėsi veiksmų dėl informacinių technologijų įtakos kišimosi į žmogaus privatumą procesui, todėl manytina, kad Jungtinių Tautų Žmogaus Teisių Komitetas taip pat turėtų prisidėti, išleisdamas naują bendrąjį komentarą dėl teisės į privatų gyvenimą pagal TPPTP 17 str.“[101].

Teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą be tarptautinės teisės reglamentuoja ir daugelis Europos Tarybos dokumentų. Pirmąja teisiškai privaloma priemone, kurioje aiškiai reglamentuojama duomenų apsauga, laikoma Europos Tarybos 1981 m. sausio 28 d. Strasbūre pasirašyta Konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu, dar žinoma kaip Konvencija Nr. 108. Šį tarptautinį susitarimą paskatino vis didėjantis automatizuotai tvarkomų asmens duomenų srautas, kuriam įtakos turi informacinių technologijų atsiradimas bei sparti plėtra. Pagrindinis šios konvencijos tikslas yra užtikrinti, kad, tvarkant asmens duomenis automatizuotai, visų šalių teritorijose būtų gerbiamos kiekvieno asmens, nepaisant jo tautybės ir gyvenamosios vietos, teisės ir pagrindinės laisvės, o svarbiausia jo teisė į privatų gyvenimą[102]. Ši Konvencija Nr. 108 yra ypač reikšminga dėl joje nustatytų pagrindinių duomenų apsaugos principų, susijusių su sąžiningu ir teisėtu duomenų rinkimu ir automatiniu tvarkymu, siekiant konkrečių teisėtų tikslų, o ne jų panaudojimu, pažeidžiant šiuos tikslus, ar duomenų laikymu ilgesnį laikotarpį, nei tai yra būtina. Be to, duomenų kokybės principas numato, kad automatizuotai tvarkomi asmens duomenys turi būti adekvatūs, susiję, neperteklinai ir tikslūs[103]. Išskirtinas Konvencija Nr. 108, kurios 6 str. yra įtvirtintas draudimas tvarkyti ypatingus duomenis, pavyzdžiui susijusius su asmens rase, politiniais įsitikinimais, sveikata, religija, lytiniu gyvenimu arba informacija apie teistumą, jeigu nėra tinkamų teisinių apsaugos priemonių[104].

Europos Sąjungos antrinėje teisėje duomenų apsauga pirmą kartą pradėta reglamentuoti Duomenų apsaugos direktyvoje. 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos, tvarkant asmens duomenis, ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, kurios 6 straipsnis įpareigoja valstybes nares rūpintis, kad asmens duomenys būtų teisingai

[101] American Civil Liberties Union, “Privacy Rights in the Digital Age,“ žiūrėta 2016 03 24, https://www.aclu.org/sites/default/files/assets/jus14-report-iccpr-web-rel1.pdf.
[102] “Europos Tarybos Konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu (ETS Nr. 108),“ *Valstybės žinios* 32, 1059 (2001).
[103] *Handbook on European data protection law* (Luxembourg: The Publications Office of the European Union, 2014), 16.
[104] “Europos Tarybos Konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu (ETS Nr. 108),“ *Valstybės žinios* 32, 1059 (2001).

įstatymiškai apdoroti, surenkami konkretiems įstatyme numatytiems tikslams ir toliau neapdorojami[105]. Duomenų apsaugos direktyva neprieštarauja Konvencijoje Nr. 108 įtvirtintoms taisyklėms, o tik konkretizuoja bei praplečia teisės į privatumą apsaugai aktualius principus. Atkreiptinas dėmesys, kad 2015 m. Gruodžio 15 d. ES Taryba, Parlamentas ir Komisija pasiekė susitarimą dėl Bendrojo duomenų apsaugos reglamento, kuris pakeis 1995 m. Duomenų apsaugos direktyvą. Naujuoju Reglamentu, kuris bus pradėtas taikyti nuo 2018 metų pavasario, bus atnaujinami ir modernizuojami Direktyvoje 95/46/EB įtvirtinti principai, bus išdėstomos fizinio asmens teisės ir nustatomos duomenis tvarkančių ir už jų tvarkymą atsakingų subjektų pareigos. Jame taip pat bus numatyti taisyklių laikymosi užtikrinimo metodai ir sankcijų už taisyklių pažeidimą taikymo sritis[106].

Pirmosiose Europos Bendrijų sutartyse nebuvo užsimenama apie žmogaus teises arba jų apsaugą. Tačiau po pirmųjų kreipimusi dėl žmogaus teisių pažeidimų ES teisės taikymo srityje buvo imtasi keisti požiūrį. ES, pripažindama, kad jos politika galėtų daryti poveikį žmogaus teisėms, ir stengdamasi labiau priartinti piliečius prie ES, 2000 m. paskelbė Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją. Šioje Chartijoje, sujungiant konstitucines tradicijas ir valstybių narių bendrus tarptautinius įsipareigojimus, įtvirtinamos pačios įvairiausios pilietinės, politinės, ekonominės ir socialinės Europos piliečių teisės[107]. Chartijos 7 str. garantuojama pagarba žmogaus privačiam ir šeimos gyvenimui, būsto neliečiamybei ir komunikacijos slaptumui, o 8 str. nustatoma teisė į duomenų apsaugą[108]. Europos Teisingumo Teismas Sprendime *Volker und Markus Schecke ir Eifert* konstatavo, kad „Chartijos 7 ir 8 straipsniais pripažinta teisė į privataus gyvenimo gerbimą tvarkant asmens duomenis, siejama su visa informacija apie fizinį asmenį, kurio tapatybė nustatyta arba gali būti nustatyta <…>, ir teisei į asmens duomenų apsaugą galimi taikyti apribojimai atitinka leidžiamus pagal EŽTK 8 straipsnį“[109]. Šiais technologijų ir ryšio priemonių laikais ES teisė ne tik pripažįsta asmens teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą, bet ir užtikrina, jog ši prigimtinė

---

[105] “Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo“, O. L. (L 281) 31 (1995), prieiga per internetą: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995L0046&from=LT.

[106] Europos Sąjungos Tarybos pranešimas spaudai, “ES duomenų apsaugos reforma. Taryba patvirtino susitarimą su Europos Parlamentu,” žiūrėta 2016 03 12, http://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2015/12/18-data-protection/.

[107] *Handbook on European data protection law* (Luxembourg: The Publications Office of the European Union, 2014), 20.

[108] “Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija,“ O. L. (C 326) 391 (2012), prieiga per internetą: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=LT.

[109] Cases C-92/09 and C-93/09, Volker und Markus Schecke and Hartmut Eifert v. Land Hessen, 2010 E.C.R. 662, § 52, prieiga per internetą: http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=79001&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=287249.

žmogaus teisė nebūtų pažeidinėjama, tačiau, nepaisant egzistuojančių apsaugos mechanizmų, ETT jurisprudencijoje nerasime išsakytos pozicijos dėl asmens atvaizdo, kaip vieno iš asmens duomenų, apsaugos ypatybių.

Vadovaujantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad nors tiesiogiai teisė į asmens atvaizdą ir nėra įtvirtinta nei viename tarptautiniame teisės akte, tačiau žmogaus atvaizdo, kaip vieno svarbiausių asmens duomenų, patenkančių į jo privatumo sferą, neliečiamumą garantuoja tiek Europos Sąjungos, tiek tarptautiniai žmogaus teisių dokumentai. Nepaisant to, laikytina, kad būtent Europos Žmogaus teisių konvencija kaip „gyvas instrumentas“, kurio garantuojamos teisės ir laisvės aiškinamos dinamiškai, lanksčiai, atsižvelgiant į aplinkybių kaitą[110] bei į konkretaus laikotarpio socialinį, teisinį ir kitą kontekstą, užtikrina efektyviausią ir veiksmingiausią teisės į asmens atvaizdą apsaugą.

1.3.2. Teisės į asmens atvaizdą nacionalinis teisinis reguliavimas

Žmogaus teisių fundamentalumas akcentuotinas ne tik tarptautinėje teisėje, bet ir Lietuvoje. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 18 straipsnyje skelbiama: „Žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės“[111], o Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 1998 m. gruodžio 9 d. nutarime nurodė, jog „prigimtinis žmogaus teisių pobūdis reiškia, kad jos yra neatskiriamos nuo individo, nesusietos nei su teritorija, nei su tauta. Prigimtines teises žmogus turi nepriklausomai nuo to, ar jos yra įtvirtintos valstybės teisės aktuose, ar ne“[112].

Žmogaus teisė į privatumą įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijos 22 straipsnyje, kuris skelbia, jog:

Žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas. Asmens susirašinėjimas, pokalbiai telefonu, telegrafo pranešimai ir kitoks susižinojimas neliečiami. Informacija apie privatų asmens gyvenimą gali būti renkama tik motyvuotu teismo sprendimu ir tik pagal įstatymą. Įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, kėsinimosi į jo garbę ir orumą[113].

---

[110] Tyrer v. the United Kingdom, Eur Ct. H. R., Case 5856/72 (1978), §31. Taip pat žr. Carmina Aleca ir Ramona Duminică, “Jurisprudential issues concerning the interpretation of Article 8 of the European Convention on Human Rights,” *Verslo ir teisės aktualijos* 7, 1 (2012): 110; Dovilė Gailiūtė, “Regioninės žmogaus teisių apsaugos institucijos,“ iš *Žmogaus teisių apsaugos institucijos: kolektyvinė monografija,* Egidijus Jarašiūnas, Edita Žiobienė, Inga Žalėnienė, Saulė Vidrickaitė, Dovilė Gailiūtė (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009), 354; Jevgenija Vienažindytė, “Vertinimo nuožiūros laisvės doktrina Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje,“ *Teisė* 90 (2014): 206.

[111] “Lietuvos Respublikos Konstitucija,” *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992), 18 str.

[112]“Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas “Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 105 straipsnio sankcijoje numatytos mirties bausmės“,“ *Valstybės žinios* 109, 3004 (1998).

[113] “Lietuvos Respublikos Konstitucija“, *op. cit.,* 22 str.

Konstitucinis Teismas ne viename savo nutarime yra pateikęs privataus gyvenimo, kaip Konstitucijos saugomos vertybės, sampratą. Teismo nuomone, pagal Konstituciją privatus žmogaus gyvenimas – tai individo asmeninis gyvenimas: gyvenimo būdas, šeimyninė padėtis, gyvenamoji aplinka, santykiai su kitais asmenimis, individo pažiūros, įsitikinimai, įpročiai, jo fizinė bei psichinė būklė, sveikata, garbė, orumas ir kt. Asmens teisė į privatumą apima asmeninį, šeimos ir namų gyvenimą, asmens fizinę ir psichinę neliečiamybę, garbę ir reputaciją, asmeninių faktų slaptumą, draudimą skelbti konfidencialią informaciją ir kt. Konstitucinis Teismas taip pat yra pažymėjęs, kad privataus gyvenimo teisinė samprata siejama ir su asmens būsena, kai asmuo gali tikėtis privatumo, su jo teisėtais privataus gyvenimo lūkesčiais[114]. Materialinė žmogaus teisė į savo atvaizdo neliečiamumą tiesiogiai nėra įtvirtinta Konstitucijoje, tačiau nepaisant to, netiesioginis šios teisės reguliavimas egzistuoja. Kadangi šia teise, siekiama apsaugoti žmogaus privatumą, darytina išvada, kad Konstitucijos 22 str. taip pat taikytinas ir teisės į asmens atvaizdą apsaugai garantuoti.

Konstitucinis privataus gyvenimo neliečiamumo principo reglamentavimas rodo, jog, siekiant užtikrinti veiksmingą privatumo apsaugą, informacijos apie asmens privatų gyvenimą rinkimo procesas iš esmės formalizuojamas, siejamas su įstatymo nustatyta tvarka. Lietuvoje asmens teisė į privatų gyvenimą gali būti ginama tiek baudžiamosios, tiek administracinės, tiek civilinės teisės normomis.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse nerasime atskiro skyriaus asmens privatumo pažeidimams reglamentuoti, tačiau 214^{14} straipsnyje numatyta administracinė atsakomybė už neteisėtą asmens duomenų tvarkymą, pažeidžiant Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymą[115], o 214^{16} straipsnyje numatyta atsakomybė už duomenų subjekto teisių pažeidimus[116]. Iš pateiktų straipsnių formuluočių matyti, kad administracinė atsakomybė kyla už LR ADTAĮ, kurio tikslas yra ginti žmogaus privataus gyvenimo neliečiamumo teisę, tvarkant asmens duomenis, numatytų taisyklių nesilaikymą. LR ADTAĮ 2 str. 1 d. nurodyta, kad „asmens duomenys - bet kuri informacija, susijusi su fiziniu asmeniu – duomenų subjektu, kurio tapatybė yra žinoma arba gali būti tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyta pasinaudojant tokiais duomenimis kaip asmens kodas, vienas arba keli asmeniui būdingi fizinio, fiziologinio,

[114] "Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 21 d. nutarimas "Dėl vardų ir pavardžių rašymo Lietuvos Respublikos piliečio pase"," *Valstybės žinios* 90, 2662 (1999); "Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas "Dėl operatyvinės veiklos"," *Valstybės žinios* 39, 1105 (2000); "Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas "Dėl Telekomunikacijų, Operatyvinės veiklos įstatymų ir baudžiamojo proceso kodekso"," *Valstybės žinios* 93, 4000 (2000).
[115] "Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas," *Vyriausybės žinios* 1,1 (1985), 214^{14} str.
[116] *Ibid.*, 214^{16} str.

psichologinio, ekonominio, kultūrinio ar socialinio pobūdžio požymiai"[117]. Vadovaujantis pateiktu apibrėžimu, darytina išvada, kad LR ADTAĮ reglamentuoja ne tik žmogaus teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą, bet ir teisę į asmens atvaizdą. Visgi akcentuotina, kad nors žmogaus atvaizdas yra laikomas asmens duomenimis, kurių tvarkymą griežtai reglamentuoja LR ADTAĮ, o už neteisėtą valdymą taikoma administracinė atsakomybė, nacionaliniai teismai šiuo klausimu nėra pasisakę.

Nagrinėjat asmens privatumo apsaugos įtvirtinimą Lietuvos baudžiamojoje teisėje, paminėtina, kad Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso XXIV skyrius „Nusikaltimai asmens privataus gyvenimo neliečiamumui" numato atsakomybę už veikas, susijusias su privataus gyvenimo neliečiamumo pažeidimais. Šiame darbe tiriamai temai aktualūs LR BK 167 str., nustatantis atsakomybę už neteisėtą informacijos apie privatų asmens gyvenimą rinkimą, kai tokiais veiksmais kėsinamasi į asmens privataus gyvenimo neliečiamumą[118] bei LR BK 168 str., kuris draudžia veikas, susijusias su neteisėtos informacijos apie privatų asmens gyvenimą atskleidimu bei panaudojimu ir numato už šią nusikalstamą veiką baudžiamąją atsakomybę[119].

LR BK 167 str. nurodo, kad asmens privatumas gali būti pažeidžiamas neteisėtai renkant informaciją apie žmogaus asmeninį gyvenimą. Informacijos rinkimo samprata šios normos kontekste apima visus įmanomus tam skirto neteisėto veikimo metodus – asmens sekimą, jo paties ar jo būsto stebėjimą, pokalbių klausymąsi, fotografavimą, susirašinėjimo, kitų privačių dokumentų kopijavimą ir pan.[120]. Tačiau, kad privataus pobūdžio informacijos rinkimas patektų į šios nusikalstamos veikos sudėtį, jis turi būti neteisėtas. Neteisėtu informacijos rinkimu apie asmens privatų gyvenimą laikomi atvejai, kai informacija renkama nesant asmens, kurį ši informacija liečia, sutikimo arba nesant motyvuoto teismo sprendimo ar ne pagal įstatymą. LR BK 168 str. draudžia „be asmens sutikimo viešai paskelbti, pasinaudoti ar kitų asmenų labui panaudoti informaciją apie kito žmogaus privatų gyvenimą, jeigu tą informaciją jis sužinojo dėl savo tarnybos ar profesijos"[121]. Esminis šių dviejų LR BK normų skirtumas yra toks, kad, renkant informaciją, kaltininkas veikia aktyviai ir nusikalstamai specialiai tam, kad gautų informaciją apie kito žmogaus asmeninį gyvenimą, kai antruoju atveju žinios, susijusios su kito asmens privatumu, gaunamos atliekant savo

---

[117] "Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas," *Valstybės žinios* 63, 1479 (1996), 2 str. 1 d.
[118] "Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas," *Valstybės žinios* 89, 2741 (2000), 167 str.
[119] *Ibid.*, 168 str.
[120] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-213/2014," prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/823264; Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. vasario 29 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-53-396/2016," prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/1220814.
[121] "Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas," *op. cit.*, 168 str.

darbą. Galimi keli variantai: pirma, asmuo užima tam tikras pareigas valstybinėje ar kitoje institucijoje (pvz.: savivaldybės, banko, nekilnojamo turto agentūros, draudimo agentūros darbuotojas, sporto klubo vadovas, policijos pareigūnas ir t.t.), antra – asmuo užsiima tam tikra profesine veika (pvz.: žurnalistas, advokatas, notaras, antstolis, auditorius, gydytojas, dvasininkas ir kt.), o trečią grupę sudaro asmenys, laikinai atliekantys tam tikrą darbą (pvz.: bylos tyrime dalyvaujantis ekspertas, praktiką teisme, leidinio redakcijoje, archyve, gydymo įstaigoje atliekantis studentas ir pan.). Įvardintiems asmenims atsakomybė pagal LR BK 168 str. kyla jei jie viešai paskelbia informaciją apie privatų žmogaus gyvenimą – atskleidžia duomenis neapibrėžtam adresatų ratui panaudojant visuomenės informavimo priemones, arba per viešus renginius (pvz.: paskaitas, susitikimus ir pan.). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2015 m. sausio 6 d. nutartyje, baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138/2015[122], L.B. veiką – iš D.J. elektroninio pašto nusikopijavo asmeninio pobūdžio informaciją į savo nešiojamąjį kompiuterį ir taip įgijo neviešus elektroninius duomenis (D.J. nuotraukas, laiškus, susirašinėjimus), kuriuos vėliau paviešino, išsiųsdamas juos keliais elektroniniais adresais, kvalifikavimo pagal LR BK 168 straipsnį. Taip pat, šioje nutartyje Teismas akcentavo, kad asmens privataus gyvenimo pažeidimas gali būti vykdomas ne tik fizinėje, bet taip pat ir elektroninėje erdvėje. Be duomenų atskleidimo, taip pat draudžiama pasinaudoti asmeninio pobūdžio informacija savanaudiškais ar kitais interesais, siekiant paveikti tą žmogų, daryti jam įtaką ir kt., bei panaudoti turimas žinias kitų asmenų labui – realizuoti jas dėl įvairios naudos tretiesiems asmenims (pvz.: giminaičiams, konkurentams ir t.t.)[123].

Atsižvelgiant į tai, kad įvardintų teisės pažeidimų objekto – žmogaus privataus gyvenimo, samprata yra labai plati ir gali apimti įvairiausius žmogaus gyvenimo aspektus, o administracinės ir baudžiamosios teisės normų formuluotėse ji nėra detalizuojama, teismas kiekvienu atveju, įvertinęs byloje nustatytų aplinkybių ir faktų visumą, sprendžia ar informacija patenka į konkretaus žmogaus asmeninio gyvenimo sferą[124]. Tačiau akcentuotina, kad nagrinėjant tokio pobūdžio veikas turi būti vadovaujamasi ne tik baudžiamojo ar administracinio įstatymo tekstu, bet ir platesniu teisiniu jo kontekstu, tai yra turi būti remiamasi kitais teisės aktais, ypatingai tais, kurie tiesiogiai saugo privatų žmogaus gyvenimą (pvz.: EŽTK 8 str., Konstitucijos 22 str., LR CK 2.23, VIĮ 2 str., kurie pateikia

[122] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138/2015," prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/954840.
[123] Armanas Abramavičius et al., *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. II tomas* (Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2009), 241.
[124] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-213/2014," prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/823264; Lietuvos apeliacinio teismo 2016 m. vasario 29 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-53-396/2016," prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/1220814.

privataus gyvenimo sampratą)[125]. Taigi, nors teisė į asmens atvaizdą nėra tiesiogiai įtvirtinta nei administracinėje, nei baudžiamojoje teisėje, tačiau galima teigti, kad egzistuojančios apsaugos priemonės gali būti taikomos ir su žmogaus atvaizdo fiksavimu ar panaudojimu susijusiais atvejais.

Visgi atkreiptinas dėmesys, kad toks aptartų teisės normų abstraktumas, beribiškumas, neaiškumas sudaro visas galimybės plačiam interpretavimui, o tai praktiniame jų taikyme gali sukelti nemažai problemų. Vadovaujantis šiuo metu galiojančiu reglamentavimu bei atsižvelgiant į faktines situacijos aplinkybes, žmogus gali ginti savo pažeistą teisę į atvaizdą tiek pagal LR ATPK 214^{14} str. ir 214^{16} str., tiek pagal LR BK 167 str. ir 168 str. Tokią žmogui suteiktą pasirinkimo galimybę autorė vertina skeptiškai ir pabrėžia, kad atsižvelgiant į tai, jog baudžiamoji teisė kaip teisinio reguliavimo priemonė yra laikoma *ultima ratio*, o baudžiamuoju įstatymu įtvirtintų sankcijų imamasi tik tada, kai neįmanoma kitomis socialinėmis, teisinėmis priemonėmis apginti teisinių gėrių, kurie yra pažeidinėjami, baudžiamoji atsakomybė už asmens atvaizdo paviešinimą žiniasklaidoje būtų akivaizdžiai neproporcinga. Be to, ATPK 214^{14} str. ir 214^{16} str. numatyti pažeidimai užtraukia administracinę baudą nuo 86 Eur iki 579 Eur baudą, o už BK 167 str. ir 168 str. numatytų nusikalstamų veikų padarymą asmenys baudžiami viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki trejų metų. Tai, jog baudžiamojon atsakomybėn patraukti asmenys patiria labai rimtas neigiamas pasekmes: visuomenėje laikomi nusikaltėliais dėl to pasmerkiami, gautas teistumas turi įtakos stigmatizavimui, kuris žmogų lydį visą gyvenimą ir pan., tik įrodo, jog baudžiamasis persekiojimas už asmens atvaizdo fiksavimą ir panaudojimą neturėtų būti laikomas adekvačia ir teisinga teisine apsaugos priemone. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pritartina Prof. dr. Oleg Fedosiuk pozicijai, kad „svarbiausia yra užtikrinti, kad BK normomis būtų sunku piktnaudžiauti ir kad minimaliai drausmingas pilietis netaptų nusikaltėliu ne dėl piktos valios, bet dėl blogai suformuluotų įstatymų, pritaikius kokią nors taikytojo sugalvotą interpretaciją. Kad taip neatsitiktų, BK normoje pirmiausia turėtų būti užkoduotas baudžiamajai teisei būdingas subsidiarumas ir selektyvumas, t. y. tai, kad ji tik papildo kitų teisės šakų vykdomą teisinių gėrių apsaugą, be to, kriminalizuoja ne visus iš eilės kėsinimusis į tam tikrą vertybę, o tik tuos, kurių dėl ypatingo pavojingumo negalima palikti kitų teisės šakų reguliavimui“[126]. Remiantis negausia teismų praktika, kurioje konstatuota jog, „tai, kad P. K. viešoje vietoje nufotografavo pareiškėją T. R., nepatvirtina jokių P. K. nusikalstamų kėslų bei veiksmų BK 167 str. ir 168 str. 1 d. kontekste ir nėra vada ikiteisminio tyrimo pradėjimui. Pažymėtina, kad vien formalūs, pagal

[125] Armanas Abramavičius et al., *supra* note 122, 236.
[126] Oleg Fedosiuk, “Neformalus baudžiamojo įstatymo taikymas: poreikis, ribos, doktrinos,” *Jurisprudencija* 21, 4 (2014): 1080.

subjektyvų suvokimą sau pageidaujama linkme dėstomi teiginiai bei samprotavimai apie tariamai nusikalstamus veiksmus nėra vada ikiteisminiam tyrimui pradėti“[127], darytina išvada, kad baudžiamojoje teisėje egzistuojantys asmens privatumo apsaugos mechanizmai veikia tik išimtiniais atvejais.

Visgi plačiausia apimtimi žmogaus teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą Lietuvoje gina civilinė teisė. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.23 straipsnio 1 dalis, kuri atspindi Konstitucijos 22 straipsnio nuostatą, kurioje, konstatuojama, kad fizinis asmuo turi teisę į savo privataus gyvenimo neliečiamumą. Be kita ko, nustatyta, kad įstatymas ir teismas saugo, asmens teisę į vardą, teisę į kūno neliečiamumą ir vientisumą, teisę į laisvę, teisę pakeisti lytį, teisę į garbę ir orumą bei šiame magistro baigiamajame darbe nagrinėjama - teisę į atvaizdą[128].

Kaip jau minėta anksčiau, teisė į asmens atvaizdą yra glaudžiai susijusi su teise į privataus gyvenimo neliečiamumą. Stiprią sąsają tarp šių teisių ne kartą savo jurisprudencijoje akcentavo EŽTT[129] ir Lietuvos nacionaliniai teismai, pavyzdžiui Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas byloje *UAB „Šiaulių naujienos“ v. Žurnalistų etikos inspektorius* sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad: „asmens fotonuotraukos ir atvaizdas yra artimai susiję su pačiu asmeniu ir pagal Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme įtvirtintą teisinį reguliavimą laikytini jo privataus gyvenimo dalimi“[130], o Lietuvos Aukščiausiasis Teismas bylos *T. G. v. R. Š. ir UAB (duomenys neskelbtini)* rezoliucinėje dalyje konstatavo, kad: „Žmogaus teisės į privatų gyvenimą, ginamos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsniu, dalimi, yra žmogaus teisė į atvaizdą“[131].

Kadangi žinoma, jog teisė į atvaizdą yra kilusi iš teisės į privatų gyvenimą ir yra laikoma šios teisės sudėtine dalimi, todėl privalu aptarti LR CK normų 2.23 str. (teisė į privatų gyvenimą ir jo slaptumą) ir 2.22 str. (teisė į atvaizdą) santykį. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas byloje *T. G. v. R. Š. ir UAB (duomenys neskelbtini)* dėl pažeistos teisės į atvaizdą gynimo, išaiškino, kad „Teisės į atvaizdą, kaip privataus gyvenimo dalies apsaugą ir gynimą reglamentuoja CK 2.22 straipsnis, kuris yra *lex specialis* CK 2.23 straipsnio (teisė į privatų gyvenimą ir jo slaptumą), atžvilgiu, ir kai yra

[127] “Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-215-366/2012,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/367859.
[128] “Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas,“ *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).
[129] Peck v. The United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 44647/98 (2003), §57-63; Von Hannover v. Germany (2), Eur. Ct. H. R., Cases 40660/08 and 60641/08 (2012), §95-96; Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), §57, Reklos and Davourlis v. Greece, Eur. Ct. H. R., Case 1234/05 (2009), §35 ir kt.
[130] “Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. balandžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-62-787-11,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/202389?nr=1.
[131] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-294/2003,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/8606?nr=1.

pažeidžiama tik teisė į atvaizdą, bet ne CK 2.23 straipsniu apibrėžtas objektas, yra taikytina būtent CK 2.22 straipsnis“[132]. LAT, remdamasis EŽTT praktika, yra pažymėjęs, jog atsižvelgiant į tai, kad asmens atvaizdas yra itin artimai susijęs su pačiu asmeniu, jo platinimas gali apriboti privatumą labiau negu skleidžiama vien verbalinė informacija[133]. Manytina, jog įvardintas argumentas kartu su EŽTT byloje *Von Hannover v. Germany* išsakyta pozicija, kad „asmens atvaizdas yra vienas iš pagrindinių žmogaus asmenybės atributų, nes jis atskleidžia asmens unikalias savybes ir išskiria jį iš kitų; teisė į atvaizdo apsaugą yra viena pagrindinių asmeninės raidos sudėtinių dalių ir suponuoja teisę kontroliuoti šio atvaizdo panaudojimą“[134] galėjo turėti įtakos teisės į asmens atvaizdą kaip atskiros teisės susiformavimui. Tokį teisės į atvaizdą atskyrimą nuo teisės į privatų gyvenimą, autorė vertina teigiamai, nes vien tik tai, kad asmens atvaizdas, kaip ir vardas, individualizuoja asmenį ir tai, kad teisę į atvaizdą fizinis asmuo įgyja iš karto, tai yra gimdamas, rodo, aptariamos teisės reikšmingumą.

LR CK 2.22 str. 1 d. konstatuoja, kad „fizinio asmens nuotrauka (jos dalis), portretas ar kitoks atvaizdas gali būti atgaminami, parduodami, demonstruojami, spausdinami, taip pat pats asmuo gali būti fotografuojamas tik jo sutikimu“[135]. Vadovaujantis normos formuluote, išskirtini trys reikšmingi aspektai: asmens atvaizdas – kaip asmeninė nematerialiai vertybė, veiksmai, kuriais gali būti pasikėsinta į įstatymo saugomą vertybę bei sutikimo sąlyga. Žmogaus atvaizdas, kaip teisės objektas, jau buvo aptartas 1.1 poskyryje, todėl šioje mokslinio darbo dalyje nagrinėjami konkretūs veiksmai, kuriais gali būti suvaržoma asmens teisė į jo atvaizdo neliečiamumą, bei sutikimas kaip itin esminga sąlyga asmens atvaizdo fiksavimui ar tolimesniam panaudojimui.

Įstatymų leidėjas nurodo, jog be vaizduojamo asmens sutikimo draudžiama: atgaminti, parduoti, demonstruoti, spausdinti ar kitokiu būdu platinti fizinio asmens atvaizdą. Manytina, jog LR CK 2.22 str. 1 d. įvardintus veiksmus galima suskirstyti į tris grupes: pirma, veiksmai, kuriais

---

[132] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-294/2003,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/8606?nr=1; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1000/2003,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/24218?nr=1.; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-91/2004,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/24188?nr=1.

[133] Ąžuolas Čekanavičius, “Specifinės fizinių asmenų civilinės teisės ir jų įgyvendinimas,“ iš *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų: mokslo studija*, Gediminas Sagatys et al. (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013), 232.

[134] Küchl v. Austria, Eur. Ct. H. R., Case 51151/06 (2012), §58; Von Hannover v. Germany (no. 2), Eur. Ct. H. R., Cases 40660/08 and 60641/08 (2012), §95-96; Eerikäinen and Others v. Finland, Eur. Ct. H. R., Case 3514/02 (2009), §61; Khuzhin and Others v. Russia, Eur. Ct. H. R., Case 13470/02 (2008), §115; Gurgenidze v. Georgia, Eur. Ct. H. R., Case 71678/01 (2006), §55; Sciacca v. Italy, Eur. Ct. H. R., Case 50774/99 (2005), §29; Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), §50-53.

[135] “Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas,“ *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000), 2.22 str. 1 d.

atvaizdas paviešinamas, tai yra tampa prieinamas, ne tik pavaizduotam asmeniui, bet ir bent vienam trečiajam asmeniui, antra - veiksmai, kuriais pažeidžiama ne tik teisė į fizinio asmens atvaizdą, bet ir medžiagos autoriaus teisė ir trečia – veiksmai, kuriais be jau įvardytų rezultatų sukėlimo dar ir siekiama įgyti nepagrįstos naudos, pvz. neteisėtai praturtėti. Pirmajai veiksmų grupei priskirtini „demonstruoti“, kurio reikšmė pagal Dabartinį lietuvių kalbos žodyną yra viešai rodyti[136], ir „platinti“ – davinėti, dalyti, skleisti[137], antrąją sudaro „atgaminti“ - iš naujo pagaminti[138] ir „spausdinti“ – dauginti vienetų skaičių[139]. Daugiausia neigiamų pasekmių atsiranda asmens atvaizdą „pardavus“ - atidavus už pinigus[140], todėl šie veiksmai išskirtini į trečiąją grupę. Įstatymas taip pat nustato, kad nedavusio sutikimo asmens negalima fotografuoti. Pabrėžtina, jog fotografavimas šiuo atveju turi apimti ir filmavimą bei kitokius asmens atvaizdo fiksavimo būdus (fotomontažą, tapymą, skulptūrą ir pan.)[141]. Nagrinėjant veiksmus, kuriais gali būti pasikėsinta į įstatymo saugomą vertybę, darytina išvada, jog taip pat kaip ir atvaizdo sąvokos aiškinimo atveju, teisės normoje nėra įtvirtintas baigtinis veiksmų sąrašas, tačiau manytina, jog sprendžiant teisės į asmens atvaizdą pažeidimo bylas, tai ir nėra tikslinga, praktiškai turbūt net neįmanoma, nes veiksmai priklausomai nuo faktinių bylos aplinkybių, nuo technologijų pažangos gali būti labai įvairūs. Vadovaujantis išdėstytu teigtina, jog LR CK 2.22 str. garantuoja apsaugą ne tik nuo fizinio asmens ar jo kūno dalies, iš kurios asmuo gali būti identifikuojamas, atvaizdo neteisėto panaudojimo, bet ir nuo asmens fotografavimo/ filmavimo be jo sutikimo.

Taigi CK 2.22 str. 1 d. įtvirtina bendrąją taisyklę: „būtina sąlyga kitiems asmenims naudotis konkretaus fizinio asmens atvaizdu – to fizinio asmens sutikimas“[142]. Ši taisyklė taikoma ne tik atvaizdo panaudojimui, bet ir asmens fotografavimui[143]. Aptariama CK norma nenurodo kokios formos turi būti asmens sutikimas, tačiau teismų praktikoje šiuo klausimu yra prieita bendros nuomonės, kad asmuo savo sutikimą būti fotografuojamas gali išreikšti bet kuria forma: žodžiu, raštu (pvz.: fotografo ir pozuotojos (modelio) sudarytoje sutartyje), konkliudentiniais veiksmais

[136] Stasys Keinys, *supra* note 12, 115.
[137] *Ibid.*, 563.
[138] *Ibid.*, 46.
[139] *Ibid.*, 721.
[140] *Ibid.*, 502.
[141] Valentinas Mikelėnas et. al. *supra* note 16, 54. Taip pat žr. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo mėn. 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/89289?nr=1.
[142] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės mėn. 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-262/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/211297?nr=1.
[143] Reklos and Davourlis v. Greece, Eur. Ct. H. R., Case 1234/05 (2009), § 38-43. Taip pat žr. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės mėn. 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-262/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/211297?nr=1.

(pvz.: jeigu asmuo matantis ir suvokiantis esąs fotografuojamas, tam neprieštarauja, pozuoja, šypsosi, galima pripažinti, kad jis sutinka[144])[145]. Vadovaujantis tuo kas išdėstyta, darytina išvada, kad sutikimas yra fakto klausimas, duotas jis ar ne, turi nustatyti teismas, atsižvelgiant į konkrečios bylos aplinkybes[146].

Analizuojant sutikimo sąlygą, kaip teisės į asmens atvaizdą apsaugai reikšmingą aspektą, negalima apsiriboti tik būdų, kuriais sutikimas gali būti duodamas, įvardijimu, būtina aptarti ir sutikimo apimties klausimą. Poreikis kiekvienoje konkrečioje situacijoje nustatyti sutikimo ribas ne kartą akcentuotas ir analizuojamos teisės normos taikyme praktikoje. LAT byloje *T. G v. R. Š. ir UAB (duomenys neskelbtini)* pabrėžė, kad: „sutikimas fotografuotis *ex officio* nereiškia sutikimo davimo fotografui tokias nuotraukas (ar konkrečią nuotrauką) atgaminti, parduoti, demonstruoti ar spausdinti“[147]. Asmuo galėjo sutikti būti fotografuojamas, tačiau tai dar nereiškia, kad jis kartu sutiko, jog jo nuotraukos kokiu nors būdu būtų panaudotos (pvz.: straipsnio iliustravimui, reklamos tikslais ir pan.). Pavyzdžiui, aktorės sutikimo nusifilmuoti nuogai viename iš filmo epizodų negalima vertinti kaip sutikimo vėliau jos atvaizdą publikuoti pornografiniame žurnale; ligonio sutikimas, kad gydytojas nufotografuotų jo sužalotą veidą, taip pat nereiškia, jog nuotrauką galima publikuoti monografijoje medicinos klausimais, jeigu dėl tokio fotografavimo tikslo nebuvo susitarta[148]ir pan. Taigi, kiekvienu konkrečiu atveju būtina išsiaiškinti asmens tikruosius ketinimus – kokios apimties sutikimą jis davė. Nagrinėjant žmogaus asmeninę nuožiūrą dėl jo atvaizdo fiksavimo ar panaudojimo, atkreiptinas dėmesys į LAT nuostatą, jog „kiekvienu atveju turi būti asmens sutikimas ir fotografuotis, ir jo nuotrauką spausdinti (atgaminti, parduoti, demonstruoti)“[149], tai yra kiekvienam atvaizdo panaudojimo būdui turi būti gaunamas atskiras sutikimas.

---

[144] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje 3K-7-437/2002,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/10696?nr=1.

[145] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. vasario mėn. 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-294,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/8606?nr=10; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/83313?nr=1; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės mėn. 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-262/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/211297?nr=1.

[146] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/83313?nr=1; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės mėn. 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-262/2011,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/211297?nr=1.

[147] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. vasario mėn. 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-294,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/8606?nr=10.

[148] Valentinas Mikelėnas et. al., *supra* note 16, 55.

[149] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. spalio mėn. 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1000,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/24218?nr=1.

Asmens teisė į atvaizdą nacionalinėje teisėje pripažįstama asmenine neturtine teise[150], tačiau ši teisė gali turėti ir tam tikrą ekonominę vertę, tai yra: ji gali būti įvertinta pinigais, pavyzdžiui, asmuo už atlyginimą gali suteikti teisę naudoti savo atvaizdą reklamai[151]. Sutikimui atvaizdą panaudoti komerciniais tikslais yra keliami ypatingai griežti reikalavimai, pavyzdžiui LR LAT byloje *M. S. v. UAB "Ieva"* pažymėjo: „kai atvaizdas panaudojamas reklamai, reikalingas specialus sutikimas, kurio turinį sudarytų ir tai, kad pozuotojui žinoma jo atvaizdo naudojimo reklamai sąlyga ir jis su tuo sutinka. Ši išvada darytina iš to, kad ginama asmens teisė į atvaizdą, kaip teisės į privatumą dalis, ir jos prasmė yra apsaugoti asmenį nuo galimų finansinių nuostolių, susijusių su neteisėtu asmens atvaizdo panaudojimu komerciniais ar kitokiais tikslais. Asmuo, sutikdamas su atvaizdo panaudojimu reklamai už atlygį ar be jo, tačiau būdamas informuotas apie komercines panaudojimo aplinkybes, savo valia nusprendžia dėl jam priklausančių teisių realizavimo. Jis turi apsispręsti, ar jam tinka dalyvauti komercinėje veikloje, ar jam priimtina reklamuoti konkretų asmenį, prekę ar paslaugą, taip pat svarstyti kitas jam aktualias aplinkybes, taip pat dalyvavimo tokioje veikloje sąlygas"[152]. Vadovaujantis cituota LAT nutartimi, teigtina, kad kiekvienu konkrečiu atveju reikia aiškintis, kokie yra tikrieji asmens norai ir siekiniai, kokiam tikslui jis davė sutikimą jį fotografuoti ar panaudoti jo atvaizdą, o kokiam ne. Toje pačioje nutartyje Teismas pažymėjo, jog: „tai, ar atsisakyti dalies privatumo dėl komercinių sumetimų, sprendimo teisė priklauso tos teisės turėtojui. Informacijos skleidėjui turi būti žinoma asmens nuostata, kad sutinkama su publikavimu ir pakankamai aišku, kokiomis sąlygomis leidžiama publikuoti. Jeigu dėl publikavimo sąlygų yra abejonių, tai jos turi būti vertinamos teisių turėtojo naudai, o ne asmens, galinčio įgyti teises naudai"[153]. Remiantis teismo padaryta išvada, manytina, jog ginčo, tarp komercinio intereso ir privatumo, atveju, prioritetas turi būti atiduodamas privatumo gynimui.

Nagrinėjant sutikimo specifiką, būtina apžvelgti ir pakankamai dažnai pasitaikančius atvejus, kai atvaizde yra užfiksuojami daugiau nei vienas žmogus. Paprastai tai yra situacijos, kuomet tikslas - vieno asmens atvaizdas, tačiau įamžinami ir kitų, greta esančių žmonių atvaizdai, pavyzdžiui, televizijos laidos apie konkretų asmenį metu yra rodoma nuotrauka, kurioje asmuo užfiksuotas su žmona, vaikais, draugu ir pan. arba, norint prie straipsnio apie vieno žmogaus istoriją pridėti vaizdinės medžiagos, panaudojama nuotrauka padaryta ligoninės palatoje, kurioje be publikacijos

[150] "Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas," *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000), 1.115 ir 1.114 str.
[151] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. vasario mėn. 12 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-1000," prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/24218?nr=1.
[152] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2003 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-91/2003," prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/9115?nr=1.
[153] *Ibid.*

herojaus, kartu yra įamžintas ir už jo nugaros, kitoje lovoje gulintis pacientas. Atvejams kai nuotraukoje užfiksuojami keli asmenys LAT yra suformulavęs teisės taikymo taisyklę: „tuo atveju, kai nuotraukoje pavaizduoti du asmenys, tokiai nuotraukai publikuoti reikia abiejų asmenų, o kai šie yra mirę, – jų artimųjų sutikimo“[154].

Be aptartų teisės nuostatų, tam tikras taisykles dėl žmogaus atvaizdo fiksavimo ar panaudojimo numato ir kiti nacionalinės teisės aktai: Teismų įstatymo 38 str. 5 d. numato draudimą filmuoti ir fotografuoti teismo posėdžio metu[155], Prokuratūros įstatymo 11 str. 6 d. leidžia filmuoti, fotografuoti, daryti garso ar vaizdo įrašus prokuratūros patalpose tik turint leidimą[156] , Bausmių vykdymo kodekso 7 str. 3 d. draudžia „filmuoti ar fotografuoti nuteistąjį […] be išankstinio jo sutikimo[157]“ ir kt. Atkreiptinas dėmesys į LR VIĮ 13 str. ir 14 str.[158], kurie pateikia aiškiausius įsipareigojimus ir garantijas, kylančias iš teisės į asmens atvaizdą apsaugos bei suteikia teisę Žurnalistų etikos inspektoriui ATPK nustatytais atvejais surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus, nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir skirti administracines nuobaudas[159].

Apibendrinant nacionalinį teisinį teisės į asmens atvaizdą reguliavimą, teigtina, kad asmens atvaizdo neliečiamumą Lietuvoje saugo įvairių teisės šakų normos, tačiau pabrėžtina, kad jos tik detalizuoja pagrindinių žmogaus teisių, įtvirtintų EŽTK bei Konstitucijoje, apsaugą bei gynybą. Tai pagrindžia ir nacionalinių teismų praktika, kurioje nagrinėjant ginčus dėl fizinio asmens teisės į atvaizdą pažeidimo, Teismai neapsiriboja CK 2.22 str., o dažniausiai jį taiko kartu su EŽTK 8 str., Konvencijos 22 str., VIĮ 13 ir 14 straipsniais bei vadovaujasi aktualia šiuo klausimu EŽTT praktika. Visgi, nepaisant, to, kad asmens atvaizdo neliečiamumas Lietuvoje saugomas įvairiuose teisės institutuose, tačiau būtent civilinės teisės normomis garantuojama teisės į asmens atvaizdą apsauga, šiandien laikytina išsamiausia, lengviausiai pritaikoma ir efektyviausiai veikiančia praktikoje teisine gynybos priemone.

---

[154] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/83313?nr=1.
[155] “Lietuvos Respublikos teismų įstatymas,“ *Valstybės žinios* 46, 851 (1994), 38 str. 5 d.
[156] “Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas,“ *Valstybės žinios* 81, 1514 (1994), 11 str. 6 d.
[157] “Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodeksas,“ *Valstybės žinios* 73, 3084 (2002), 7 str. 3 d.
[158] “Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 71, 1706 (1996), 13 ir 14 str.
[159] *Ibid.*, 50 str., 2 d. 4 ir 5 p.

2. ASMENS ATVAIZDO SKELBIMO ŽINIASKLAIDOJE PROBLEMATIKA

Šiuolaikinėje visuomenėje pradėtos plačiai naudoti elektroninių ryšių priemonės, turėjo įtakos ir informacijos sklaidai. Naujos technologijos paspartino ne tik informacijos rinkimą, bet ir jos viešinimas tapo paprastai prieinamas kiekvienam. Manytina, jog tai, kad šiais laikais žmonės neįsivaizduoja dienos be interneto ar televizijos, daro įtaką ne tik socialiniams žmonių gyvenimo aspektams, bet ir kelia nemažai teisinių iššūkių asmens duomenų ir teisės į asmens atvaizdą apsaugos srityje. Esant tokioms šiuolaikinio gyvenimo tendencijoms bei žmonių įpročiams viena iš problemiškiausių sričių, kurioje asmens privatumo pažeidimai matomi itin dažnai, yra žiniasklaida. Stebint internetinius portalus, socialinius tinklus, skaitant laikraščius ar žiūrint televizijų programas, kuriuose publikuojama ar rodoma daugybė žmonių nuotraukų ar kitokio pobūdžio atvaizdų, kartais gali susidaryti įspūdis, kad žmogaus prigimtinė teisė į savo atvaizdo neliečiamumą iš viso neegzistuoja, tačiau taip tikrai nėra.

Šio mokslinio darbo 1.3. poskyryje jau buvo aptarta, kad tarptautinėje, Europos Sąjungos bei nacionalinėje teisėje žmogaus teisė į atvaizdą yra ne tik pripažįstama, bet ir garantuojama kiekvienam individui. Tačiau, nepaisant nagrinėjamos teisės fundamentalaus pobūdžio, ji nėra ginama visais atvaizdo tvarkymo atvejais. Taip yra dėl kelių priežasčių: pirma, naudojimasis teise į asmens atvaizdą yra visada siejamas su konkretaus žmogaus asmenine pozicija. Viena esminių sąlygų, kad būtų ginamas žmogaus atvaizdo neliečiamumas yra jo sutikimas. Sutikimo koncepcija ir reikšmė, taikomos apsaugos mastui, atskleista šio magistro baigiamojo darbo 1.3.2. skyrelyje, tačiau apibendrinant būtų galima sakyti, kad tik nuo paties žmogaus veiksmų priklauso jo atvaizdui taikomos apsaugos ribos. Su tokia pozicija sutinka ir L. Meškauskaitė, kuri teigia, kad „paviešinti tie patys privataus gyvenimo faktai vieno žmogaus atveju gali būti vertinami kaip teisės į privatumą pažeidimas, kitu atveju, kai juos žmogus paviešina savo nuožiūra, tai nebus teisės į privatumą pažeidimas“[160]. Antra, teisė į asmens atvaizdą nėra absoliuti ir esant tam tikroms aplinkybėms gali būti suvaržoma. EŽTK 8 str. 2 d. įtvirtinta nuostata, kad „valstybės institucijos neturi teisės apriboti asmens teisės į privatumą, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus ir kai tai būtina demokratinėje visuomenėje valstybės saugumo, visuomenės apsaugos ar šalies ekonominės gerovės interesais, taip pat žmonių sveikatai ar moralei arba kitų asmenų teisėms ir laisvės apsaugoti“[161]. Tokia nuostata deklaruojama ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 28 str., kuris skelbia, kad žmogus

[160] Liudvika Meškauskaitė, *supra* note 39, 235.
[161] “Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija,“ *Valstybės žinios* 40, 987 (1995), 8 str. 2 d.

įgyvendinantis savo konstitucines teises (Konstitucijos 22 str. - žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas – *aut. pastaba*) bei naudodamasis savo laisvėmis privalo laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių[162]. Absoliutaus draudimo asmenį fotografuoti ar kokiu nors būdu panaudoti jo atvaizdą nenumato ir Lietuvoje pagrindiniu teisės aktu, tiesiogiai įtvirtinančiu žmogaus teisės į atvaizdą apsaugą, laikomas Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas. CK 2.22 straipsnio 2 dalis numato tris atvejus, kada nereikia fizinio asmens sutikimo atgaminti, parduoti, demonstruoti, spausdinti jo atvaizdą, taip pat jį fotografuoti:

1. jeigu fotografuojama viešoje vietoje,
2. jeigu šie veiksmai yra susiję su visuomenine asmens veikla arba jo tarnybine padėtimi,
3. jeigu šie veiksmai atliekami teisėsaugos institucijų reikalavimu[163].

Atkreiptinas dėmesys, kad net ir šiais, įstatyme įsakmiai nurodytais atvejais, padarytos asmens nuotraukos (jos dalies) negalima demonstruoti, atgaminti ar parduoti, jeigu tai pažemintų asmens garbę, orumą ar dalykinę reputaciją[164]. Taip pat akcentuotina, kad nors LR CK ir nėra užsimenama apie šių taisyklių taikymą filmavimui, tačiau tokios pat nuostatos turėtų būti taikomos ir filmuotai informacijai, iš kurios vaizduojamas asmuo yra lengvai atpažįstamas[165]. Tokią teisės mokslininkų poziciją patvirtina ir teismų praktika, pavyzdžiui byloje *Peck v. The United Kingdom* EŽTT konstatavo, kad paviešinus vaizdo stebėjimo kamerų medžiagą per visuomenės informavimo priemones (televiziją) buvo pažeistos EŽTK 8 str. garantuojamos teisės į privatų gyvenimą bei į atvaizdą, nes pareiškėją iš paskelbtos medžiagos identifikavo jo kaimynai ir kiti jį pažinoję žmonės[166]. Nacionalinių teismų praktikoje taip pat ne kartą buvo išaiškinta, kad teisės į privatų gyvenimą pažeidimas gali būti suprantamas, kaip privataus asmens filmavimas jo privačioje valdoje be jo sutikimo, vaizdo įrašo, kuriame užfiksuotas privatus asmuo, platinimas ar paviešinimas be jo sutikimo ir pan.[167].

Atsižvelgiant į magistro baigiamojo darbo aktualumą, tikslus bei uždavinius, šiame skyriuje išskiriamos ir nagrinėjamos trys, autorės nuomone pačios problemiškiausios, sritys: viešoje vietoje užfiksuoto asmens atvaizdo ir viešo asmens atvaizdo skelbimas žiniasklaidoje bei asmens atvaizdo

---

[162] "Lietuvos Respublikos Konstitucija," *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992), 28 str.
[163] "Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas," *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000), 2.22 str. 2 d.
[164] *Ibid.*
[165] Liudvika Meškauskaitė, *supra* note 17, 219.
[166] Peck v. The United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 44647/98 (2003), §59.
[167] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-685/2013," prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/778146; "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3k-3-643,"
prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/44927 ir kt.

fiksavimas ir publikavimas teisės pažeidimų atvejais. Analizuojant Europos Žmogaus Teisių Teismo bei nacionalinių teismų išaiškinimus dėl atvaizdo panaudojimo, ypatingas dėmesys skiriamas, faktinių žmogaus atvaizdo paviešinimo Lietuvos žiniasklaidoje, pavyzdžių nagrinėjimui.

2.1. Asmens atvaizdo, padaryto viešoje vietoje, skelbimo žiniasklaidoje problematika

Viena iš nacionalinėje teisėje įtvirtintų teisės į asmens atvaizdą išimčių, kuomet asmens atvaizdas gali būti fiksuojamas, viešinamas ar kitokiais būdais panaudojamas, net ir nesant to žmogaus sutikimo, yra vieša vieta. Šiame poskyryje pateikiamas apibendrintas viešos vietos sampratos formulavimas teisės doktrinoje, teisės aktuose bei teismų praktikoje, taip pat analizuojama asmenų teisės į atvaizdą apimtis jiems esant viešoje vietoje bei iš to kylančios problemos visuomenės informavimo srityje.

2.1.1. Viešos vietos samprata

Publikacijos su skambiomis antraštėmis: „Karštąjį savaitgalį paplūdimio barą užplūdo pusnuogės gražuolės“, „Klubinėjančių kauniečių širdis jau sušildė pavasaris“, „Sostinės klubo vakarėlis peržengė visas padorumo ribas“, „Naktinis reidas Vilniuje: beteisis arabas, neblaivios vairuotojos ir pakeliai marihuanos“, „Vilniuje policija reidą surengė netradiciniu metu: girti vairuoja ir ne savaitgaliais“, „Vilniuje pražydusios sakuros priviliojo stilingą publiką“ ir pan. yra kasdien matomos Lietuvos naujienų portaluose. Tokio pobūdžio straipsnius žiniasklaidos atstovai dažniausiai iliustruoja gausiomis nuotraukų galerijomis ar filmuota medžiaga. Natūralu, kad vaizdingi straipsniai susilaukia didesnio skaitytojų susidomėjimo, o tai tiesiogiai daro įtaką aukštesniems reitingams ir komercinei sėkmei. Tačiau kyla klausimas, ar viešinant tokią informaciją žiniasklaidoje nėra pažeidžiama tų žmonių teisė į privatumą bei teisė į asmens atvaizdą?

Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 13 str. 1 d. 1 p. skelbia „be asmens sutikimo filmuoti, fotografuoti, daryti garso ir vaizdo įrašus fizinio asmens gyvenamojoje patalpoje, fizinio asmens privačioje namų valdoje ir jai priklausančioje aptvertoje ar kitaip aiškiai pažymėtoje teritorijoje, nepaisant to, ar tas asmuo yra nurodytose vietose”[168]. Komentuojamoje normoje minimą aptvertos privačios teritorijos sąvoką reikia suprasti ir aiškinti plačiai, tai yra ne tik kaip tvora

[168] “Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 82, 3254 (2006), 13 str. 1 d. 1 p.

aptvertą plotą, bet ir kaip privačią valdą, paženklintą ar pažymėtą, objektyviais aiškiai matomais, ženklais, kurie kiekvienam protingam žmogui leidžia suprasti, kad tai yra privati teritorija, pavyzdžiui, žemės sklypas apribotas gyvatvore ar pažymėtas riboženkliais, arba užrašais „privati teritorija“. Teisės doktrinoje privataus gyvenimo sritis teritorijos požiūriu apibrėžta kaip „asmens gyvenamoji patalpa (butas, namas ir pan.), privati žemės valda (žemės sklypas, sodas ir pan.), taip pat patalpos, kurias asmuo naudoja savo ūkinei komercinei ar profesiniai veiklai (pvz., advokato biuras, gydytojo kabinetas ir pan.)[169]. Tokiam privačios vietos aiškinimui pritaria ir EŽTT, kuris byloje *Niemetz v. Germany* konstatavo, kad viešos vietos samprata vis siaurėja – darbo (verslo) vietos, ypač kabinetai, kur žmonės laiko savo asmeninius daiktus, stalčiai ir pan. pripažintini privačiomis vietomis[170].

Vadovaujantis pateikta privačios vietos samprata, teigtina, jog įvardintų straipsnių galerijose skelbiamos nuotraukos padarytos ne privačiose, o viešose vietose: paplūdimyje, naktiniame klube, gatvėje, parke. Nacionalinėje teisėje įtvirtintos išimties iš bendrosios teisės į asmens atvaizdą apsaugos taisyklės - žmogaus sutikimo nereikia, jei fotografuojama ar filmuojama viešose vietose[171], formuluotė iš pirmo žvilgsnio atrodo konkreti ir aiški, tačiau praktikoje vis dėlto kyla ginčų dėl atvaizdo, kuris buvo vienokiu ar kitokiu būdu užfiksuotas viešoje vietoje, panaudojimo. Siekiant atskleisti šios ribojimo sąlygos esmę, analizę reikėtų pradėti nuo teisės normoje vartojamo termino „vieša vieta“ aptarimo. Vienareikšmiško viešos vietos apibrėžimo teisės doktrinoje nerasime, taip pat jis nėra įtvirtintas nei tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose, nei nacionalinėje teisėje. LR CK 2.22 str. 2 d. nėra nurodoma, kas yra vieša vieta, kokius kriterijus turėtų atitikti vieta, jog galėtų būti traktuojama kaip vieša. Priešingai nei straipsnio pirmoje dalyje, kurioje pateikiami keli „atvaizdo“ sinonimai, antroje dalyje nėra pateikiami viešos vietos pavyzdžiai, o tik apsiribojama žodžiais „viešoje vietoje“. Civilinio kodekso antrosios knygos „Asmenys“ komentaro autoriai, nepateikia viešosios vietos sąvokos, tačiau, aiškindami išlygą, nurodo nebaigtinį sąrašą vietų, kurios gali būti priskiriamos šiai kategorijai – gatvė, parduotuvė, parkas, teatras, valstybės įstaiga, restoranas, bankas ir pan.[172]. Kituose Lietuvos Respublikos įstatymuose vieša vieta aiškinama panašiai, pavyzdžiui Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymas nurodo „susirinkimai ar pavienio asmens akcija gali vykti viešosiose vietose, gyvenamųjų vietovių gatvėse, aikštėse, parkuose,

[169] Valentinas Mikelėnas et. al., *supra* note 16, 60. Taip pat žr. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-289/2004,” prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/40769?nr=1.
[170] Niemetz v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 13710/88 (1992), §29, 30.
[171] “Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas,“ *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000), 2.22 str. 2 d.
[172] Valentinas Mikelėnas et. al., *op. cit.*, 57.

skveruose ir bendrojo naudojimo pastatuose“[173], Lietuvos Respublikos triukšmo valdymo įstatymas, kuris greta jau paminėtų įvardija barus, diskotekas, kavines ir pramoginius renginius[174]. Peržiūrėjus nacionalinės teisės aktus, kurių viename ar keliuose straipsniuose vartojamas viešosios vietos terminas, teigtina, jog vieša vieta taip pat laikytinos: erdvės, kuriose vykdoma prekyba, teikiamos paslaugos (kioskų paviljonai, prekybai pritaikyti automobiliai ar priekabos, lauko kavinės)[175], kulto pastatai, šarvojimo patalpos, kapinės ir krematoriumai, ligoninės, socialinio aprūpinimo pensionatai, laisvės atėmimo vietos, kariniai daliniai ar valstybinės švietimo ir auklėjimo įstaigos[176], paplūdimiai, visų rūšių viešasis transportas[177].

Pagal Dabartinį lietuvių kalbos žodyną žodį „viešas” reikia suprasti kaip visiems skirtą, visuomenės naudojamą, atvirą, visiems žinomą, prieinamą, neslaptą, aiškiai matomą, nepridengtą, o „vieta“ apibrėžiama kaip buveinė, kurioje galima būti, ką nors laikyti ar daryti, kurioje kas nors yra arba vyksta[178]. R. Šimkaitytė – Kudarauskė viešąją vietą apibrėžia kaip „visiems skirtą plotą, visuomenės naudojamą erdvę, kurioje kas yra ar vyksta“[179]. Pasitelkus lingvistinį aiškinimo metodą ir išanalizavus žodyne pateikiamas žodžių „viešas“ ir „vieta“ reikšmes, šio mokslinio darbo autorė minimaliai patikslintų doktrinos atstovės pateiktą apibrėžimą ir viešąją vietą apibūdintų kaip visų visuomenės narių laisvai prieinamą ir naudojamą erdvę, kurioje kas nors yra ar vyksta. Tokiai korekcijai ir sąvokos patobulinimui turi įtakos, nuomonė, kad esminis kriterijus viešosios vietos sampratoje yra sąlyga, jog erdvė yra laisvai prieinama visiems. Su tokia pozicija sutinkama ir teismų praktikoje, pavyzdžiui EŽTT byloje *Lillo-Stenberg v. Norway* nurodė, kad vien tai, jog vestuvių ceremonija vyko viešoje vietoje, kuri yra ne tik laisvai prieinama visuomenei, gerai matoma, bet ir populiari tarp atostogautojų, reiškia, jog buvo galima tikėtis, kad toks renginys pritrauks ir kitų žmonių dėmesį[180]. Bylose dėl nusikaltimų ir administracinių nusižengimų padarytų viešose vietose, nacionaliniai teismai yra pateikę išaiškinimą, jog „viešoji vieta yra tokia vieta, kurioje nusikalstamos veikos padarymo metu yra ar turi teisę lankytis kiti asmenys. Veika laikoma padaryta viešoje vietoje nepriklausomai nuo to, ar nusikaltimo darymo metu toje vietoje kas nors buvo, ar ne. Svarbu, kad dėl laisvo priėjimo prie tokios vietos, joje bet kuriuo momentu gali atsirasti kiti asmenys, kurie dėl

[173] “Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymas,“*Valstybės žinios* 136, 6956 (2012), 4 str.
[174] “Lietuvos Respublikos triukšmo valdymo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 164, 5971 (2004) ir kt.
[175] “Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymas,“ *Valstybės žinios* 52, 1484 (2000), 11 str.
[176] “Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas.“ *Valstybės žinios* 89, 1985 (1995), 8 str.
[177] “Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas.“ *Vyriausybės žinios* 1,1 (1985), 178 str., 183 str.
[178] Stasys Keinys, *supra* note 12, 928.
[179] Rūta Šimkaitytė - Kudarauskė, “Viešosios vietos sąvokos ir sampratos problematika,“ *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 5 (2011): 206.
[180] Lillo–Stenberg and Sateher v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 13258/09 (2014), §43.

kaltininko veiksmų patirs nepatogumų. Dėl to įstatymai ir numato, kad asmenys viešoje vietoje turi elgtis taip, kad nesudarytų nepatogumų kitiems žmonėms, netrikdytų įprasto jiems gyvenimo būdo“[181]. Vadovaudamasis šiuo apibūdinimu LAT baudžiamojoje byloje Nr. 2K-398/2006 pažymėjo, kad „kasacinio skundo teiginys apie tai, kad sporto klubas „Extra Gym“, kuriame įvyko muštynės, nėra viešoji vieta, yra nepagrįstas. Pagal Sporto terminų žodyną sporto klubas yra speciali patalpa, kurioje renkasi ribotas skaičius vienodo pomėgio žmonių, norinčių tobulinti savo meistriškumą arba turiningai leisti laisvalaikį. Tai reiškia, kad tai yra patalpa, atvira patekti kiekvienam asmeniui, turinčiam paminėtų pomėgių ar tikslų, todėl sporto klubas yra vieša vieta”[182].

Remiantis nacionaliniuose įstatymuose pateiktomis formuluotėmis bei teisės doktrina, teigtina, kad apibrėžti baigtinį viešų vietų sąrašą yra praktiškai neįmanoma, tačiau, nepaisant sąvokos „vieša vieta“ abstraktumo ir nekonkretumo, manytina, kad, fiksuojant asmens atvaizdą, visų pirma turėtų būti įsitikinama, kad ta erdvė atitinka esminę sąlygą - ji yra laisvai prieinama visiems.

EŽTT bei Lietuvos nacionaliniai teismai savo praktikoje išsamiai dėl viešos vietos sampratos nėra pasisakę, nors ne kartą yra nagrinėję ginčus dėl žmogaus teisės į privatų gyvenimą bei teisės į asmens atvaizdą pažeidimo, fiksuojant viešoje vietoje esančio žmogaus atvaizdą ar jį panaudojant. Išskirtinas EŽTT išaiškinimas *Von Hannover v. Germany* byloje, kurioje pareiškėja – Monako Princo Rainier III vyriausioji dukra Caroline von Hannover, teigė, kad jos atžvilgiu priimti Vokietijos teismų sprendimai pažeidė jos teisę į pagarbą privačiam ir šeimos gyvenimui, garantuojamą Konvencijos 8 straipsnyje. Vienoje iš paviešintų fotografijų, ji buvo užfiksuota kartu su aktoriumi Vincent Lindon pietaujanti restorano kiemelyje. Vokietijos Federalinis Teisingumo Teismas šioje byloje įvardino nuošalios vietos terminą ir nurodė, kad „nuošali/izoliuota vieta (angl. *a secluded place*) - tai tokia vieta, kuri yra nepasiekiama visuomenės akims (angl. *away from the public eye*), kurioje kiekvienam objektyviai aiškus asmenų noras būti vieniems ir kurioje jie yra įsitikinę, jog nestebimi pašalinių akių gali elgtis taip, kaip nesielgtų būdami viešoje vietoje”[183]. Atsižvelgus į nuošalios vietos koncepciją bei į pareiškėjos siekį išvengti pašalinių dėmesio ir smalsių akių (buvo pasirinktas nuošalus staliukas restorano kiemelio gale) ginčo nuotrauką buvo uždrausta spausdinti. Šis EŽTT sprendimas yra ypatingai reikšmingas teisės į asmens atvaizdą

[181] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2002 m. spalio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-670,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/28460; “Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. liepos 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-35/2014,“
prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/836303.
[182] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. gegužės 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-398/2006,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/60430?nr=1.
[183] Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), §23, 48.

apsaugos apimčiai, nes juo buvo nustatyta, kad asmuo išsaugo savo privatumą net ir laisvai visuomenei prieinamose vietose.

Kadangi nacionaliniai teismai, taikydami teisės aktus, turi vadovautis EŽTT priimtais sprendimais, kuriais aiškinamos Konvencijos nuostatos ir jų taikymo klausimai, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo praktikoje taip pat yra išskyręs nuošalios vietos kategoriją. Didelio atgarsio Lietuvoje sulaukė byla *D. M. ir L. M. v. UAB „Ekstra žinios“*, kurioje atsakovas įrodinėjo, jog oficialiai neįtvirtintas nudistų pliažas laikytinas vieša vieta, todėl jis pagrįstai turėjo teisę fotografuoti ieškovus ir platinti padarytas nuotraukas. Šioje byloje LAT nurodė, jog vien tik formalus aspektas, tai yra faktas, jog nudistų paplūdimio ruožas Nidos paplūdimyje nebuvo oficialiai įteisintas, negali būti laikomas kliūtimi vietai suteikti neviešos vietos statusą. Teismas pabrėžė, jog turi būti nagrinėjamos ir kitos svarbios bylos aplinkybės, pavyzdžiui informacija, kad pagal vietinius papročius Nidoje jau daugelį metų veikia, ir ginčo nuotraukų padarymo dieną faktiškai, veikė atitinkamais ženklais pažymėtas nudistų paplūdimys. Atsižvelgdamas į nurodytas aplinkybes, LAT padarė išvadą, kad „nudistų paplūdimys laikytinas vieta, kuriai pripažintinas nuošalios, ne viešos, vietos statusas“[184].

Pastebėtina, kad toks Lietuvos Aukščiausiojo Teismo sprendimas teisinėje literatūroje paskatino diskusiją, kurios pagrindu tapo argumentas, kad „nudistų pliažas Teismo pripažintas nuošalia vieta, neabejotinai būtų laikomas viešąja vieta, jeigu jame būtų padarytas nusikaltimas viešajai tvarkai ar koks nors administracinis nusižengimas”[185]. Autorės nuomone ši pozicija vertintina skeptiškai, nes ieškovai būdami nudistų paplūdimyje nuogi, viešosios tvarkos nepažeidė, kadangi buvo tam skirtoje specialioje vietoje. LAT, atsižvelgdamas į aplinkybę, kad *D. M. ir L. M.* savo veiksmais nesikėsino į įstatymo saugomas vertybes: viešąją tvarką, visuomenės saugumą, valstybės gerovę, kitų žmonių teises ir laisves ir pan., atsakovo argumentą, kad ieškovų sutikimas nuotraukoms išspausdinti nebuvo reikalingas, nes jie savo chuliganiškais veiksmais pažeidinėjo viešąją tvarką, pripažino nepagrįstu[186]. Be to, vien ieškovų tikslas, dėl kurio jie savo atostogoms pasirinko nudistų pliažą – poilsis paplūdimyje prie jūros, nedėvint maudymosi kostiumų, sudaro ypač intymią privataus gyvenimo dalį, todėl natūralu, kad joks protingas žmogus nenorėtų būti fotografuojamas tokiomis aplinkybėmis[187]. Taigi, LAT sprendimas, kuriuo nudistų pliažas nebuvo

[184] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-26/2009,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/98142?nr=1.
[185] Rūta Šimkaitytė - Kudarauskė, *supra* note 177, 212 - 213.
[186] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-26/2009,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/98142?nr=1.
[187] *Ibid.*

priskirtas viešosios vietos kategorijai, nepaisant to, kad darant teisės pažeidimą tokia vieta, būtų laikoma vieša, vertintinas teigiamai. Nagrinėjant teismų išaiškinimus, dėl teisės į asmens atvaizdą pažeidimo erdvėse, kurios dažno visuomenės nario galimai būtų laikomos vieša vieta, iškirtina ir Vilniaus apygardos teismo nutartis byloje *M. V. ir R. P. V. v. UAB „Aidai“ ir R. N.,* kurioje ginčas kilo dėl teisės į asmens atvaizdą pažeidimo, kai UAB „Aidai“ ir R. N. be ieškovų sutikimo, knygoje išspausdino jų velionio tėvo nuotrauką, padarytą ligoninėje. Teismas šioje byloje nustatė ginamos teisės pažeidimą ir pabrėžė, jog ligoninės palata nėra viešoji vieta[188].

Apibendrinant viešosios vietos sampratą, pažymėtina, kad erdvių, kurios laikytinos viešomis vietomis sąrašas yra labai platus, dėl to nei teisės doktrinoje, nei praktikoje nėra pateikiamas vienareikšmiškas viešos vietos apibrėžimas ar baigtinis tokių vietų sąrašas. Atsižvelgiant į pateiktus pavyzdžius, darytina išvada, kad teisės į asmens atvaizdą kontekste viešos vietos apibrėžimo įtvirtinimas ir nėra tikslingas, nes, sprendžiant su asmens privatumo pažeidimais susijusius ginčus, viešos vietos samprata gali kisti priklausomai nuo faktinių bylos aplinkybių.

2.1.2. Asmens atvaizdo, padaryto viešoje vietoje, skelbimo žiniasklaidoje problemos

Išnagrinėjus viešosios vietos sampratą, sąvokos formulavimo ir aiškinimo sunkumus, būtina nustatyti kokia yra teisės į asmens atvaizdą apsaugos apimtis žmogui esant viešoje vietoje bei ištirti atvaizdo, padaryto viešoje vietoje, skelbimo žiniasklaidoje problematiką.

Natūralu, kad asmuo būdamas viešoje vietoje turi mažiau teisių į privatumą. W. L. Prosseris, pabrėždamas privačių faktų atskleidimo ribą teigia, kad „gatvėje ar bet kurioje kitoje viešoje vietoje esantis asmuo „neturi teisės būti vienas” ir tai nėra joks jo privatumo pažeidimas. Išėjęs į gatvę tu negali tikėtis būti vienas ir niekieno nepastebimas”[189]. LAT atsižvelgdamas į vis dažniau ir akivaizdžiau pažeidžiamus žmonių interesus, savo praktikoje aiškindamas viešoje vietoje esančių asmenų teisės į atvaizdą apsaugos apimtį, pabrėžė, kad „asmuo, net ir būdamas viešoje vietoje, nepraranda savo individualumo ir privatumo, todėl yra svarbi subjektyvi vidinė fotografuojamo asmens nuostata; jeigu asmuo aiškiai ir nedviprasmiškai išreiškė nenorą būti fotografuojamas, to turi būti paisoma”[190]. Dar iki šio sprendimo priėmimo, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas byloje *J. A. v.*

[188] “Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-444-262/2012,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/510270?nr=3.
[189] William L. Prosser, “Privacy,“ *California Law Review* 48, 3 (1960): 391.
[190] “Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. kovo 26 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-1933-467/2015,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/1221645?nr=10; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/89289?nr=1. Taip pat žr. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų

UAB „(duomenys neskelbtini)" suformavo taisyklę, kad CK 2.22 str. 2 d. įtvirtintų išimčių negali būti laikomasi formaliai, o kiekvienu atveju būtina pasverti, ar yra teisėtas bei pagrįstas poreikis riboti asmens teisę į atvaizdą, tai yra būtina atsižvelgti į konkrečioje byloje nustatytas reikšmingas aplinkybes, o nustačius, kad fotografuota ne privačioje teritorijoje, iškarto nesivadovauti ribojimą numatančia teisės norma[191]. Subjektyvią vidinę fotografuojamo asmens nuostatą galima apibrėžti įvairiai: noras, pageidavimas, nuožiūra, valia, tačiau, nepaisant kaip tai įvardinsime, žmogaus teisė nenorėti būti fotografuojamam nepasikeis. Teismai ne kartą savo praktikoje akcentavo, kad vadovaujantis teisės normos, įtvirtinančios žmogaus teisę į atvaizdą, aiškinimu, teigtina, kad „CK 2. 22 str. 1 d. nenurodyta, kokia forma turi būti duodamas asmens nesutikimas ar sutikimas, todėl asmuo savo poziciją dėl fotografavimo ar filmavimo gali išreikšti bet kuria forma: žodžiu, raštu, konkliudentiniais veiksmais"[192]. Pavyzdžiui, byloje *L. L. ir A. L. v. UAB „Roventa* ieškovas A. L. buvo neramus, ginčijosi su policijos pareigūnais, bandė aiškintis kai kuriuos Kelių eismo taisyklių punktus, išsakė pretenzijas policijos pareigūnams ir televizijai, tokį A. L. elgesį bei bylos aplinkybes įvertinęs teismas, nurodė, kad „nors tiesiogiai ir nebuvo pasakyta, kad ieškovas nesutiko būti filmuojamas, tačiau iš jo veiksmų galima buvo tai suprasti"[193]. Taigi, darytina išvada, jog tinkamai išreikštu nesutikimu fotografuotis ar filmuotis yra laikomas ne tik tiesioginis pasakymas, pavyzdžiui „prašau manęs nefilmuoti/nefotografuoti", bet ir kiti aiškūs ir nedviprasmiški išraiškos būdai.

Toliau nagrinėjant nesutikimą fotografuotis/filmuotis, pabrėžtina, kad jis aiškinamas plačiau nei sutikimas, aptartas šio mokslinio darbo 1.3.2. skyrelyje. Tokia išvada grindžiama dviejomis teismų jurisprudencijoje suformuotomis taisyklėmis: pirma - „asmeniui aiškiai ar konkliudentiniais veiksmais išreiškus nesutikimą būti filmuojamam, tai aiškintina ir kaip nesutikimas leisti transliuoti vaizdo įrašą per visuomenės informavimo priemones"[194], antra, nesutikimas aiškinamas plečiamai jį galinčių duoti subjektų atžvilgiu. Kadangi šeimos samprata civilinėje teisėje apima daugiau nei vieną asmenį, kurie yra susieti tam tikrų teisių ir pareigų, nustatant ar buvo pažeistos asmenų teisės, nėra svarbu, kuris konkrečiai iš sutuoktinių išreiškė nenorą būti filmuojamas[195]. Vadovaujantis

---

kolegijos 2004 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-91/2004)," prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/24188?nr=1.

[191] "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2008," prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/89289?nr=1. Taip pat žr. "Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-91/2004," prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/24188?nr=1.

[192] *Ibid.*

[193] *Ibid.*

[194] *Ibid.*

[195] *Ibid.*

išdėstytu, teigtina, kad tokia LAT praktika yra tapati teisės doktrinoje nusistovėjusiai pozicijai, kad analizuojant viešosios vietos išimtį būtina atkreipti dėmesį į asmens interesus[196].

2016 m. kovo 5 d. naujienų portale „Delfi“ publikuotas straipsnis „Į policijos reidą patekęs modelis S. Phamas neapsidžiaugė pamatęs fotoobjektyvus“[197]. Publikaciją iliustruoja trys nuotraukos: pirmoje (1 pav., Priedas Nr. 1) - S. Phamas (iki juosmens) nufotografuotas per uždarytą automobilio durelių langą, antroje ir trečioje (2 pav., Priedas Nr. 1 ir 3 pav., Priedas Nr. 2) - per priekinį automobilio stiklą užfiksuoti trys vaikinai, iš kurių du akivaizdžiai slėpėsi nuo objektyvo: galvas pridengę gobtuvais, rankomis užsidengę veidus, vienas jaunuolis pasilenkęs prie automobilio daiktinės, kitas, sėdėjęs automobilio gale, pasislėpęs už priekinės sėdynės atramos. EŽTT byloje *Von Hannover v. Germany* akcentavo, kad pareiga apsaugoti asmeninį gyvenimą neturi apsiriboti tik šeimos ratu, ji taip pat turi apimti ir socialinę dimensiją[198], todėl fotografijos, paviešintos viename didžiausių Lietuvos dienraščių, kuriose vaizduojamas S. Phamas su draugais, neabejotinai laikytinos patenkančiomis į privataus gyvenimo sferą.

Nagrinėjant šį konkretų atvejį teisės į asmens atvaizdą kontekste, pirmiausia būtina nustatyti ar nuotraukos gali būti laikomos padarytomis viešoje vietoje. Kadangi, vaikinai buvo nufotografuoti sėdintys automobilio viduje, todėl kyla klausimas ar automobilio salonas gali būti priskiriamas viešos vietos kategorijai? Nei teisės doktrinoje, nei praktikoje nėra įtvirtintas baigtinis viešų vietų sąrašas, todėl vienareikšmiškai teigti, jog automobilį galima traktuoti vieša vieta, nebūtų teisinga. Automobilis yra transporto priemonė, kuri sudaro uždarą erdvę, kurioje gali būti transporto priemonės savininko ar valdytojo asmeninių daiktų ir į kurią pašalinių žmonių patekimas be leidimo yra apribotas arba negalimas, dėl to jis iš esmės netenkina pagrindinės viešosios vietos sąlygos, aptartos šio magistro baigiamojo darbo 2.1.1. poskyryje, tai yra jis nėra laisvai prieinamas kiekvienam. Taigi, manytina, kad žmonių, sėdinčių automobilyje, fotografavimas negali būti laikomas viešoje vietoje esančių žmonių fiksavimu, nepaisant to, kad nuotraukų padarymo momentu transporto priemonė stovėjo vienareikšmiškai viešoje vietoje - gatvėje. Su tokia pozicija sutinka ir Sujatha Ganesan, kuri teigia, kad „jei jūsų nuotrauka buvo padaryta be jūsų žinios ar sutikimo, kai jūs buvote savo namuose, savo automobilyje arba kokioje kitoje vietoje, kur turėjote pagrįstą lūkestį

[196] Valentinas Mikelėnas et. al., *supra* note 16, 57.

[197] www.delfi.lt, “Į policijos reidą patekęs modelis S. Phamas neapsidžiaugė pamatęs fotoobjektyvus,“ žiūrėta 2016 03 17, http://www.delfi.lt/veidai/zmones/i-policijos-reida-patekes-modelis-s-phamas-neapsidziauge-pamates-fotoobjektyvus.d?id=70607400.

[198] Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), §69, Lillo–Stenberg and Sateher v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 13258/09 (2014), §38.

į privatumą, tokiu atveju fotografas pažeidė jūsų teisę į pagarbą privačiam gyvenimui ir tokia nuotrauka negali būti paskelbta internete“[199].

Atsižvelgiant į tai, kad nuotraukos nebuvo padarytos viešoje vietoje, būtina įvertinti ar vaikinai savo elgesiu sutiko, kad jų atvaizdai būtų fiksuojami, o galbūt jų veiksmai gali būti laikomi tinkama nesutikimo būti fotografuojamiems išraiška? Kaip jau buvo aptarta, asmuo savo nuomonę dėl fotografavimo ar filmavimo gali išreikšti bet kuria forma: žodžiu, raštu, konkliudentiniais veiksmais“[200], svarbu, jog pasirinktu būdu būtų aiškiai ir nedviprasmiškai perduota jo pozicija. Atsižvelgiant į publikacijos pavadinimą, tekstą[201] bei fotografijose užfiksuotą vaizdą, darytina išvada, jog iš vaikinų veiksmų (galvos pridengtos gobtuvais, rankomis uždengti veidai, pasilenkimas prie automobilio daiktinės, pasislėpimas už priekinės sėdynės atramos) tikrai buvo galima suprasti, jog jie nepageidauja būti fotografuojami, kas taip pat aiškintina ir kaip nesutikimas leisti skelbti tokią informaciją žiniasklaidoje[202].

Kadangi nuotraukos buvo padarytos ne viešoje vietoje ir akivaizdžiai esant asmenų prieštaravimui, būtina įvertinti, galbūt tokių fotografijų paviešinimas prisidėjo prie diskusijos ypač svarbiu visuomenės intereso klausimu. Kaip jau buvo aptarta anksčiau teisėtas visuomenės interesas yra plati sąvoka, neturinti vienareikšmiško apibrėžimo, tačiau, nepaisant to, negalima sutapatinti teisėto ir pagrįsto visuomenės intereso žinoti tam tikrus žmogaus privataus gyvenimo aspektus su visuomenės interesu, patenkinti savo smalsumą[203]. Su tokia pozicija sutinkama ir nacionalinių teismų praktikoje, pavyzdžiui byloje *S. Š. ir V. Š. v. UAB „Lietuvos Rytas“* LAT pažymėjo, kad „skelbiant privataus pobūdžio informaciją, turi būti realus socialinis interesas žinoti tam tikro asmens privataus gyvenimo faktus <...>, teisėto ir pagrįsto visuomenės intereso žinoti tam tikrą informaciją apie kitą asmenį negalima sutapatinti su visuomenės interesu patenkinti savo

[199] Sujatha Ganesan, „Is it permissible to publicly display photographs of individuals without their consent?”, Knowledge Base Copyright Law (KB:Law|©): E-Journal, (Detailed Answer for USA), 179 (2009), http://kb-law.info/wt_dev/kbc.php?article=179&view=print&land=US&lang=EN&mode=1.

[200] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/89289?nr=1. Taip pat žr. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-91/2004,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/24188?nr=1.

[201] „Automobilyje vaikinai važiavo trise, tačiau du iš jų nebuvo nusiteikę pozuoti fotoobjektyvams. Simonas kaip įmanydamas slėpė veidą, lenkėsi link priekinio stiklo, veidą slėpė kapišonu. Nuo fotoobjektyvų slėpėsi ir ant galinės sėdynės sėdėjęs jo bičiulis,“ žiūrėta 2016 03 17, http://www.delfi.lt/veidai/zmones/i-policijos-reida-patekes-modelis-s-phamas-neapsidziauge-pamates-fotoobjektyvus.d?id=70607400.

[202] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/89289?nr=1.

[203] Alex Springer AG v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 39954/08 (2012); Von Hannover v. Germany (2), Eur. Ct. H. R., Cases 40660/08 and 60641/08 (2012).

smalsumą“[204]. Vis tik, kokia informacija turėtų būti laikoma reikšminga bendrajam interesui teismų jurisprudencijoje nėra konkrečiai nurodoma. Huw Beverly-Smith, nagrinėdamas viešąjį interesą, kaip pagrindą riboti teisę į privatumą, akcentuoja informacijos naudingumą ir būtinumą. Jo nuomone, privačių gyvenimo faktų atskleidimas ar asmens atvaizdo viešinimas turi būti tiesiogiai susijęs su tam tikru įvykiu ir turėti tikslą informuoti visuomenę[205].

Nagrinėjamose nuotraukose užfiksuotas S. Phamas yra modelis dalyvavęs televizijos projekte „Šok su manimi“. Nors jis ne kartą davė interviu žiniasklaidos atstovams, tačiau jo vienareikšmiškas priskirimas viešiesiems asmenims, autorės nuomone, kvestionuotinas. Vaikinas neužima jokių oficialių funkcijų, o dėl vykdomos veiklos pobūdžio – modelio profesijos, yra žinomas tik tam tikram ribotam žmonių ratui. Kadangi jo poelgiai neturi įtakos visuomenės gyvenimui ir jo niekaip neveikia, todėl manytina, kad visuomenė neturi teisės žinoti jo privataus gyvenimo detalių, tai yra kur, kada ir su kuo jis bendrauja, leidžia savo laiką, kaip elgiasi asmeniniame gyvenime. Nacionalinių teismų praktikoje taip pat sutinkama pozicija, kad „visuomenė neturi teisėto intereso žinoti, kur yra žmonės ir kaip jie elgiasi privačiame gyvenime, net jeigu jie pasirodo neizoliuotose vietose, nepaisant to, kad jie gerai žinomi tam tikram visuomenės ratui“[206]. Taip pat pastebėtina, kad publikacijos antraštė „Į policijos reidą patekęs modelis S. Phamas neapsidžiaugė pamatęs fotoobjektyvus“ turi sensacingą atspalvį, kuris suponuoja, kad straipsnis buvo tendencingai pateiktas siekiant patenkinti tam tikros auditorijos smalsumą ir iš to gauti komercinės naudos.

Taigi, sutinkant su pateikta doktrinos atstovo nuomone bei atsižvelgiant į fotografijų pobūdį, užfiksavimo bei paskelbimo aplinkybes, teigtina, kad nei nagrinėjama publikacija, nei ją iliustruojančios nuotraukos, negali būti laikomos, prisidedančiomis prie viešos diskusijos bendrojo visuomenės intereso klausimu, nes publikacijos turinys[207] ir nuotraukose užfiksuotas vaizdas neturi ne tik jokios informacinės vertės, bet ir tikrai negali būti laikomi duomenimis, kuriuos būtina ir naudinga žinoti visuomenei.

---

[204] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/83313?nr=1.

[205] Huw Beverly-Smith, Ansgar Ohly ir Agnès Lucas-Schloetter, *Privacy, Property and Personality: Civil Law Perspectives on Commercial Appropriation* (New York: Cambridge University Press, 2005), 177.

[206] “Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. sausio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-24-730/2016,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/1179214?nr=1.

[207] Vilniaus centre vykusio įprastinio reido metu buvo sustabdytas automobilis, kurio priekinėje keleivio vietoje sėdėjo modelis Simonas Pham. Automobilio vairuotojas buvo blaivus, todėl į nemalonumus nepakliuvo. Vaikinai nebuvo nusiteikę pozuoti fotoobjektyvams, kaip įmanydami slėpė veidus, www.delfi.lt, “Į policijos reidą patekęs modelis S. Phamas neapsidžiaugė pamatęs fotoobjektyvus,“ žiūrėta 2016 03 17, http://www.delfi.lt/veidai/zmones/i-policijos-reida-patekes-modelis-s-phamas-neapsidziauge-pamates-fotoobjektyvus.d?id=70607400.

Remiantis atlikta fotografijų analize EŽTT suformuluotų kriterijų kontekste teigtina, kad viešosios informacijos rengėjas bei skleidėjas savo veiksmais, tai yra fotografavimu ir nuotraukų publikavimų be asmens sutikimo internetiniame naujienų portale www.delfi.lt, pažeidė minėtų vaikinų teisę į atvaizdą ir tokia intervencija į asmens privatumą negali būti pateisinama viešuoju interesu. Manytina, kad net tuo atveju, jei egzistuotų primygtinis visuomenės poreikis žinoti tokio pobūdžio informaciją, neteisėtais būdais padarytų fotografijų paviešinimas negalėtų būti laikomas proporcingu teisės į asmens atvaizdą suvaržymu, siekiant įgyvendinti saviraiškos laisvę.

Nagrinėjat žmogaus fotografavimo viešoje vietoje bei tokio atvaizdo viešinimo žiniasklaidos priemonėse problematiką, reikėtų įvertinti ir jau paminėtus straipsnius: „Karštąjį savaitgalį paplūdimio barą užplūdo pusnuogės gražuolės“ (4 pav., Priedas Nr. 2 ir 5 pav., Priedas Nr. 3), „Klubinėjančių kauniečių širdis jau sušildė pavasaris“ (6 pav., Priedas Nr. 4), „Sostinės klubo vakarėlis peržengė visas padorumo ribas“ (7 pav., Nr. 4), „Naktinis reidas Vilniuje: beteisis arabas, neblaivios vairuotojos ir pakeliai marihuanos“ (8 pav., Priedas Nr. 5 ir 9 pav., Priedas Nr. 5), „Vilniuje policija reidą surengė netradiciniu metu: girti vairuoja ir ne savaitgaliais“ (10 pav., Priedas Nr. 6), „Vilniuje pražydusios sakuros priviliojo stilingą publiką“ (11 pav., Priedas Nr. 7), teisės į asmens atvaizdo neliečiamumą aspektu. Šio mokslinio darbo 2.1. poskyryje jau buvo nustatyta, kad šiose publikacijose paviešintos nuotraukos yra padarytos viešose vietose: klube, gatvėje, paplūdimyje, parke, todėl iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad, skelbiant tokias nuotraukas internetiniuose naujienų portaluose, nėra pažeidžiamos nufotografuotų žmonių teisės. Natūralu, kad net ir siekiant nufotografuoti bendrą vaizdą, pavyzdžiui Vilniaus katedros aikštę, beveik neįmanoma to padaryti kartu neužfiksuojant ir praeivių. Jei teisės aktuose nebūtų įtvirtintos teisės į asmens atvaizdą išimtys, tokiais atvejais žmogus, kuris net ir nenorėdamas, bet užfiksavo kito žmogaus atvaizdą, privalėtų gauti jo sutikimą. Kadangi tokią praktiką realybėje būtų labai sunku arba net neįmanoma įgyvendinti, teisės doktrinoje ir teisės aktuose yra numatomos išlygos iš bendrosios taisyklės. Autorės nuomone, visuotinai pripažįstama fotografavimo viešoje vietoje išimtis, turėtų būti aiškinama kaip sąlyga, suteikianti žmonėms galimybę, naudojantis įvairiomis techninėmis priemonėmis, užfiksuoti tik bendrą vaizdą, o konkrečių pavienių asmenų ar jų grupių fiksavimas, net jiems esant viešoje vietoje neturėtų būti pateisinamas įvardintu pagrindu. Šiuo atveju, nagrinėjamose nuotraukose nufotografuotas ne paplūdimys ir jame esantis didelis būrys žmonių, ne naktinio klubo sausakimša šokių salė ar dėl policijos reido, nusidriekusi transporto priemonių eilė, bet konkretūs asmenys ir jų grupės. Fotografai šiai nuomonei nuginčyti pateiktų kontrargumentą, kad asmenys, kuriuos iš nuotraukų galima lengvai identifikuoti sutiko būti fotografuojami. Su tokia pozicija autorė

iš dalies sutinka, nes peržiūrėjus fotografijų galerijas galima nustatyti, kad šiuo atveju asmenys konkliudentiniais veiksmais (pozuodami, šypsodamiesi fotokamerai ir t.t.) aiškiai išreiškė savo nuožiūra dėl jų įamžinimo, tačiau manytina, kad analizuojamu atveju, žmonių sutikimas būti nufotografuotiems negali būti traktuojamas ir sutikimu tokią informaciją paviešinti žiniasklaidoje. Šio mokslinio darbo 1. 3. 2. skyrelyje jau buvo atkreiptas dėmesys į nacionalinių teismų sprendimuose dėl asmens atvaizdo panaudojimo prieitą išvadą, jog „kiekvienu atveju turi būti asmens sutikimas ir fotografuotis, ir jo nuotrauką spausdinti (atgaminti, parduoti, demonstruoti)“[208].

Be to, dalyje nuotraukų (8 pav., Priedas Nr. 5, 9 pav., Priedas Nr. 5, 10 pav., Priedas Nr. 6) vaizduojami asmenys, konkliudentinias veiksmais – rankomis dengiami veidai, aiškiai ir nedviprasmiškai išreikia savo prieštaravimą būti fotografuojami, o tai aiškintina ir kaip nesutikimas leisti skelbti tokią informaciją žiniasklaidoje[209].

Atsižvelgiant į tai, kad visos analizuojamos nuotraukos iliustruoja pramoginio pobūdžio internetinių naujienų portalų skiltyse skelbtus straipsnius bei į tai, kad publikacijose nagrinėjamos temos nėra susiję su visuomeninę reikšmę turinčiais įvykiais, bei siekiant, jog būtų tinkamai laikomasi tarptautinėje ir nacionalinėje teisėje įtvirtintų teisės į asmens atvaizdą apsaugos gairių, prieš viešinant tokio pobūdžio fotografijas, žiniasklaidos atstovai turėtų informuoti žmones apie tolimesnį tokių nuotraukų panaudojimą bei gauti jų sutikimą dėl tokio, su jų asmeniniu gyvenimu susijusių, duomenų tvarkymo. Manytina, kad tinkamu asmens informavimu šiais konkrečiais atvejais galėtų būti laikoma: rašytinis sutikimas arba foto sienelė, su aiškiais, žiniasklaidos priemonės, kurioje norima publikuoti fotografijas, žymenimis (pvz.: www.delfi.lt logotipais).

Apibendrinant asmens atvaizdo, padarytoje viešoje vietoje, skelbimo žiniasklaidoje problematiką, pažymėtina, kad vien tik asmens buvimas viešoje vietoje, nesuteikia teisės jį fiksuoti ir tokį atvaizdą viešinti žiniasklaidoje. Esminiu kriterijumi, vertinant ar tokiais veiksmais nėra pažeidžiama žmogaus teisė į atvaizdą laikytinas subjektyvus valios elementas – asmeninė fotografuojamo ar filmuojamo asmens nuožiūra. Išanalizavus realius atvaizdo publikavimo visuomenės informavimo priemonėse pavyzdžius, teigtina, kad žiniasklaidos atstovai klaidingai interpretuodami, galbūt piktnaudžiaudami šia teisės į asmens atvaizdą išimtimi bei nesivadovaudami protingumo ir sąžiningumo principais, be žmogaus sutikimo publikuoja tokio pobūdžio nuotraukas ir filmuotą medžiagą, net ir tais atvejais, kai asmens atvaizdo paviešinimas negalima būti pateisinamas pagrįstu visuomenės interesu žinoti.

[208] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. spalio mėn. 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1000,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/24218?nr=1.
[209] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/89289?nr=1.

2.2. Viešojo asmens atvaizdo skelbimo problematika

Žiniasklaidos priemonės atlieka labai svarbią funkciją kiekvienai demokratinei valstybei bei jos piliečiams, tai yra informuoja visuomenę apie jai svarbius politinius, socialinius, ekonominius įvykius, atstovauja žmonių interesams ir formuoja jų nuomonę[210]. Tokią išvadą padarė ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, kuris 1995 m. balandžio 20 d. nutarime konstatavo, kad „galimybė kiekvienam žmogui laisvai formuoti savo nuomonę ir pažiūras ir laisvai jas skleisti – būtina sąlyga demokratijai sukurti ir išsaugoti“[211]. Su tokia pozicija sutinka ir Europos žmogaus teisių teismas, kuris primena, kad „saviraiškos laisvė yra viena iš esminių demokratinės visuomenės komponentų“[212]. Dėl šios priežasties visame pasaulyje žiniasklaida yra pripažinta ketvirtąja valdžia (greta įstatymų leidžiamosios, vykdomosios ir teisminės valdžios – *aut. pastaba*). Tačiau, nepaisant, žiniasklaidos demokratinės prigimties bei pagrindinės funkcijos, nereikėtų pamiršti, kad ji yra pelno siekianti institucija, kuriai svarbi rinka, paklausa, pelnas ir t.t. Dėl komercinės naudos siekio, visuomenės informavimo priemonės dažnai naudojasi savo išskirtine padėtimi ir piktnaudžiaudamos turimomis galiomis, nesilaikydamos žurnalistų etikos normų, manipuliuoja viešąja nuomone. Ypatingai dažnai žiniasklaidoje sutinkamos publikacijos, kuriose viešinama neteisėtai arba teisėtai surinkta informacija apie viešųjų asmenų privatų gyvenimą. Visuotinai pripažįstama, kad viešųjų asmenų privataus gyvenimo ribos yra siauresnės nei kitų, viešajame gyvenime nedalyvaujančių arba mažai dalyvaujančių asmenų[213], tačiau EŽTT byloje *Von Hannover v. Germany* akcentavo, kad pareiga apsaugoti asmeninį gyvenimą neturi apsiriboti tik šeimos ratu, ji taip pat turi apimti ir socialinę dimensiją. Dėl to, Teismas mano, kad visiems, nepaisant ar jie yra žinomi plačiajai visuomenei ar ne, turi būti suteikta galimybė turėti „teisėtą lūkestį“, kad jo privatus gyvenimas bus gerbiamas ir saugomas[214].

Šiame poskyryje pateikiamas apibendrintas viešo asmens sampratos formulavimas teisės doktrinoje, teisės aktuose bei teismų praktikoje, taip pat, remiantis EŽTT ir nacionalinių teismų

[210] Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), §58, Lillo–Stenberg and Sateher v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 13258/09 (2014), §28 ir kt.
[211] Konstitucinio Teismo 1995 m. balandžio 20 d. nutarimas “Dėl Lietuvos radijo ir televizijos statuto“,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/41509.
[212] Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), §58 ; Von Hannover v. Germany (2), Eur. Ct. H. R., Cases 40660/08 and 60641/08 (2012), §97 ir kt.
[213] Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), § 63, 64, 74; Alex Springer AG v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 39954/08 (2012), §91.
[214] Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), § 69, Lillo–Stenberg and Sateher v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 13258/09 (2014), §38.

jurisprudencija, analizuojama viešų asmenų teisės į atvaizdą apimtis bei tiriami konkretūs šiai grupei priskiriamų asmenų atvaizdų paviešinimo Lietuvos žiniasklaidoje atvejai.

2.2.1. Viešojo asmens samprata

Nagrinėjant atvejus, kuomet be asmens sutikimo, jo atvaizdas paviešinamas žiniasklaidos priemonėse, būtina turėti omenyje, kad tiek teisės doktrina, tiek teisės aktai nevienodai užtikrina asmeninio gyvenimo neliečiamumo ribą skirtingo socialinio reikšmingumo asmenims[215]. Atsižvelgiant į asmens aktyvų dalyvavimą visuomeniniuose reikaluose, užimamas pareigas, statusą, jis gali būti traktuojamas kaip viešas arba kaip privatus asmuo. Jungtinėse Amerikos Valstijose asmenys teisės į privatų gyvenimą kontekste skirstomi į dvi esmines grupes: privačius asmenis ir viešuosius asmenis. Pastarieji dar yra skirstomi į savanorius viešuosius asmenis (*angl.* volunaty public figures) ir nesavanorius viešuosius asmenis (*angl. involuntary public* figures). Amerikos teisės doktrina ir praktika pirmajai viešųjų asmenų kategorijai priskiria merus, gubernatorius, prezidentus[216], taip pat pramogų pasaulio žmones, profesionalius sportininkus, įmonių vadovus ir pan.[217], kurie turi ribotą galimybę ginti savo privatumą teismuose[218]. Nesavanoriais viešaisiais asmenimis gali būti laikomi nusikaltėliai, išteisinti žudikai ar besilaukiančios paauglės[219]. Jungtinėse Amerikos Valstijose sprendžiant, ar asmuo yra viešas, ar privatus žiūrima į asmens žiniasklaidos dėmesio siekimą[220]. Vokietijos jurisprudencijoje žmonės taip pat yra skirstomi į privačius ir viešuosius, kurie dar sąlyginai yra skirstomi į nuolatinius viešuosius asmenis (*angl.* permanent public figures) (pvz., politikai), įžymybes (*angl.* celebrity public figures) (pvz., garsūs aktoriai ar profesionalūs sportininkai) ir trumpalaikius viešuosius asmenis (*angl.* temporary public figures)[221]. Pastarajai kategorijai priskiriami žmonės, kurie visuomenės dėmesio susilaukia dėl tam tikro įvykio ir dažniausiai tam tikram periodui. Pavyzdžiui asmenys, kurie yra glaudžiai susiję su įžymybėmis, tai yra jų šeimos nariai ar draugai, tai pat į šią grupę patenka žmonės, kurie tiesiogiai dalyvauja visuomenės susidomėjimą keliančiose situacijoje, pavyzdžiui, įtariamieji ar kaltinamieji

[215] Edita Žiobienė, *supra* note 30, 94.
[216] Scott. J Shackelford, *supra* note 18, 144.
[217] *Ibid.*, 155.
[218] *Ibid.*, 144- 145.
[219] Scott. J Shackelford, *supra* note 18, 147-148.
[220] *Ibid.*, 152.
[221] *Ibid.*, 186.

baudžiamosiose bylose bei juos atstovaujantys teisininkai, eismo įvykių, kitų nelaimių ar nusikaltimų dalyviai ir nukentėjusieji ir t.t.[222].

Nacionalinėje teisėje viešojo asmens sąvoka yra įtvirtinta LR VIĮ 2 straipsnio 60 dalyje: „viešasis asmuo – valstybės politikas, teisėjas, valstybės ar savivaldybės pareigūnas, politinės partijos ir (ar) asociacijos vadovas, kuris dėl einamų pareigų arba savo darbo pobūdžio nuolat dalyvauja valstybinėje ar visuomeninėje veikloje, arba kitas fizinis asmuo, jeigu jis turi viešojo administravimo įgaliojimus ar administruoja viešųjų paslaugų teikimą arba jeigu jo nuolatinė veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams“[223]. Kaip ir kitose valstybėse, taip ir Lietuvos teisės doktrinoje bei teismų praktikoje išskiriami dviejų rūšių viešieji asmenys: *ex officio* viešieji asmenys ir trumpalaikiai viešieji asmenys[224]. *Ex officio* viešieji asmenys, tai „dėl savo einamų pareigų, veiklos ar visuomeninės padėties nuolat sulaukiantys visuomenės dėmesio ir pagrįstai ją dominantys“[225] asmenys. Tokiais laikytini: Prezidentas, Vyriausybės nariai, Seimo nariai, merai, tarybų nariai ir kiti politikai, partijų, profesinių sąjungų, kūrybinių sąjungų vadovai ir pan. Pabrėžtina, kad įvardinti asmenys kartu su kitais administravimo funkcijas vykdančiais asmenimis *ex officio* viešiesiems asmenims priskirtini jau seniai. Tą pagrindžia ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1998 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. 1, „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 71 straipsnių ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje, nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas“, kuriame teigiama, kad „viešaisiais asmenimis laikytini valstybės ir savivaldybių politikai, “A” lygio valdininkai, “B” lygio valdininkai (pareigūnai), politinių partijų ir visuomeninių organizacijų vadovai ir kiti visuomeninėje bei politinėje veikloje dalyvaujantys asmenys (Valdininkų įstatymo 2, 6, 14 str.)”[226]. Akcentuotina, kad dar iki viešojo asmens apibrėžimo tiesioginio įtvirtinimo, teismų praktikoje buvo prieita bendros nuomonės, jog *ex officio* viešųjų asmenų kategorijai priskirtini ir žymūs menininkai, aktoriai, verslininkai, sportininkai

---

[222] Basil Markesinis, et al., “Concerns and Ideas About the Developing English Law of Privacy: and How Knowledge of Foreign Law Might Be Able to Help,“ *The American Journal of Comparative Law* 52, 1 (2004): 147, http://www.jstor.org/stable/pdf/4144448.pdf?_=1462019025522.

[223] “Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 82, 3254 (2006), 2 str. 60 d.

[224] Valentinas Mikelėnas et. al., *supra* note 16, 56. Taip pat žr. Alfonsas Vileita et. al., *supra* note 25, 197. Taip pat žr. “Lietuvos Aukščiausiojo teismo 2002 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1373,” prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/9545?nr=1.

[225] Valentinas Mikelėnas et. al., *op. cit.*, 57.

[226] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1998 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. 1 “Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 71 straipsnių ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/28608?nr=1; “Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-130,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/19066?nr=3; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-42,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/46481?nr=11; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-65/2006,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/58924?nr=2.

ir kitų profesijų atstovai. LAT civilinėje byloje *H.G. v. UAB „Tele 3“* nurodė, kad „viešaisiais asmenimis taip pat laikytini žinomi asmenys, įtakojantys visuomeninį gyvenimą, - žinomi menininkai, televizijos laidų vedėjai, sportininkai, žurnalistai, kitų profesijų atstovai”[227]. Tokią poziciją palaiko ir L. Meškauskaitė, kuri sąvoką „viešasis asmuo“ siūlo vartoti dviem prasmėmis: siaurąja ir plačiąja. Doktrinos atstovė siaurąja prasme viešaisiais asmenimis laiko asmenis, kurie dirba valstybės tarnyboje ir naudoja visuomeninius išteklius, pavyzdžiui politikus, valstybės tarnautojus, teisėjus, įvairių valstybinių institucijų darbuotojus ir pan., o prie plačiąja prasme viešųjų asmenų ji priskiria visus asmenis, kurie išvardyti Rezoliucijoje Nr. 1165[228], taigi ir žymius sportininkus, menininkus ir t.t.[229].

Trumpalaikiais viešaisiais asmenimis Lietuvoje laikomi žmonės, kurie „sulaukia visuomenės dėmesio dėl tam tikro įvykio ar poelgio, tačiau tik trumpai. Po kurio laiko visuomenė juos (pvz., asmenį, išgelbėjusį skęstantį vaiką, gaisrininką, išnešusį iš degančio namo žmogų, lėktuvo pilotą, sėkmingai nutupdžiusį degantį orlaivį ir pan.) pamiršta ir nebeturi pagrįsto intereso jais domėtis“[230]. LAT byloje *S. Š. ir V. Š v. UAB (duomenys neskelbtini)* pabrėžė, kad „asmens padėtis visuomenėje suprantama ne vien tik kaip asmens veikla ar pareigos. Tiek teisės teorijoje, tiek praktikoje pripažįstama, kad gali būti pateisinamas stiprus trumpalaikis susidomėjimas konkrečiu asmeniu dėl jo veiklos ar su juo susijusio įvykio“[231]. Vadovaujantis tuo kas pasakyta, pastebėtina, kad teisės aktams konkrečiai neapibrėžus viešųjų asmenų rato, klausimą priskirti asmenį šiai kategorijai, ar ne, turi spręsti teismas individualiai atsižvelgęs į konkrečios bylos medžiagą[232].

Apibendrinant, teigtina, kad Lietuvos teisės doktrinoje, įstatyminėje bazėje ir teismų praktikoje egzistuoja duali viešojo asmens samprata. Tokia pozicija, autorės nuomone, sveikintina, kadangi toks nacionalinėje teisėje egzistuojantis viešojo asmens sąvokos formulavimas ir aiškinimas atitinka ne tik tarptautinę praktiką, bet ir 1994 metais W. Prosserio išsakytą nuomonę, kad viešasis asmuo yra tas žmogus, kuris dėl savo sugebėjimų, pasiekimų, profesijos, gyvenimo būdo,

---

[227] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-660,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/10322?nr=1.

[228] “Tarybos Parlamentinės Asamblėjos 1998 m. rezoliucijoje Nr. 1165 „Teisė į privatumą“ viešaisiais asmenimis laikomi tokie asmenys, kurie dirba valstybės tarnyboje ir (ar) naudoja visuomeninius išteklius, tai yra tie asmenys, kurie atlieka svarbų vaidmenį viešajame gyvenime – politikoje, ekonomikoje, mene, socialinėje srityje, sporte ar kitokioje veikloje,“ Liudvika Meškauskaitė, T*eisė į privatų gyvenimą: teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą: teorinės ir praktinės problemos* (Vilnius: Registrų centras, 2015), 243.

[229] Liudvika Meškauskaitė, *supra* note 17, 244- 245.

[230] Valentinas Mikelėnas et. al., *supra* note 16, 56.

[231] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-569/2006,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/73691?nr=1; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/83313?nr=1.

[232] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-660,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/10322?nr=1.

reputacijos suteikia visuomenei pagrįstą interesą žinoti bei domėtis jo darbu, veikla, būdu, o dažnai ir asmeninėmis savybėmis[233].

Europos žmogaus teisių konvencijoje nėra įtvirtinta viešojo asmens sąvoka, tačiau EŽTT praktikoje viešieji asmenys yra ne tik pripažįstami, bet ir skirstomi į dvi rūšis: „par exellente“ ir reliatyvius (*angl.* relatively) visuomenės veikėjus[234]. 2012 m. vasario 7 d. EŽTT priėmė du ypatingai reikšmingus nagrinėjaimai temai sprendimus *Axel Springer AG v. Germany* ir *Von Hannover v. Germany (2)*, kuriuose Teismas pateikė išaiškinimą, dėl įžymybių teisės į privataus gyvenimo gerbimą ir žiniasklaidos saviraiškos laisvės pusiausvyros. Šiuose sprendimuose EŽTT pabrėžė, kad tik nacionaliniai teismai gali geriausiai įvertinti, kaip gerai žinomas visuomenei yra asmuo, ypač kai jis labiausiai žinomas nacionaliniu lygiu[235]. Byloje *Axel Springer AG v. Germany* EŽTT nurodė, kad asmuo - televizijos serialo aktorius, kurio nuotrauką, kartu su publikacija apie jo sulaikymą su narkotikais alaus festivalyje, paviešino žiniasklaida, buvo pakankamai žinomas visuomenėje, kad galėtų būti laikomas visuomenės veikėju, tai yra viešuoju asmeniu[236]. Pažymėtina, jog EŽTT, vadovaudamasis priimtais sprendimais *Axel Springer AG v. Gemany* ir *Von Hannover v. Germany* bylose, poziciją, dėl žinomų visuomenei veikėjų priskyrimo viešiesiems asmenims, plėtoja ir vėlesnėje jurisprudencijoje. Paminėtina ir *Lillo–Stenberg & Sateher v. Norway* byla, kurioje pareiškėjai, Lars Lillo–Stenberg - Norvegijoje žinomas muzikantas ir jo žmona, aktorė - Andrine Sæther, kreipėsi dėl EŽTK 8 str. pažeidimo, kuomet šalies laikraščiai išspausdino straipsnius, iliustruotus nuotraukomis apie jų vestuves. Nagrinėdamas šią privataus gyvenimo pažeidimo bylą, EŽTT pakartojo *Von Hannover v. Germany (2)* sprendime suformuotą nuomonę, kad nepaisant to, jog pareiškėjai nevykdė jokių visuomeninių funkcijų, bet jie yra gerai žinomi atlikėjai, todėl turi būti laikomi viešaisiais asmenimis[237]. Įvardintos EŽTT bylos yra reikšmingos ir dėl dar vienos priežasties; jose Teismas akcentavo, jog viešasis interesas gali apimti ne tik situacijas, susijusias su politiniais klausimais ar nusikaltimais, tačiau taip pat ir atvejus dėl sportininkų ar scenos atlikėjų veiksmų [238].

Tokios pačios pozicijos laikomasi ir nacionalinėje teisėje, pavyzdžiui VIĮ 14 straipsnio 3 dalis nurodo, kad „informacija apie viešojo asmens privatų gyvenimą gali buti skelbiama be jo sutikimo,

---

[233] William L. Prosser, John W. Wade, Victor E. Schwartz, *Cases and Materials on Torts* (New York: The Foundation Press, 1994), 860.
[234] Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), §73.
[235] Axel Springer AG v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 39954/08 (2012), §98.
[236] *Ibid.,* §99.
[237] Lillo–Stenberg and Sateher v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 13258/09 (2014), §36, Von Hannover v. Germany (2), Eur. Ct. H. R., Cases 40660/08 and 60641/08 (2012), §109.
[238] Lillo–Stenberg and Sateher v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 13258/09 (2014), §36, Von Hannover v. Germany (2), Eur. Ct. H. R., Cases 40660/08 and 60641/08 (2012), §109.

jeigu ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes“[239]. Manytina, jog žurnalistai, televizijos laidų prodiuseriai įvairiose programose ir straipsniuose skelbdami informaciją, susijusią su viešų asmenų privačiu gyvenimu, vadovaujasi šia nuostata, nes jiems žinoma, teismų nuosekliai išsakoma pozicija, kad viešieji asmenys nesinaudoja tokios pat apimties privataus gyvenimo apsauga kaip privatūs asmenys[240]. Tai, jog viešųjų asmenų teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą apimtis yra siauresnė, yra pasakęs ir Konstitucinis teismas, kuris padarė išvadą, kad visuomeninėje ir politinėje veikloje dalyvaujančių žmonių asmeninės savybės, jų elgesys bei kai kurios privataus gyvenimo aplinkybės gali turėti reikšmės viešiesiems reikalams ir visuomenės interesas apie šiuos asmenis žinoti daugiau negu apie kitus yra konstituciškai pagrįstas[241].

Išanalizavus viešo asmens sąvoką, pažymėtina, kad Lietuvos teisės doktrinoje, įstatyminėje bazėje ir teismų jurisprudencijoje egzistuoja tarptautinę praktiką atitinkantis viešųjų asmenų skirstymas, tai yra pripažįstama duali viešojo asmens samprata bei išskiriami vadinamieji trumpalaikiai viešieji asmenys. Be to, atsižvelgiant į asmens viešumo lygį, Lietuvoje garantuojama ir skirtinga privatumo apsauga: siauriausios apimties teise į privataus gyvenimo neliečiamumą naudojasi viešieji asmenys einantys oficialias pareigas, tuo tarpu tokių pareigų neužimantys, bet dėl savo veiklos pobūdžio visuomenei gerai žinomi asmenys naudojasi platesnės apimties privataus gyvenimo ribomis.

2.2.2. Viešojo asmens atvaizdo skelbimo žiniasklaidoje problemos

Sprendžiant ginčus, dėl galimai pažeistos asmens teisės į atvaizdą, yra būtina nustatyti ne tik įamžinto žmogaus padėtį visuomenėje, bet ir to subjekto, kuris įsikiša į kito asmens privatumą, statusą. Kadangi žiniasklaida demokratinėje valstybėje atlieka reikšmingą „sarginio šuns“ funkciją, bet kokie saviraiškos laisvės apribojai kitų žmogaus teisių labui turi būti itin kruopščiai patikrinami ir įvertinami. Kartais gali susidaryti įspūdis, jog visuomenės informavimo priemonės nepaisydamos jokių ribų ir taisyklių atima iš viešojo asmens jo teisę į atvaizdo neliečiamumą, tačiau taip tikrai

[239] “Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 82, 3254 (2006), 14 str. 3 d.
[240] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/83313?nr=1; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1998 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. 1 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 71 straipsnių ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas,“ § 18, prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/28608?nr ir kt.
[241] “Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas “Dėl viešojo asmens privataus gyvenimo apsaugos ir žurnalisto teisės neatskleisti informacijos šaltinio“,“ *Valstybės žinios* 104, 4675 (2002).
.

neturėtų būti. Bylose, kuriose balansuoja saviraiškos laisvė ir viešųjų asmenų teisė į privataus gyvenimo neliečiamumą, yra taikomi EŽTT praktikoje nustatyti kriterijai į kuriuos atsižvelgiama priimant sprendimą:

1. viešos diskusijos indėlis bendrajam interesui;
2. atitinkamo asmens žinomumas ir publikacijos tema;
3. žmogaus ankstesnis elgesys su žiniasklaida;
4. metodai, kuriais gauta informacija ir tokių žinių teisingumas bei nuotraukos padarymo aplinkybės;
5. publikacijos turinys, forma ir paskelbimo pasekmės[242].

EŽTT *Von Hannover v. Germany* byloje pabrėžė, kad visiems, nepaisant ar jie yra žinomi plačiajai visuomenei ar ne, turi būti suteikta galimybė turėti „teisėtą lūkestį“, kad jo privatus gyvenimas bus gerbiamas ir saugomas[243], tačiau naujausiuose EŽTT išaiškinimuose, pažymima, jog visuomenė turi pagrįstą interesą būti informuota net apie itin asmenines viešųjų asmenų privataus gyvenimo aplinkybes, jeigu jos turi (gali turėti) tam tikrą poveikį visuomenei. Paminėtina *Lillo–Stenberg & Sateher v. Norway* byla, kurioje Teismas ne tik pripažino pareiškėjus (Norvegijoje žinomą muzikantą ir aktorę) viešaisiais asmenimis, bet ir pažymėjo, kad nors vestuvės yra ypatingai privatus įvykis, visuomenė turi pagrįsta interesą būti informuota apie minėtų viešųjų asmenų vestuves, jų detales, nuotraukas, nepaisant viešųjų asmenų nesutikimo (prieštaravimo) ir ceremonijos organizavimo saloje, taip neva siekiant privatumo. Komentuojamame sprendime EŽTT pastebėjo, jog tai, kad straipsnis buvo išimtinai apie vestuves ir jų ceremonijos detales, iliustruojant nuotraukomis, nesudaro pagrindo teigti, kad publikacija turėjo vienintelį tikslą patenkinti visuomenės smalsumą[244].

Nacionalinių teismų praktikoje nebuvo nagrinėti ginčai dėl visuomenės informavimo priemonėse paviešintų nuotraukų, kuriuose užfiksuotos vestuvių ceremonijos akimirkos, tačiau peržiūrėjus Lietuvos didžiųjų naujienų portalų archyvus, nustatyta, kad publikacijos su fotografijomis apie žinomų plačiajai visuomenei žmonių vestuves buvo ne kartą skelbiamos. Pavyzdžiui, 2014 metų vasarą Lietuvoje didelio visuomenės susidomėjimo sulaukė slaptos krepšininko Lino Kleizos ir jo išrinktosios Agnetos Karalevičiūtės (dabar – Kleizienės) vestuvės. Po 2014 metų Birželio 28 dieną įvykusios ceremonijos, įvairiuose naujienų portaluose pasirodė

[242]Alex Springer AG v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 39954/08 (2012), §89-92, 94-95; Lillo–Stenberg and Sateher v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 13258/09 (2014), §33, Von Hannover v. Germany (2), Eur. Ct. H. R., Cases 40660/08 and 60641/08 (2012), §109-113.
[243] Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), §69
[244] Lillo–Stenberg and Sateher v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 13258/09 (2014), §37.

publikacijos su skambiomis antraštėmis: „Slaptos L. Kleizos vestuvės: grasinimai fotografams, sraigtasparnis ir kunigas dvaro sode“[245], „L. Kleizos vestuvės sukėlė diskusijas apie kunigų išimtis įžymybėms“[246], „Slaptos Lino Kleizos ir Agnetos Karalevičiūtės vestuvės apsaugos apsupty: svečiai į Šešuolėlių dvarą atvyko ir „Maserati“, ir sraigtasparniu”[247] ir t.t. Visus šią žinią komentavusius straipsnius iliustravo gausios nuotraukų galerijos, kuriose buvo užfiksuota pokylio vieta Šešuolėlių dvare, jaunieji su artimaisiais, šventės svečiai, apsaugos darbuotojai, kitas aptarnaujantis personalas ir pan. Manytina, jog drąsiems žiniasklaidos atstovų veiksmams šiuo atveju, turėjo įtakos jau aptarta, nacionalinių teismų ir EŽTT praktikoje išdėstyta pozicija, kad viešųjų asmenų privataus gyvenimo ribos yra siauresnės nei kitų, visuomenei nežinomų žmonių[248]. Tokia nuostata iš esmės reiškia, kad viešojo asmens fotografavimas bei vėlesnis tokių nuotraukų paviešinimas gali būti pateisinamas viešuoju interesu. Tačiau akcentuotina, jog balansuojant tarp saviraiškos laisvės, kuri tokiais atvejais pasižymi kaip visuomenės teisė žinoti, ir asmens teisės į atvaizdą būtina ne tik vadovautos proporcingumo principu, bet ir atsižvelgti į tam tikras aplinkybes, kurias, kaip jau buvo minėta anksčiau, savo praktikoje yra suformulavęs EŽTT.

Pirma, remiantis 2.2.1. skyrelyje aptarta viešojo asmens samprata, teigtina, kad Linas Kleiza, kuris yra garsus krepšininkas, žaidęs nacionalinėse, Europos bei Jungtinių Amerikos Valstijų krepšinio komandose, ilgą laiką atstovavęs šalį su Lietuvos krepšinio rinktine, vienareikšmiškai gali būti laikomas viešuoju asmeniu. To paties nebūtų galima pasakyti apie jo mylimąją Agneta Karalevičiūtę, kuri visuomenei buvo žinoma 2005 metais, kai jos nuotrauka papuošė „Olialia” mergaičių kalendoriaus viršelį[249]. Atkreiptinas dėmesys, kad po to ji vengė bendravimo su

---

[245] Eiviltas Paraščiakas, www.delfi.lt “Slaptos L. Kleizos vestuvės: grasinimai fotografams , sraigtasparnis ir kunigas dvaro sode,“ žiūrėta 2016 01 15, http://www.delfi.lt/veidai/zmones/slaptos-l-kleizos-vestuves-grasinimai-fotografams-sraigtasparnis-ir-kunigas-dvaro-sode.d?id=65154575.

[246] Ieva Urbonaitė-Vainienė, Sandra Kuzmičiūtė, www.delfi.lt, “L. Kleizos vestuvės sukėlė diskusijas apie kunigų išimtis įžymybėms,“ žiūrėta 2016 01 16, http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/l-kleizos-vestuves-sukele-diskusijas-apie-kunigu-isimtis-izymybems.d?id=65177215.

[247] www.žmonės.lt, “Slaptos Lino Kleizos ir Agnetos Karalevičiūtės vestuvės apsaugos apsupty: svečiai į Šešuolėlių dvarą atvyko ir „Maserati“, ir sraigtasparniu,” žiūrėta 2016-01-17, http://www.15min.lt/zmones/naujiena/lietuva/slaptos-lino-kleizos-ir-agnetos-karaleviciutes-vestuves-apsaugos-apsupty-sveciai-i-sesuoleliu-dvara-atvyko-ir-maserati-ir-sraigtasparniu-3-436220.

[248] Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004), §63-64, 74 ; Alex Springer AG v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 39954/08 (2012), §91. Taip pat žr. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008,“ prieiga per internetą:http://www.infolex.lt/tp/83313?nr=1; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1998 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. 1 “Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 71 straipsnių ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/28608?nr=1; “Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas “Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“,“ *Valstybės žinios* 104, 4675 (2002).

[249] Toma Aleksėjūnaitė, “L. Kleizos vestuvės: slepiasi, bet nori, kad visi žinotų,“ žiūrėta 2016 01 20,

žiniasklaida, todėl nerasime nei jos interviu, nei kitokio pobūdžio su ja susijusių publikacijų. Taigi, daugiau nei prieš 10 metų vykdyta viešo pramoginio pobūdžio veikla, nei argumentas, kad A. Karalevičiūtė yra garsaus Lietuvos krepšininko antroji pusė, autorės nuomone, negali būti laikomi pagrindais, dėl kurių ji galėtų būti priskiriama viešųjų asmenų kategorijai.

Įvardintų straipsnių antraštės suponuoja, kad publikacijose yra komentuojamos krepšininko L.Kleizos vestuvės. EŽTT byloje *Lillo–Stenberg & Sateher v. Norway* sutiko su Norvegijos Aukščiausiojo Teismo pozicija, kad vestuvės yra labai asmeniškas, bet tuo pačiu ir viešas reiškinys, kuriuo du žmonės patvirtina vienas kitam ir visuomenei, kad siekia gyventi kartu. Toks įsipareigojimas sukelia tam tikrų pasekmių daugelyje visuomenės sektorių. Dėl šios priežasties EŽTT pažymėjo, kad nors vestuvės yra ypatingai privatus įvykis, visuomenė turi pagrįstą interesą būti informuota apie viešųjų asmenų vestuves, jų detales, nuotraukas, nepaisant viešųjų asmenų prieštaravimo[250]. L. Kleiza ir A. Karalevičiūtė publikacijų paviešinimo metu, jau buvo įregistravę civilinę santuoką; be žiniasklaidos įsikišimo jie įsipareigojo vienas kitam dar 2014 metų sausio mėnesį[251]. Teisingumo ministras Juozas Bernatonis yra nurodęs, kad būtent civilinė santuoka ilgą laiką buvo paprasčiausias būdas teisėtai įtvirtinti civilinę asmenų sąjungą, tik 2012 metų vasarą Teisingumo ministerijai pakeitus Civilinės metrikacijos taisykles, žmonėms pasirinkusiems sudaryti santuoką maldos namuose, nebelieka jokių papildomų rūpesčių dėl santuokos įteisinimo[252]. Be to, akcentuotina, kad besituokiančiųjų sąrašai yra vieši ir laisvai prieinami, todėl manytina, kad pareigą informuoti visuomenę apie įtvirtintą sąjungą L. Kleiza ir A. Karalevičiūtė įvykdė tinkamai. 2014 metų birželio 28 dieną vykusios ceremonijos metu, buvo priimtas santuokos sakramentas, kuris šiuo konkrečiu atveju atliko tik religinės šventės vaidmenį.

Nagrinėjamai problemai reikšmingu faktoriumi laikytinas L. Kleizos ir jo išrinktosios bendravimo su žiniasklaidos atstovais pobūdis. Kaip jau buvo minėta, A. Karalevičiūtė vengė bendravimo su žiniasklaida, todėl su ja susijusių publikacijų visuomenės informavimo priemonėse nerasime, tuo tarpu Linas Kleiza, būdamas vienu garsiausių Lietuvos krepšininkų, yra ne kartą davęs interviu televizijos programoms, žurnalams, naujienų portalams ir pan., tačiau pabrėžtina, kad jis niekada nebuvo linkęs atvirauti apie savo asmeninį gyvenimą, todėl dažniausiai jo pasisakymai žiniasklaidoje buvo ir yra susiję su jo sportine veikla. Tokią poziciją įrodo ir publikacijose apie

---

http://www.gyvbudas.lrytas.lt/seima/l-kleizos-vestuves-slepiasi-bet-nori-kad-visi-zinotu.htm.

[250] Lillo–Stenberg and Sateher v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 13258/09 (2014), §37.

[251] Eiviltas Paraščiakas, www.delfi.lt "Slaptos L. Kleizos vestuvės: grasinimai fotografams , sraigtasparnis ir kunigas dvaro sode," žiūrėta 2016 01 15, http://www.delfi.lt/veidai/zmones/slaptos-l-kleizos-vestuves-grasinimai-fotografams-sraigtasparnis-ir-kunigas-dvaro-sode.d?id=65154575.

[252] Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, "Vis daugiau jaunavedžių santuokas registruoja tik bažnyčioje," žiūrėta 2016-03-19, http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/2047.

Kleizų šeimą vartojami teiginiai: „Linas ir Agneta visada savo asmeninį gyvenimą laikė po septyniais užraktais"[253], „po ilgos tylos naujienų portalui Delfi krepšininkas atskleidė savo pirmagimio vardą"[254], „viešumos vengianti pora"[255]. Kadangi L. Kleiza priešingai nei Alex Springer, byloje *Axel Springer AG v. Germany,* nėra linkęs atskleisti savo privataus gyvenimo detalių žiniasklaidai, todėl nagrinėjamu atveju neturėtų būti vadovaujamasi EŽTT pozicija, kad ankstesnis savanoriškas aktyvus bendravimas su žurnalistais turi neigiamos įtakos tokio žmogaus „teisėtam lūkesčiui", kad jo privatus gyvenimas bus veiksmingai saugomas[256]. Be to, EŽTT byloje *Lillo–Stenberg & Sateher v. Norway* akcentavo, jog vien pats faktas, kad viešasis asmuo anksčiau ne kartą bendradarbiavo su žiniasklaida, negali būti laikomas pagrindu visiškai apriboti žmogaus teisę į apsaugą nuo straipsnių bei nuotraukų apie jo asmeninį gyvenimą viešinimo[257].

Nagrinėjant publikacijas teisės į asmens atvaizdą kontekste, ypatingai reikšmingos yra fotografijų padarymo aplinkybės. Pirma, įvardintų publikacijų tekste nurodyta, kad „Šešuolėlių dvaro teritoriją saugojo gausus būrys apsaugos darbuotojų. Pastebėję tolumoje šventės akimirkas bandančius įamžinti fotografus, apsauginikai netruko prisistatyti – pasipylė grasinimai atimti ir sudaužyti įrangą bei pasiūlymai dingti iš rūmų teritorijos kuo greičiau"[258], „pora vestuvių detales, vietą ir laiką kruopščiai slėpė, mat nepageidavo jokio pašalinio dėmesio. Šešuolėlių dvaro teritoriją iš visų pusių saugojo apsaugos darbuotojai, jie kiekvieną smalsuolį, panorėjusį prieiti arčiau, griežtai varė lauk. Prie pagrindinio įvažiavimo į dvaro teritoriją taip pat budėjo apsaugos darbuotojai, kurie kruopščiai tikrino kiekvieną įvažiuoti norintį automobilį – pagal sąrašą buvo tikrinamos svečių pavardės"[259]. Manytina, kad tokie veiksmai turėtų būti traktuojami, kaip suponuojantys aiškų asmenų norą ceremonijos metu būti tik su artimaisiais ir draugais bei nebūti stebimiems pašalinių akių. L. Kleiza ceremonijai pasirinko Širvintų rajone esantį Šešuolėlių dvarą, kuris vadovaujantis 2.1. poskyryje išnagrinėta viešosios vietos samprata, negali būti laikomas vieša vieta. Tai patvirtina

[253] www.lrytas.lt, "Linas Kleiza su žmona Agneta laukia šeimos pagausėjimo," žiūrėta 2016 02 02, http://www.zmones.lrytas.lt/veidai-ir-vardai/linas-kleiza-su-zmona-agneta-laukia-seimos-pagausejimo.htm.
[254] www.delfi.lt, "L.Kleiza su žmona savo naujagimiui išrinko hebrajišką vardą," žiūrėta 2016 02 02, http://www.delfi.lt/veidai/zmones/l-kleiza-su-zmona-savo-pirmagimiui-isrinko-hebrajiska-varda.d?id=68764144.
[255] Eiviltas Paraščiakas, www.delfi.lt, "Slaptos L. Kleizos vestuvės: grasinimai fotografams , sraigtasparnis ir kunigas dvaro sode," žiūrėta 2016 01 15, http://www.delfi.lt/veidai/zmones/slaptos-l-kleizos-vestuves-grasinimai-fotografams-sraigtasparnis-ir-kunigas-dvaro-sode.d?id=65154575.
[256] Axel Springer AG v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 39954/08 (2012), §101.
[257] Lillo–Stenberg and Sateher v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 13258/09 (2014), §38.
[258] Eiviltas Paraščiakas, www.delfi.lt, "Slaptos L. Kleizos vestuvės: grasinimai fotografams , sraigtasparnis ir kunigas dvaro sode," žiūrėta 2016 01 15, http://www.delfi.lt/veidai/zmones/slaptos-l-kleizos-vestuves-grasinimai-fotografams-sraigtasparnis-ir-kunigas-dvaro-sode.d?id=65154575.
[259] www.žmonės.lt, "Slaptos Lino Kleizos ir Agnetos Karalevičiūtės vestuvės apsaugos apsupty: svečiai į Šešuolėlių dvarą atvyko ir „Maserati", ir sraigtasparniu," žiūrėta 2016-01-17, http://www.15min.lt/zmones/naujiena/lietuva/slaptos-lino-kleizos-ir-agnetos-karaleviciutes-vestuves-apsaugos-apsupty-sveciai-i-sesuoleliu-dvara-atvyko-ir-maserati-ir-sraigtasparniu-3-436220.

ir straipsnius lydinčios nuotraukos, kuriose nufotografuoti įvažiavimo į dvarą vartai, prie jų stovintis apsaugos darbuotojas (12 pav., Priedas Nr. 8) bei ant vartų kolonos esantys ženklai „Privati valda“ bei „Atsargiai! Piktas šuo“ (13 pav., Priedas Nr. 8). Kadangi dvaro teritorija yra privati erdvė, kuri nėra laisvai prieinama visuomenei, o pašalinių žmonių patekimas į ją buvo negalimas, žiniasklaidos atstovai tikslui pasiekti pasitelkė technologijas – stiprius fotoobjektyvus, kurių pagalba buvo galima nufotografuoti vaizdus esančius net už kelių šimtų metrų. Tai, jog buvo naudotasi foto kameromis su didinimo funkciją turinčiais objektyvais matyti ir iš paviešintų nuotraukų kokybės bei užfiksuotų vaizdų, pavyzdžiui didelėje dalyje nuotraukų nufotografuoti L.Kleiza su mylimąją bei jų artimaisiais per tarp medžių esančius tarpus (14 pav., Priedas Nr. 9 ir 15 pav., Priedas Nr. 9). Tokių technologijų naudojimas leido įamžinti ne tik jaunavedžius, jų svečius, aptarnaujantį personalą, bet ir šventinės puotos detales (palapinę, dekoracijas, interjerą ir pan.). EŽTT analizuodamas aplinkybę, jog nuotraukos buvo padarytos iš toli, pasinaudojus specialiais fotoobjektyvais, pritarė Aukščiausiojo Teismo pozicijai, kad tokios nuotraukų užfiksavimo aplinkybės laikomos esmingomis tik tais atvejais, kai ginčo fotografijose vaizduojamas privačioje vietoje vykęs renginys, kuriame, dėl erdvės neprieinamumo kitiems, žmonės galėjo turėti pagrįstą lūkestį į privatumą[260].

Dar viena aplinkybė į kurią būtina atsižvelgti nagrinėjat šią situaciją, yra atvykstančių svečių fotografavimas. Ne kartą šiame magistro baigiamajame darbe buvo atkreiptas dėmesys, kad privataus gyvenimo samprata apima ir santykius su kitais žmonėmis, net ir visuomeniniame kontekste[261], todėl į vestuves atvykusių asmenų fotografavimas ir tokių nuotraukų viešinimas visuomenės informavimo priemonėse, autorės vertintinas kritiškai. Nuotraukos, kuriose įamžinti Lietuvos visuomenei gerai žinomi asmenys: krepšininkas Robertas Javtokas su žmona Vilma, krepšininkas Darjušas Lavrinovičius su žmona Edita, aktorė Nijolė Narmontaitė, krepšininkas Jonas Valančiūnas su žmona Egle, prodiuseris Rolandas Skaisgirys su žmona Vaida ir pan., teisės į asmens atvaizdo neliečiamumą aspektu gali būti vertinamos atskirai, tačiau šiuo konkrečiu atveju jos tampa tik dar vienu, įdingos žiniasklaidos atstovų taikomos praktikos neproporcingai kišantis į žmonių privatumą, pavyzdžiu.

Šioje tyrimo dalyje reikšminga nustatyti ar egzistavo pagrįstas visuomenės interesas žinoti kur, kada, kaip ir su kuo buvo paminėtas L.Kleizos ir A. Karalevičiūtės bažnytinis santuokos sakramentas. EŽTT nepateikia viešojo intereso sampratos, o traktuodamas tam tikras aplinkybes kaip visuotinės svarbos visada vadovaujasi faktinėmis bylos aplinkybėmis[262]. Sutiktina su Teismo

[260] Lillo–Stenberg and Sateher v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 13258/09 (2014), §39.
[261] *Ibid.,* §43.
[262] Axel Springer AG v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 39954/08 (2012), §90.

pozicija, kad viešąjį interesą atitinkančiomis aktualijomis turi būti laikomos ne tik žinios politiniais klausimais ar informacija apie vykstančius nusikaltimus, tačiau ir su sportu ar garsiais atlikėjais susijusios temos[263]. Tačiau pabrėžtina, kad tokia EŽTT išvada neturėtų būti „aklai“ vadovaujamasi apribojant asmens teisę į privatumą, nes EŽTT savo praktikoje gandų apie valstybės prezidento vedybinius sunkumus ar garsaus dainininko finansines problemas nelaikė visuotinės svarbos, klausimais[264]. Straipsniai su nuotraukomis apie L.Kleizos vestuves buvo publikuoti didžiausių nacionalinių naujienų portalų skiltyse „Lietuvos įžymybės“, „veidai ir vardai“, „pramogos“, „elito kronikos“ ir pan. Minėtų interneto dienraščių skilčių pobūdis yra neabejotinai pramoginis, t.y. žinomų asmenų gyvenimo detalės, nuotraukos, įvykiai, pramogai skirti straipsniai apie atostogas ir pan., todėl manytina, kad nagrinėtos publikacijos ir nuotraukos buvo išimtinai pramoginio pobūdžio, kuriomis siekiama patenkinti ne teisėtą ir pagrįstą viešąjį interesą, o auditorijos smalsumą.

Vadovaujantis tuo kas išdėstyta, teigtina, kad informacijos apie L.Kleizos vestuves paviešinimo atveju negali būti vienareikšmiškai vadovaujamasi EŽTT sprendimu priimtu byloje *Lillo–Stenberg & Sateher v. Norway.* Nors situacijos gali pasirodyti labai panašios, tačiau atlikus išsamią analizę nustatyti esminiai skirtumai, į kuriuos atsižvelgus manytina, kad viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų veiksmai: privačioje vietoje vykusios ceremonijos fotografavimas, pasinaudojant priartinimo funkcija turinčiais fotoobjektyvais, ir tokių nuotraukų, kuriose įamžintas ne tik L. Kleiza, jo žmona ir artimieji, bet ir šventės svečiai bei kiti dalyvavę privatūs asmenys, publikavimas, traktuotini pažeidžiančiais tų asmenų teisę į atvaizdo neliečiamumą. Jei, vadovaujantis EŽTT jurisprudencija[265], viešo asmens vestuvės vis dėlto būtų pripažintos primygtinio visuomenės poreikio žinoti, objektu, manytina, jog publikacija be nuotraukų, kurioje būtų aprašytas santuokos sudarymo faktas, aplinkybės, būtų pakankamas patenkinti viešąjį interesą, taip pat ir proporcingas asmens privatumo suvaržymui.

Nagrinėjant viešųjų asmenų teisės į asmens atvaizdą apsaugos apimtį, pabrėžtina, kad šiai kategorijai priskiriamų asmenų privataus gyvenimo ribos gali būti labai skirtingos. Tokiai diferenciacijai daugiausiai įtakos turi jų viešumo lygis. Štai Jungtinėse Amerikos Valstijose, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje, Vokietijoje politikai ir kiti oficialias pareigas einantys valstybės tarnautojai, dėl dalyvavimo reikšminguose socialiniuose, kultūriniuose, politiniuose įvykiuose, kurie yra ypač svarbūs visuomenei, turi didžiausią viešumo lygį ir atitinkamai naudojasi

[263] *Ibid.*
[264] *Ibid.*
[265] Lillo–Stenberg and Sateher v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 13258/09 (2014), §40, 45.

mažiausia jų privataus gyvenimo apsauga[266]. EŽTT savo praktikoje suformulavo taisykles, kuriomis remiantis viešojo asmens teisė į privatumą gali būti labiausiai ribojama politikams, valstybės vadovams, vyriausybių vadovams, mažiau tokia teisė gali būti ribojama valstybėms tarnautojams, o dar mažiau – teisėjams, o pats mažiausias ribojimo lygis laikantis trijų pakopų testo gali būti taikomas privatiems asmenims[267]. Ši taisyklė yra universali ir plačiai taikoma nagrinėjant ginčus dėl viešųjų asmenų teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą apribojimo pagal Konvencijos 8 str. Antrąją viešųjų asmenų grupę sudarantys visuomenei gerai žinomi, jos atpažįstami asmenys, kurie nėra renkami valstybės piliečių ir neužima jokių oficialių pareigų, naudojasi didesne privatumo apsauga, nei viešieji asmenys aptarti aukščiau. Pavyzdžiui, aktorės, kuri nuoga nusifilmavo keliose kino juostose, fotografavimas jai nuogai deginantis paplūdimyje, buvo pripažintas pažeidžiantis jos teisę į privatumą bei teisę į asmens atvaizdą[268]. Remiantis tuo, kas pasakyta, teigtina, kad vien tik tai, jog asmuo yra populiarus aktorius, sportininkas ar televizijos laidų vedėjas, negali reikšti, jog jam taikoma siauresnė teisės į privatų gyvenimą apimtis. Su tokia pozicija sutinkama ir nacionalinių teismų praktikoje, pavyzdžiui byloje *Ž. Ž. prieš UAB „E. Ž.“ ir UAB „L. R.“* LAT konstatavo, kad „ieškovas prie viešųjų asmenų rato negali būti priskiriamas, nes populiarumo muzikinėje - pramoginėje veikloje ir viešojo asmens sąvokos negali būti visiškai sutapatinamos“[269].

Išskirtina ir dar viena viešų asmenų grupė, kurių teisės į asmens atvaizdą apsaugos apimtis pasižymi tam tikra specifika - tai, trumpalaikiai viešieji asmenys. Vokietijos bei Prancūzijos teismai spręsdami tokio pobūdžio ginčus, kurie dažniausiai yra susiję su pusiausvyra tarp saviraiškos laisvės ir žmogaus teisės į privatumą, laikosi pozicijos, kad publikacija, kurioje yra skelbiama šiai viešųjų asmenų kategorijai priskiriamo asmens nuotrauka, turi būti susijusi konkrečiai su tuo įvykiu ir negali peržengti situacijos, tam tikru momentu padariusios jį viešuoju asmeniu, ribų[270]. Taigi šiose valstybėse į trumpalaikių viešųjų asmenų, ten vadinamų nesavanoriais viešaisiais asmenimis, privatų gyvenimą gali kištis tik tiek, kiek tai leidžia konkretaus įvykio aplinkybės[271]. Lietuvos teisinėje sistemoje trumpalaikių viešųjų asmenų teisės į asmens atvaizdą atžvilgiu yra laikomasi nuomonės, kad „be jų sutikimo, jie (trumpalaikiai viešieji asmenys – *aut. pastaba*) gali būti fotografuojami tik

[266] Basil Markesinis, et al., *supra* note 217, 146.
[267] Liudvika Meškauskaitė, *supra* note 17, 244.
[268] Scott. J. Shackelford, *supra* note 18, 187.
[269] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugpjūčio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-393/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/88741?nr=1. Taip pat žr. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-26/2009,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/98142?nr=1.
[270] Scott. J. Shackelford, *op. cit.*, 187-188.
[271] Scott. J. Shackelford, *supra* note 18, 199.

dalyvaudami įvykyje ar atlikdami veiksmus, dėl kurių sulaukia išskirtinio visuomenės dėmesio, ar iškart po to. Praėjus šiek tiek laiko, kai visuomenės dėmesys išblėsta, jie laikomi privačiais asmenimis“[272].

Apibendrinant viešojo asmens atvaizdo skelbimo žiniasklaidos priemonėse problematiką, akcentuotina, kad viešųjų asmenų kategorijai priskiriamų žmonių teisės į asmens atvaizdą apsaugos apimčiai didžiausios įtakos turi viešasis interesas. Publikacijos su nuotraukomis, kuriose užfiksuotos visuomenei gerai žinomų asmenų privataus gyvenimo detalės sulaukia didžiulio skaitytojų ir žiūrovų susidomėjimo, o tai tiesiogiai daro įtaką viešosios informacijos rengėjų ir skleidėjų populiarumui rinkoje, pelnui ir t.t. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad teisėtas visuomenės interesas žinoti turi būti ne menamas, o realus, atvejais, kai nuotraukos paskelbimo tikslas yra patenkinti skaitytojų ar žiūrovų smalsumą bei žiniasklaidos priemonės komercinį interesą, prioritetas turi būti suteiktas žmogaus teisei į atvaizdą, o ne laisvei skleisti informaciją arba visuomenės teisei žinoti. Manytina, kad konkrečios bylos faktines aplinkybes įvertinus nuosekliai vadovaujantis EŽTT jurisprudencijoje suformuluotais kriterijais: pirma, reikia įvertinti skleidžiamos informacijos indėlį visuomeninei diskusijai viešojo intereso klausimu, antra, turi būti nustatytas atitinkamo asmens žinomumo lygis ir publikacijos (taip pat, televizijos laidos, internete rodomo reportažo ir pan.) tema, trečia, reikia atsižvelgti į žmogaus ankstesnį elgesį su žiniasklaida, ketvirta, būtina patikrinti metodų, kuriais gauta informacija, teisėtumą ir tokių žinių teisingumą bei išnagrinėti nuotraukos padarymo aplinkybes, penkta, ištirti publikacijos turinį, formą ir paskelbimo pasekmes, kurių įvertinimas konkrečios bylos faktinių aplinkybių kontekste, būtų užtikrinama tinkama teisės į asmens atvaizdą ir saviraiškos laisvės pusiausvyra, kuomet žiniasklaidoje yra publikuojamos viešųjų asmenų nuotraukos.

2.3. Asmens atvaizdo skelbimo žiniasklaidoje teisės pažeidimo atvejais problematika

Teisininkas, politikas ir garsus visuomenės veikėjas Artūras Paulauskas ne kartą yra pasakęs, kad „žmonės skaito, klauso, žiūri ne tai, ką rašo spauda, kalba radijas ar rodo televizija – tai spauda rašo, tai radijas kalba, tai televizija rodo tai, ką skaito, žiūri ir klauso visuomenė”[273]. Įvairios televizijos laidos, reportažai ir straipsniai naujienų dienraščiuose, kuriuose rodomi asmenys, įtariami

[272] Valentinas Mikelėnas, et. al., *supra* note 16, 57.

[273] Artūras Paulauskas, “Įžangos žodis,“ iš *Žmogaus teisės žiniasklaidoje: realybė, problemos ir aktualijos*: *konferencija*, Gudaitis Romas, Tamkevičius Sigitas, Čilinskas Kęstutis, Makaraitytė Indrė, Andrikis Rimas, Velkas Deividas, Sakadolskis Romas (Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimas, 2005), 3, http://www.lrs.lt/apps3/1/2402_FXPTNTRT.PDF.

arba kaltinami įvykdę vienokį ar kitokį teisės pažeidimą, tapo šių dienų kasdienybe. Pastebėtina, kad dažnai toks nenumaldomas žiniasklaidos atstovų noras įtikti visuomenei yra nesuderinamas su pagrindinėmis žmogaus teisėmis, pavyzdžiui, tais atvejais kai asmens, dažniausiai įtariamojo, teisiamojo, nukentėjusiojo ar liudytojo, atvaizdas, kuris pats savaime neturi jokios informacinės vertės, yra skelbiamas žiniasklaidos priemonėse, prisidengiant pažeidimų ar nusikalstamų veikų atskleidimo pagrindu, yra galimai pažeidžiama to žmogaus teisė į atvaizdą.

Viena iš EŽTK 8 str. 2 d. įtvirtintų išlygų, kada teisė į privatų gyvenimą gali būti ribojama - siekis užkirsti kelią viešos tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams[274]. Panašią išimtį numato ir LR CK 2.22 str. 2 d., kurioje skelbiama, kad „asmens sutikimo jį fotografuoti ar filmuoti nereikia, jei tokie veiksmai vykdomi teisėsaugos institucijų reikalavimu“[275]. Nors šiose teisės normose nėra kalbama apie atvaizdo publikavimą, tačiau šiame darbe jau nekartą buvo akcentuota, kad toks reglamentavimas taikomas ir asmens atvaizdo viešinimui[276]. LR CK 2.22 str. 2 d. vartojamą pakankamai abstrakčią sąvoką „teisėsaugos institucijų reikalavimu“ aiškina ir papildo Visuomenės informavimo įstatymo 13 str. 2 d. bei 14 str. 3 d., kuriose nurodoma kad, draudimai fotografuoti ar filmuoti asmenį yra netaikomi tais atvejais kai yra fiksuojamas teisės pažeidimas arba ta informacija padeda atskleisti įstatymų pažeidimus ar nusikalstamas veikas[277]. Pastebėtina, kad tokia nacionaliniame įstatyme įtvirtinta teisės norma atitinka EŽTT jurisprudenciją, nes byloje *Lüdi v. Switzerland* Teismas nurodė, kad „įtariamas nusikaltimų darymu asmuo pats atsisako nuo teisės į privatų gyvenimą ta apimtimi, kurią nulemia jo daromas nusikaltimas. Nusikalstamai veikai netaikomas žmogaus privataus gyvenimo apsaugos principas”[278].

Visgi pažymėtina, kad įvardinta teisės į asmens atvaizdą ribojimo sąlyga iš esmės skiriasi nuo EŽTK 8 str. 2 d. įtvirtinto teisės pažeidimų ir nusikaltimų prevencijos tikslo. Skirtumą galima pastebėti net išsamiai neanalizavus nuostatų turinio, o tiesiog atidžiai pažiūrėjus į žodinę normų išraišką. Nacionalinė teisė numato įstatymų pažeidimų ir nusikalstamų veikų atskleidimą, o Konvencija įtvirtina teisės pažeidimų ir nusikaltimų prevenciją (angl. *prevention of disorder or crime*), kaip pagrindą riboti teisę į privatų gyvenimą. Esminis skirtumas yra toks, kad šio EŽTK

[274] “Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija,“ *Valstybės žinios* 40, 987 (1995), 8 str. 2 d.
[275] “Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas,“ *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000), 2.22 str. 2 d.
[276] “Lietuvos Aukščiausioji Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 1999 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-356/1999,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/17032?nr=1; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. vasario mėn. 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-294,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/8606?nr=10; “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. spalio mėn. 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1000,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/24218?nr=1.
[277] “Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 82, 3254 (2006), 13 str. 2 d. ir 14 str. 3 d.
[278] Lüdi v. Switzerland, Eur. Ct. H. R., Case 12433/86 (1992), §36-41.

minimo teisėto ribojimo pagrindo tikslas yra prevencija, dėl to juo gali būti vadovaujamasi tik iki nusikaltimo padarymo, tai yra tik tais atvejais kai yra siekiama užkirsti kelią dar neįvykusiems teisės pažeidimams. EŽTT praktikoje šia išimtimi sėkmingai buvo pateisinti pažeidimai susiję su kalėjimo gyvenimo tam tikrų aspektų reglamentavimu, privaloma psichiatrine ekspertize, baudžiamajame procese įtariamo asmens slaptu stebėjimu, nusikaltimo įrodymų paieška, homoseksualių santykių draudimu ginkluotosiose pajėgose, žurnalisto ir advokato, įtariamo dalyvavus teroristinėje veikloje, pokalbių pasiklausymu, transliavimo reglamentavimu, užsieniečių, įtariamų sunkiais nusikaltimais deportavimu ir kt.[279]. Šiuo EŽTK 8 str. 2 d. minimu teisėtu ribojimo pagrindu, nepažeidžiant proporcingumo principo, gali būti pateisinamas tik toks žmogaus asmeninio gyvenimo suvaržymas, kuriuo siekiama užkirsti kelią nusikalstamų veikų, galinčių daryti žalingą poveikį valstybei, visuomenei ar kitiems individams, vykdymui. Pavyzdžiui, byloje *Uzun v. Germany* Europos Žmogaus Teisių Teismas nagrinėjo ar asmens, įtariamo sprogdinimų organizavimu, sekimas naudojantis GPS (angl. *Global Positioning System*) pažeidė jo teisę į privatų gyvenimą. EŽTT pažymėjo, kad nors tokiais veiksmais ir buvo įsikišta į asmens privatų gyvenimą, tačiau atsižvelgus į tai, jog tokia intervencija buvo siekiama užkirsti kelią kitoms galimoms atakoms, ir į tai, kad ji buvo numatyta įstatyme ir būtina demokratinėje visuomenėje, pripažino Vokietiją nepažeidusia Konvencijos 8 straipsnio[280]. Remiantis pateiktais EŽTT sprendimais, darytina išvada, kad asmens privatumo suvaržymas remiantis aptarta išlyga yra galimas tik esant labai svarioms priežastims, kurios galėtų pateisinti intervenciją į žmogaus asmeninį gyvenimą.

Lietuvos žiniasklaidos priemonės, kurios skverbiasi į žmonių privatų gyvenimą, o taip surinktą informaciją panaudoja įvairiems kriminalinio pobūdžio reportažams, televizijos laidoms ar straipsniams, ypatingai dažnai vadovaujasi jau minėta LR VIĮ 14 str. 3 d. nuostata. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad jos pagrindu asmens teisės į atvaizdą suvaržymas gali būti pateisinamas tik tada, kai esant padarytai nusikalstamai veikai, asmens atvaizdas panaudojamas, siekiant operatyvaus kaltininkų nustatymo ir sulaikymo. Su tokia pozicija sutinkama ir nacionalinių teismų praktikoje, pavyzdžiui byloje *L.L. ir A.L. prieš UAB „Roventa“*, kurioje nagrinėta situacija, kai per televizijos laidą „Žinios“ buvo paskelbta informacija apie ieškovės padarytą Kelių eismo taisyklių pažeidimą (vėliau teismo sprendimu konstatuota, kad ji neįvykdė administracinio teisės pažeidimo) bei parodyti jos ir sutuoktinio atvaizdai, LAT nusprendė, jog „atsakovo parodytame reportaže pateikta informacija neatskleidė įstatymų pažeidimų ar nusikalstamų veikų, dėl kurių būtų buvęs

[279] Steven Greer, *The exceptions to Articles 8 to 11 of the European Convention on Human Rights* (Strasbourg: Council of Europe, 1997), 29, http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRFILES/DG2-EN-HRFILES-15(1997).pdf.
[280] Uzun v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case Nr. 35623/05 (2010).

pagrindas parodyti ieškovų atvaizdus per visuomenės informavimo priemones“[281]. CK komentaro autoriai palaiko tokią teismų praktikoje susiformavusią poziciją ir teigia, kad „asmens, kurio, kaip tariamo nusikaltėlio ar įtariamojo, nuotrauka buvo rodoma neturint pakankamo pagrindo jį įtarti, pažeistą teisę į atvaizdą būtina ginti“[282].

Remiantis tuo, kas išdėstyta, teigtina, kad teisėtais žiniasklaidos atstovų veiksmais, nepažeidžiančiais asmens teisės į atvaizdą, yra laikomi asmens darančio nusikalstamą veiką fotografavimas ar filmavimas (pvz.: „Prokuratūros vandalą užfiksavo vaizdo kameros, gal pažįstate?“[283]ir kt.), dingusio ar ieškomo asmens nuotraukos ar fotoroboto skelbimas (pvz.: „Utenoje prieš savaitę dingo 17-metis, vaikinas iki šiol nerastas“[284], „Policija prašo pagalbos ieškant įtariamųjų žmogžudyste“[285], „Briuselio pareigūnai išplatino ieškomo antrojo įtariamojo, siejamo su sprogdinimu metropolitene, fotorobotą“[286], „Ieškomi asmenys galintys padėti tyrimui“[287] ir t.t.). ir pan. Akivaizdu, jog tokiais veiksmais žiniasklaidos atstovai nesiekia piktnaudžiauti turima informacija, o atvirkščiai, vykdydami pagrindinę savo funkciją – tiesiogiai informuodami žmones apie padėtį šalyje, skatina ne tik visuomenės pilietiškumą, bet ir budrumą.

Tačiau apmaudu, bet šiandieninėje žiniasklaidoje „gerieji pavyzdžiai“ matomi itin retai, kur kas dažniau sutinkami atvejai, kai asmens atvaizdas viešojoje erdvėje panaudojamas siekiant, kitų, su pagrindine žiniasklaidos priemonių funkcija – visuomenės informavimu viešojo intereso klausimais, nesusijusių tikslų. Manytina, kad Lietuvoje yra itin aktualus su baudžiamuoju procesu susijusio privataus asmens atvaizdo skelbimas žiniasklaidoje. Dažnai televizijos laidose, laikraščiuose, žurnaluose, interneto portaluose matome vaizdus iš teismo salių, koridorių, teritorijos, kur prieš arba po bylos nagrinėjimo žmonės yra filmuojami ir fotografuojami nepaisant jų sutikimo. Paminėtinos tik kelios, iš didelės gausos tokio pobūdžio publikacijų: „Teismas leido suimti su

---

[281] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/89289?nr=1.

[282] Mikelėnas, Valentinas, et. al. *supra* note16, 55.

[283] Kaunas.kasvyskta.lt.inf, “Prokuratūros vandalą užfiksavo vaizdo kameros, gal pažįstate?,“ žiūrėta 2016 01 20, http://kaunas.kasvyksta.lt/2015/10/14/112/prokuraturos-vandala-uzfiksavo-vaizdo-kameros-gal-pazistate/.

[284] www.delfi.lt, “Utenoje prieš savaitę dingo 17-metis, vaikinas iki šiol nerastas,“ žiūrėta 2016 04 16, http://www.delfi.lt/news/daily/crime/utenoje-pries-savaite-dingo-17-metis-vaikinas-iki-siol-nerastas.d?id=70700884.

[285] www.delfi.lt, “Policija prašo pagalbos ieškant įtariamųjų žmogžudyste,“ žiūrėta 2016 04 11, http://www.delfi.lt/news/daily/crime/policija-praso-pagalbos-ieskant-itariamuju-zmogzudyste.d?id=68536566.

[286] 15min.lt/BNS, “Briuselio pareigūnai išplatino ieškomo antrojo įtariamojo, siejamo su sprogdinimu metropolitene, fotorobotą,“ žiūrėta 2016 03 26, http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/briuselio-pareigunai-isplatino-ieskomo-antrojo-itariamojo-siejamo-su-sprogdinimu-metropolitene-fotorobota-57-600481.

[287] www.delfi.lt, “Ieškomi asmenys galintys padėti tyrimui,“ žiūrėta 2016 04 28, http://www.delfi.lt/news/daily/crime/ieskomi-asmenys-galintys-padeti-tyrimui.d?id=71125806.

„Agurkinių“ gauja siejamo kauniečio įtariamuosius žudikus“[288](16 pav., Priedas Nr. 10), „Garsaus Kauno verslininko nužudymu įtariamas vaikinas prabilo“[289] (17 pav., Priedas Nr. 10, 18-19 pav., Priedas Nr. 11, 20 pav., Priedas Nr. 20), „Vilniaus policiją ant kojų sukėlęs įtariamasis baisiu nužudymu – vaiko veidu“[290] (21 pav., Priedas Nr. 12, 23 pav., Priedas Nr. 13) ir pan. Žurnalistams ir fotografams galimybę stebėti viešus bylų nagrinėjimus numato ne tik Lietuvos Respublikos įstatymuose įtvirtintas principas – užtikrinti visuomenei visų (civilinio, administracinio, baudžiamojo) procesų viešumą[291], tačiau ir EŽTK 6 str.[292]. Pabrėžtina, kad ir koks svarbus būtų šis principas, jis negali paneigti kitų žmogaus teisių, taigi, ir teisės į asmens atvaizdą. EŽTT byloje *Eerikainen and others v. Finland* nurodė, kad nagrinėjant visuomenės informavimo priemonių pareigą įvertinti teisminių procesų metu gautos informacijos tinkamumą publikavimui būtina ieškoti asmens teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą ir visuomenės teisės žinoti apie teismo procesą pusiausvyros[293]. Tokią nuomonę palaiko ir L. Meškauskaitė, kuri teigia, kad „nors teisminio proceso viešumas yra vienas iš pagrindinių principų, tačiau teisminio nagrinėjimo proceso viešumo pobūdis nesuteikia visuomenės informavimo priemonėms absoliučios laisvės skleisti informaciją apie procese dalyvaujančius asmenis ir neatleidžia jų nuo pareigos vertinti teisminių procesų metu gautos informacijos tinkamumo viešinti“[294].

Minėto pobūdžio publikacijos nėra vienintelis susirūpinimą keliantis atvejis, kai viešosios informacijos skleidėjai, galimai nepagrįstai, apriboja žmogaus teisę į jo atvaizdą, vadovaudamiesi nusikaltimų ir įstatymų pažeidimų atskleidimo pagrindu. Tokios televizijos laidos kaip „Farai“, „Pagalbos skambutis“ ir kt., kuriuose rodomi žurnalistų užfiksuoti vaizdai, policijos pareigūnams vykstant į įvykio vietas, palaikant viešąją tvarką, sulaikant įtariamuosius ir t.t., egzistuoja ne tik Lietuvoje, panašaus pobūdžio programų galime pamatyti ir kitose šalyse: „Cops“ Jungtinėse

[288] Paulius Garkauskas, www.delfi.lt, “Teismas leido suimti su „Agurkinių“ gauja siejamo kauniečio įtariamuosius žudikus,“ žiūrėta 2016 04 01, http://www.delfi.lt/news/daily/crime/teismas-leido-suimti-su-agurkiniu-gauja-siejamo-kauniecio-itariamuosius-zudikus.d?id=70864890.

[289] Paulius Garkauskas, www.delfi.lt, “Garsaus Kauno verslininko nužudymu įtariamas vaikinas prabilo,“ žiūrėta 2016 03 29, http://www.delfi.lt/news/daily/crime/garsaus-kauno-verslininko-nuzudymu-itariamas-vaikinas-prabilo.d?id=70825726.

[290] Dainius Sinkevičius, www.delfi.lt, “Vilniaus policiją ant kojų sukėlęs įtariamasis baisiu nužudymu – vaiko veidu,“ žiūrėta 2016 04 28, http://www.delfi.lt/news/daily/crime/vilniaus-policija-ant-koju-sukeles-itariamasis-baisiu-nuzudymu-vaiko-veidu.d?id=71126420.

[291] “Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas,“ *Valstybės žinios* 36, 1340 (2002), 9 str. – civilinių bylų teismo posėdžių viešumas; “Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodedas,“ *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002), 9 str. – baudžiamųjų bylų nagrinėjimo teisme viešumas.

[292] “Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija,“ *Valstybės žinios* 40, 987 (1995), 6 str.

[293] Eerikainen and others v. Finland, Eur. Ct. H. R., Case 3514/02 (2009), §63; Egeland and Hanseid v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 34438/04 (2009), §59.

[294]Liudvika Meškauskaitė, *supra* note 17, 180.

Amerikos Valstijoje, „Mein Revier“ Vokietijoje, „Wegmisbruikers“ ir „Blik op de Weg“ Olandijoje, „Policías en acción“ Ispanijoje, „M1 Kékfény“ Vengrijoje ir pan. Šios televizijos laidos dažniausiai įvardijamos teisėsaugos pareigūnų darbo ypatumus vaizduojančiomis bei prevencinį tikslą turinčiomis programomis. Pavyzdžiui laida „Farai“ apibūdinama kaip policijos darbo realybės drama, kurioje pareigūnai ne tik baudžia, drausmina, bet ir skuba padėti bėdos ištiktiems piliečiams įvairiuose šalies kampeliuose[295]. Kadangi tokiose televizijos programose rodoma vaizdinė medžiaga vienareikšmiškai gali būti laikoma informacija apie asmens privatų gyvenimą: reportažų metu vaizduojami stambiu planu nufilmuojami asmenys, kuriuos galima identifikuoti, todėl teisinėje literatūroje ir anksčiau jau buvo susirūpinta aptariamo pobūdžio televizijos laidų nesuderinamumu su asmens teise į privataus gyvenimo neliečiamumą bei teise į atvaizdą[296].

Analizuojant įvardintas publikacijas ir kriminalines televizijos laidas teisės į asmens atvaizdą kontekste, visų pirma akcentuotina, jog šiais atvejais susikerta žiniasklaidos teisė informuoti visuomenę jai rūpimais klausimais, susijusiais su daromais teisės pažeidimais arba vykstančiais baudžiamaisiais procesais pagal Konvencijos 10 str. ir įtariamųjų, nuteistųjų ar kitaip su baudžiamaisiais procesais susijusių asmenų teisė į jų atvaizdo apsaugą pagal EŽTK 8 str. Kaip jau nekartą minėta šiame magistro baigiamajame darbe, tokiais atvejais galimas teisės į asmens atvaizdo neliečiamumą, kaip asmens privataus gyvenimo dalies, suvaržymas, visuomet turi būti įvertinamas vadovaujantis EŽTK 8 str. įtvirtintu trijų pakopų testu[297] ir EŽTT jurisprudencijoje suformuluotais kriterijais[298]. Norint nustatyti ar buvo išlaikytas tinkamas balansas tarp konkuruojančių teisių, pirmiausia svarbu atsakyti į klausimą: ar žmogaus atvaizdo paskelbimą pateisina viešasis interesas?

Kaip jau buvo nustatyta aukščiau, EŽTK 8 str. 2 d. ir LR VIĮ 14 str. 3 d. įtvirtinta teisės į asmens atvaizdą išlyga gali būti pateisinami tik veiksmai, kuriais siekiama atskleisti įstatymų pažeidimus ar nusikalstamas veikas arba užkirsti kelią jų vykdymui. Manytina, kad nei žiniasklaidos atstovų veiksmai, posėdžių salėse fotografuojant jau nustatytus ir sulaikytus įtariamuosius bei viešinant jų atvaizdus, nei kriminalinėse laidose rodomi galimų teisės pažeidimų padariniai (pvz.: nukentėję nuo smurto asmenys, apgadintos transporto priemonės ir pan.) arba konfliktinio pobūdžio,

[295] TV3, “Apie laidą “Farai,” žiūrėta 2016-02-11, http://tv.tv3.lt/farai.
[296] Edita Žiobienė, “Nepilnamečių interesų apsauga nuo neigiamo žiniasklaidos poveikio,” *Jurisprudencija* 9, 87 (2006): 34.
[297] Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 str. 2 d. numatytas trijų pakopų testas – trys būtinos sąlygos, kurioms esant asmens teisė į jo privataus gyvenimo neliečiamumą gali būti apribota, aptartas šio magistro baigiamojo darbo 1.2. poskyryje.
[298] Europos Žmogaus Teisių Teismas, byloje *Von Hannover v. Germany (2)* analizuodamas klausimą dėl asmens teisės į atvaizdą, kaip teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą dalies, bei saviraiškos laisvės pusiausvyros, yra nurodęs svarbiausius kriterijus, į kuriuos turėtų būti atsižvelgiama nagrinėjant tokio pobūdžio bylas; jie aptarti šio magistro baigiamojo darbo 1.2. poskyryje.

su nusikalstama veika nesusijusios, situacijos, negali būti laikomi teisės pažeidimo fiksavimu, taip pat nepadeda atskleisti įvykdyto nusikaltimo aplinkybių. Akcentuotina, kad tokio pobūdžio televizijų programose patys teisės pažeidimai užfiksuojami itin retai.

Su tokia pozicija sutinkama ir EŽTT jurisprudencijoje, pavyzdžiui, bylose *Sciacca v. Italy* ir *Egeland and Hanseid v. Norway* Teismas pabrėžė, kad tais atvejais, kai pareiškėjas jau nebeieškomas, kai jis jau yra sulaikytas policijos areštinėje, atvaizdo skleidimas žiniasklaidos priemonėse negali būti demokratinėje valstybėje pateisinama priemonė[299]. Išskirtinos ir *Khuzhin and Others v. Russia* ir *Toma v. Romania* bylos. Pirmoje, pareiškėjai – trys broliai, buvo suimti juos kaltinant pagrobimu ir kankinimu. Likus kelioms dienoms iki teismo, nacionalinės televizijos kanalo transliuojamo pokalbių šou metu, trys prokuratūros pareigūnai išsamiai aptarė brolių bylą. Laidos metu per visą ekraną buvo parodytos juodai-baltos pareiškėjų paso nuotraukos[300]. Antrojoje, policija siekdama, kad atitinkama informacija būtų paskelbta, pakvietė žurnalistus ir leido jiems fotografuoti pareiškėją be jo sutikimo, jam esant areštinėje suimtam už psichotropinių medžiagų (800 gramų kanapių) laikymą su tikslu parduoti. Kitą dieną, pareiškėjo nuotrauka buvo paskelbta visuomenės informavimo priemonėse[301]. Abejose bylose EŽTT atsižvelgdamas į faktines aplinkybes, konstatavo Konvencijos 8 straipsnio pažeidimus. Nors šiais atvejais nacionalinėje teisėje ir egzistavo įstatyminis pagrindas tokią informaciją skleisti, tačiau vis tiek buvo nustatytas pažeidimas, remiantis argumentu, kad tokios informacijos viešinimas negali būti pateisinamas teisėtu ir pagrįstu visuomenės poreikiu žinoti asmenų privataus gyvenimo detales. Tokios pozicijos nuosekliai laikomasi ir nacionalinių teismų sprendimuose, pavyzdžiui byloje *E.P., J.P., V.P. ir E.S. prieš UAB „Sekundės redakcija“, I.K. ir A.R.* LAT konstatavo, kad nužudytojo kūno kraujo klane stambiu planu nuotraukos publikavimo „faktas iš esmės neprisideda prie informacijos apie nusikaltimą paviešinimo, taip pat negali padėti jį atskleisti ir pan., <...> todėl tokios nuotraukos publikavimas nepateisinamas nei žiniasklaidos priemonės teisės laisvai skleisti informaciją įgyvendinimu, nei visuomenės interesu būti informuotai apie padarytą nusikaltimą“[302]. Vadovaujantis tuo, kas išdėstyta, teigtina, kad asmens atvaizdas gali būti viešinamas žiniasklaidoje, nesant to žmogaus sutikimo, tik tuomet, kai viešas nuotraukos paskelbimas galėtų prisidėti prie įstatymų pažeidimų

[299] Sciacca v. Italy, Eur. Ct. H. R., Case 50774/99 (2001), §28-29; Egeland and Hanseid v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case. 34438/04 (2009), §60.
[300] Khuzhin and Others v. Russia, Eur. Ct. H. R., Case 13470/02 (2008).
[301] Toma v. Romania, Eur. Ct. H. R., Case 42716/02 (2009).
[302] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. rugpjūčio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-358/2010,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/168722?nr=1. Taip pat žr. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo mėn. 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2008,“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/89289?nr=1

atskleidimo (pvz.: visuomenė galėtų jį identifikuoti, pateikti informacijos apie nusikaltimo padarymo aplinkybes ir pan.) arba jei tokiais veiksmais būtų patenkinamas teisėtas ir pagrįstas visuomenės interesas žinoti, pavyzdžiui kaip atrodo keliantis pavojų recidyvistas, iš įkalinimo įstaigos pabėgęs bei ieškomas kalinys ir pan.

Nors lemiančiu veiksniu nustatant teisės i asmens atvaizdą ir saviraiškos laisvės balansą yra laikomas viešinamos vaizdinės informacijos indėlis į diskusiją viešojo intereso klausimais, tačiau nuosekliai bei išsamiai analizei būtina įvertinti ir kitus reikšmingus faktorius, pavyzdžiui asmens atvaizdo užfiksavimo aplinkybes. Teismo posėdžių salė viešai nagrinėjat byla nacionalinių teismų jurisprudencijoje pripažinta vieša vieta, tačiau, LApT akcentavo, kad „aplinkybė, jog ieškovo nuotraukos buvo darytos viešoje vietoje (teismo posėdžių salėje – *aut. pastaba*) nesudaro pagrindo pripažinti, jog ieškovo teisė į atvaizdą šias nuotraukas išspausdinant, nebuvo pažeista“[303]. Iš publikacijas iliustruojančių nuotraukų matyti, kad įtariamieji, konkliudentiniais veiksmais (nuleistos gobtuvais pridengtos galvos, rankomis arba dokumentais slepiami veidai), aiškiai išreikia savo nenorą filmuotis bei fotografuotis, tačiau, akivaizdu, kad to jų noro nėra paisoma, nes jau netrukus tokios juos vaizduojančios nuotraukos paviešinamos internetiniuose naujienų portaluose. Šio magistro baigiamojo darbo 2.1.1. skyrelyje nustatyta, kad „asmuo, net ir būdamas viešoje vietoje, nepraranda savo individualumo ir privatumo”[304], todėl kiekvienu atvaizdo fiksavimo ar panaudojimo atveju turi būti atsižvelgiama į konkretaus žmogaus asmeninę nuožiūrą - jeigu asmuo aiškiai ir nedviprasmiškai išreiškė nenorą būti fotografuojamas, to turi būti paisoma”[305], be to aiškiai ar konkliudentiniais veiksmais išreiškus nesutikimą būti filmuojamam, tai aiškintina ir kaip nesutikimas leisti transliuoti vaizdo įrašą per visuomenės informavimo priemones“[306]. Susipažinus su analizuojamų kriminalinių laidų medžiaga, nustatytos dvi esminės aplinkybės, pirma, fiziniai asmenys filmuojami ne tik viešose vietose (pvz.: gatvėje, daugiabučio namo kieme, laiptinėje ir pan.), bet ir vienareikšmiškai privačių vietų grupei priskinamose erdvėse (pvz.: butuose, gyvenamuosiuose namuose ir kt.), antra, asmenų atvaizdai fiksuojami negavus jų sutikimo ir dažnai

[303] “Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus 2012 m. birželio 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2A-381/2012“, prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/386733?nr=1.
[304] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/89289?nr=1. Taip pat žr. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-91/2004,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/24188?nr=1.
[305] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/89289?nr=1. Taip pat žr. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-91/2004,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/24188?nr=1.
[306] “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2008,“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/89289?nr=1.

nepaisant akivaizdžiai išreiškiamo prieštaravimo (pvz.: necenzūriniai žodžiai, smūgiai į operatoriaus kamerą ir pan.). Pastarajai išvadai įtakos turi tai, kad policijos pareigūnai į įvykio vietą važiuoja tik gavę iškvietimą, todėl išankstiniai susitarimai dėl asmenų filmavimo ir tokios vaizdinės medžiagos viešinimo nėra sudaromi bei tai, jog didžioji dalis filmuojamų asmenų būna afekto būsenos arba stipriai paveikti alkoholio, todėl sutikimo davimas tampa neįmanomu, o net jei asmuo, būdamas stipraus apsvaigimo būsenoje išreiškia savo norą dėl savo atvaizdo fiksavimo ir panaudojimo, tačiau autorės nuomone toks sutikimas negali būti laikomas tinkama asmeninės nuožiūros išraiškos forma.

LR VIĮ 14 str. 3 d. numato, kad „informacija apie viešojo asmens privatų gyvenimą gali buti skelbiama be jo sutikimo, jeigu ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes"[307]. Remiantis šio mokslinio darbo 3.1. poskyryje aptarta viešojo asmens samprata, teigtina, kad didžioji dalis nagrinėjamu atveju nufotografuotų ar nufilmuotų asmenų negali būti laikomi viešaisiais asmenimis, kurių atvaizdų skelbimu būtų siekiama informuoti visuomenę apie su jų užimamomis pareigomis, visuomenine veikla ar vaidmeniu kituose viešuosiuose reikaluose susijusias aplinkybes. Pastebėtina, kad didžioji dalis kriminalinio pobūdžio televizijų laidose vaizduojamų asmenų nėra susiję su teisės pažeidimo įvykdymu (pvz.: liudytojai, nukentėjusieji, jų artimieji ir pan.), o tie, kurie vienaip ar kitaip laikytini susijusiais su nuskalstamos veikos padarymu, dažnai negali būti įvardinami įtariamaisiais, dėl kelių priežasčių: pirma, filmavimo metu nėra aišku ar tikrai buvo padarytas teisės pažeidimas, antra, veika ne visais atvejais kvalifikuojama kaip nusikalstama (pvz.: dėl mažareikšmiškumo), trečia, įtariamuoju asmuo gali būti laikomas tik nuo oficialių įtarimų jam pareiškimo. Įvertinus išdėstytus argumentus, darytina išvada, kad didžioji dalis nufilmuotų asmenų negali būti laikomi viešaisiais asmenimis.

Visgi įtariamieji, kaltinamieji ir nuteistieji, tam tikrais atvejais, gali būti pripažįstami viešaisiais asmenimis, bet net ir tokiu atveju, jie nepraranda teisės į savo atvaizdo neliečiamumą. Nagrinėjat šiai asmenų kategorijai priskiriamų asmenų teisės į asmens atvaizdą apimtį, akcentuotina Europos Tarybos Ministrų komiteto išsakyta pozicija 2003 m. liepos 10 d. rekomendacijoje „Dėl informacijos teikimo visuomenės informavimo priemonėms apie teisminius nagrinėjimus", kurioje nurodoma, kad „informacijos apie įtariamuosius, kaltinamuosius ir kitus teisminio proceso dalyvius teikimas turi būti vykdomas gerbiant asmens teisę į privataus gyvenimo neliečiamumą pagal Konvencijos 8 straipsnį. Ypatingą apsaugą būtina suteikti šalims, kurios atstovauja nepilnamečius ir

[307] "Visuotinė žmogaus teisių deklaracija," *Valstybės žinios* 68, 2497 (2006), 14 str. 3 d.

kitoms pažeidžiamoms žmonių kategorijoms, taip pat nukentėjusiesiems, liudytojams ir nuteistiesiems. Visais atvejais ypatingą dėmesį reikia skirti žalai, kuri nurodytiems asmenims gali būti padaryta atskleidžiant informaciją, kuri leidžia identifikuoti jų asmenybę“[308]. Kadangi asmens viešas įvardijimas įtariamuoju ar kaltinamuoju, ypatingai jo atvaizdo, leidžiančio jį paprastai identifikuoti, skelbimas gali sukelti sunkių padarinių ir neigiamai įtakoti jo vėlesnį normalų gyvenimą, todėl manytina, kad iš įtariamųjų, kaltinamųjų ir kitų šiai grupei priskiriamų asmenų negali būti atimta jų teisė į atvaizdą, vien dėl to, kad jie dalyvauja teisminiame procese. Su tokia nuomone sutinkama ir EŽTT jurisprudencijoje, kurioje pabrėžiama, kad vien pats faktas, jog asmens atžvilgiu yra pradėtas baudžiamasis procesas, negali atimti iš tokio žmogaus Konvencijos 8 str. garantuojamos apsaugos[309].

Atsižvelgiant į aptartą teisės doktrina ir teismų praktika bei į analizės metu nustatytas aplinkybes, pritartina Kristinos Ambrazevičiūtės padarytai ekspertinei išvadai, jog „kriminalinėse programose paprastai rodomos tik galimų teisės pažeidimų pasekmės arba konfliktinės situacijos, kurios su teisės pažeidimu netgi nesusijusios. Pabrėžtina, kad patys pažeidimai Programose paprastai neužfiksuoti. Tuo tarpu smurto aukų ar kitu galimu teisės pažeidimų pasekmių fiksavimas ir demonstravimas negali buti laikomas teisės pažeidimo fiksavimu, nepadeda teisės pažeidimo atskleisti ir nėra proporcingas tokiam tikslui“[310]. Be to, vadovaujantis EŽTT jurisprudencijoje suformuluotais kriterijais išnagrinėtos ,Lietuvos žiniasklaidoje itin dažnai matomas su baudžiamuoju procesu susijusių asmenų, nuotraukos bei jų paskelbimo aplinkybės, parodė, kad tokių asmenų, nuotraukų publikavimas itin retais atvejais gali būti pateisinamas viešuoju interesu, taip pat dažniausiai tokiais veiksmais nėra siekiama EŽTK 8 str. 2 d., CK 2.22 str. 2 d. ar VIĮ 14 str. 3 d., įtvirtintų teisėtų tikslų. Remiantis aukščiau pateiktais argumentais manytina, kad siekiant informuoti visuomenę apie vykstančius teisminius procesus, proporcingu privatumo suvaržymu būtų laikomas aprašomojo pobūdžio straipsnis. Tokią nuomonę pagrindžia ir EŽTT praktika[311].

Reziumuojant išdėstytą, teigtina, kad Lietuvos teisės aktuose bei teismų praktikoje pripažįstama, jog asmens teisė į atvaizdą įstatymų pažeidimų ir nusikaltimų atskleidimo išimtimi gali būti ribojama tik tais atvejais, kuomet asmens atvaizdo paviešinimas gali padėti atskleisti, tirti

[308] Council of Europe Committee of Minister Recommendation to member states on the provision of information through the media in relation to criminal proceedings Nr. (2003) 13, 2003, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805df617.

[309] Sciacca v. Italy, Eur. Ct. H. R., Case 50774/99 (2005), § 28-29; Eerikäinen and Others v. Finland, Eur. Ct. H. R., Case 3514/02 (2009), §66.

[310] Kristina Ambrazevičiūtė, “Dėl „LNK“ ir „TV3” paskelbtos informacijos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamos viešosios informacijos poveikio ir asmenų teisės į privatų gyvenimą atžvilgiu“ (mokslinė ekspertinė išvada, Teisės institutas, 2012), 7-8, http://teise.org/data/Ambrazeviciutes-Isvada_Farai.pdf.

[311] Eerikäinen and Others v. Finland, Eur. Ct. H. R., Case 3514/02 (2009), §70.

nusikaltimą ar nustatyti įtariamojo asmenybę. Tokia nacionalinė teisinė praktika atitinka Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje įtvirtintas nuostatas, jog asmens atvaizdo publikavimas be jo sutikimo yra galimas tik esant labai svarių priežasčių, kurios pateisintų tokį žmogaus teisės į atvaizdo neliečiamumą suvaržymą. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos žiniasklaidos priemonėse pateikiamoje informacijoje viešinant asmens atvaizdą dažniausiai nėra siekiama jokio teisėto tikslo, nurodyto Konvencijos 8 str., CK. 2.22 str. ar VIĮ 14 str., teigtina, kad žiniasklaida viešai skelbdama tokio pobūdžio vaizdinę medžiagą, siekia ne supažindinti visuomenę su padarytais nusikaltimais, o patenkinti žmogiškąjį smalsumą, intriguoti, šokiruoti, sudominti skaitytoją ar žiūrovą.

IŠVADOS

1. Teisės doktrina nepateikia teisės į asmens atvaizdą apibrėžimo, tačiau, remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo bei nacionalinių teismų jurisprudencija, galima teigti, kad teisė į asmens atvaizdą yra atskira teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą dalis, suprantama kaip žmogaus teisė kontroliuoti savo atvaizdo, iš kurio jis gali būti identifikuotas, fiksavimą ir panaudojimą. Dėl savo fundamentalumo teisė į asmens atvaizdą yra saugoma tarptautinėje ir nacionalinėje teisėje, tačiau tiesiogiai jos apsauga yra įtvirtinta tik LR CK 2.22 str. bei LR VIĮ 13 str. Teisės doktrinoje, teisės aktuose bei teismų praktikoje yra pripažįstama, kad nagrinėjama teisė nėra absoliuti ir gali būti ribojama, esant EŽTK 8 straipsnio 2 dalyje numatytiems pagrindams. Viešinant nuotraukas žiniasklaidoje dažniausiai kyla teisės į asmens atvaizdą bei saviraiškos laisvės kolizija, todėl EŽTT ir nacionaliniai teismai, siekdami nustatyti tinkamą balansą, vadovaujasi trijų pakopų testu, tai yra įvertina asmens privatumo ribojimo legitimumą, tikslą, dėl kurio yra vykdoma intervencija bei pasirinktų priemonių proporcingumą. Taip pat, atitinkamas teisės suvaržymas turi būti pripažintas būtinu demokratinėje visuomenėje, tai yra, turi būti nustatyta, kad nagrinėjamas klausimas yra būtinas primygtiniam visuomenės poreikiui patenkinti ir proporcingas teisėtam ribojimo tikslui.

2. EŽTT jurisprudencijoje yra suformuluoti kriterijai, kurių įvertinimas konkrečios bylos faktinių aplinkybių kontekste, užtikrina tinkamą teisės į asmens atvaizdą ir saviraiškos laisvės pusiausvyrą, kuomet žiniasklaidoje yra publikuojami žmonių atvaizdai: pirma, įvertinamas skleidžiamos informacijos indėlis visuomeninei diskusijai viešojo intereso klausimu, antra, įvertinamas atitinkamo asmens žinomumas ir publikacijos (televizijos laidos, internete rodomo reportažo ir pan.) tema, trečia, nustatomas žmogaus ankstesnis elgesys su žiniasklaida, ketvirta, patikrina metodų, kuriais gauta informacija, teisėtumą ir tokių žinių teisingumą bei išnagrinėja nuotraukos padarymo aplinkybes, penkta, išnagrinėja publikacijos turinį, formą ir paskelbimo pasekmes. Nors šiais kriterijais dažniausiai vadovaujamasi, nagrinėjat ginčus dėl viešųjų asmenų kategorijai priskiriamų žmonių teisės į asmens atvaizdą pažeidimo, tačiau atsižvelgiant į kriterijų pobūdį bei bendrą taikymo praktiką, manytina, jog jais sėkmingai remiamasi vertinant kitus, asmens atvaizdo paviešinimo žiniasklaidoje, pagrindus.

3. Visuomenės informavimo priemonėse skelbiamoje informacijoje, galima nustatyti šiurkščių teisės į asmens atvaizdą pažeidimų, susijusių su asmenų, esančių viešose vietose, atvaizdų fiksavimu ir viešinimu. Žiniasklaidos atstovai turėtų įsisąmoninti, jog fotografavimas viešoje vietoje savaime nereiškia, kad tokiais veiksmais negali būti pažeista asmens teisė į atvaizdą. Tokiais atvejais labai

svarbi yra to žmogaus asmeninė nuožiūra, taigi, prieš imantis kokių nors su asmens atvaizdo fiksavimu ar panaudojimu susijusių veiksmų, informacijos skleidėjai ir rengėjai turėtų vadovautis protingumo principu ir įvertinti ar tokia informacija atitinka pagrįstą visuomenės interesą žinoti.

4. Lietuvos teisės doktrinoje, įstatyminėje bazėje ir teismų praktikoje egzistuoja tarptautinę praktiką atitinkanti duali viešojo asmens samprata: siauriausios apimties teise į privataus gyvenimo neliečiamumą naudojasi viešieji asmenys, einantys oficialias pareigas, tuo tarpu tokių pareigų neužimantys, bet visuomenei gerai žinomi asmenys, naudojasi platesnės apimties privataus gyvenimo ribomis. Tokiai diferenciacijai įtakos turi teisėtas visuomenės interesas žinoti, kuris turi būti ne menamas, o realus. Todėl, tais atvejais, kai nuotraukos paskelbimo tikslas buvo patenkinti skaitytojų ar žiūrovų smalsumą bei žiniasklaidos priemonės komercinį interesą, prioritetas turi būti suteiktas teisei į atvaizdą, o ne laisvei skleisti informaciją arba visuomenės teisei žinoti.

5. Nacionalinėje teisėje numatytas įstatymų pažeidimų ir nusikalstamų veikų atskleidimo tikslas bei EŽTK įtvirtina teisės pažeidimų ir nusikaltimų prevencijos išimtis reiškia, kad skelbiama informacija turi būti siekiama padėti atskleisti, tirti padarytas nusikalstamas veikas arba užkirsti kelią dar neįvykusiems nusikaltimams. Viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai dažnai piktnaudžiauja šia išlyga ir siekdami sudominti visuomenę publikuojamą straipsnį apie nusikaltimą ar baudžiamąjį procesą iliustruoja aprašomo žmogaus nuotraukomis, kurios neturi jokios informacinės vertės, arba kuria televizijos laidas, kuriose vaizduojami asmenys dažnai net nėra laikomi įtariamaisiais. Todėl, situacijose kai įtariamasis jau yra nustatytas ir sulaikytas, jo atvaizdo viešinimas žiniasklaidoje būtų laikomas pertekliniu, neatitinkančiu proporcingumo principo, netenkinančiu visuomenės teisėto ir pagrįsto intereso žinoti ir pažeidžiančiu to žmogaus teisę į atvaizdą.

PASIŪLYMAI

1. Atsižvelgiant į 1 ir 2 išvadas siūlytina keisti LR CK 2.22 str. 2 d. ir ją išdėstyti taip:

„Asmens sutikimo nereikia, jeigu šie veiksmai yra susiję su visuomenine asmens veikla, jo tarnybine padėtimi, teisėsaugos institucijų reikalavimu arba jeigu fotografuojama viešoje vietoje. Tačiau asmens nuotraukos (jos dalies), padarytos šiais atvejais, negalima **spausdinti, publikuoti,** demonstruoti, atgaminti ar parduoti, jeigu tai pažemintų asmens garbę, orumą ar dalykinę reputaciją **ir (arba), jeigu tokių veiksmų nepateisina teisėtas ir pagrįstas visuomenės interesas tokią informaciją žinoti.“**

2. Atsižvelgiant į 1, 2 ir 4 išvadas siūlytina keisti LR VIĮ 2 str. 60 p. ir jį išdėstyti taip:

„Viešasis asmuo – valstybės politikas, teisėjas, valstybės ar savivaldybės pareigūnas, politinės partijos ir (ar) asociacijos vadovas, kuris dėl einamų pareigų arba savo darbo pobūdžio nuolat dalyvauja valstybinėje ar visuomeninėje veikloje, arba kitas asmuo, jeigu jis turi viešojo administravimo įgaliojimus ar administruoja viešųjų paslaugų teikimą arba jeigu jo nuolatinė veikla turi reikšmės viešiesiems reikalams**, arba asmuo, kuris yra visuomenėje gerai pažįstamas dėl savo vaidmens viešajame gyvenime: mene, socialinėje srityje, sporte ar kitokioje veikloje.“**

3. Atsižvelgiant į 1 ir 2 išvadas siūlytina keisti LR VIĮ 14 str. 3 d. ir ją išdėstyti taip:

„Informacija apie privatų gyvenimą gali būti skelbiama be žmogaus sutikimo tais atvejais, kai ji padeda atskleisti įstatymų pažeidimus ar nusikalstamas veikas~~, taip pat~~ **arba** kai informacija yra pateikiama viešai nagrinėjant bylą~~. Be to,~~ **arba kai** informacija **skelbiama** apie viešojo asmens privatų gyvenimą **ir** ~~gali būti skelbiama be jo sutikimo, jeigu ši informacija atskleidžia visuomeninę reikšmę turinčias privataus šio asmens gyvenimo aplinkybes ar asmenines savybes~~**. jeigu tokios informacijos viešinimą pateisina teisėtas ir pagrįstas visuomenės interesas žinoti atitinkamas žmogaus privataus gyvenimo aplinkybes“.**

4. Atsižvelgiant į 3, 4 ir 5 išvadas siūlytina papildyti LR VIĮ III skyrių „Asmens, visuomenės ir valstybės interesų apsauga visuomenės informavimo srityje“ straipsniu **„Teisės į asmens atvaizdą visuomenės informavimo priemonėse užtikrinimas“** ir jį išdėstyti taip:

1. Fiksuodamas asmens atvaizdą viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas turi kritiškai vertinti erdvės, kurioje yra asmuo, priskirimą viešai vietai, o esant abejonių turi susilaikyti nuo tokios vaizdinės medžiagos panaudojimo.
2. Viešosios informacijos rengėjo ir skleidėjo laisvė fiksuoti bendrą viešos vietos vaizdą, netaikoma tais atvejais, kai pasinaudojant priartinimo funkcija turinčiais objektyvais fiksuojamas konkretaus pavienio asmens ar asmenų grupės atvaizdas.
3. Norėdamas paviešinti viešoje vietoje užfiksuotą asmens atvaizdą, viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas privalo aiškiai ir nedviprasmiškai informuoti asmenį apie galimą viešą tokios vaizdinės medžiagos paskelbimą žiniasklaidoje.
4. Viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas privalo vadovautis taisykle, kad viešųjų asmenų, kurie neina jokių oficialių pareigų, bet dėl savo veiklos pobūdžio yra gerai žinomi visuomenei, teisės į asmens atvaizdą ribos yra platesnės nei viešųjų asmenų, kurie tokias pareigas užima.
5. Viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas ketinantis skelbti viešojo asmens, kuris neužima jokių oficialių pareigų, bet dėl savo veiklos pobūdžio yra gerai žinomas visuomenei, atvaizdą susijusį su itin privačiomis gyvenimo aplinkybėmis, turėtų su tuo asmeniu suderinti tokios vaizdinės medžiagos paviešinimo žiniasklaidoje klausimą.
6. Ankstesnis asmens bendradarbiavimas su žiniasklaida, nereiškia absoliutaus leidimo viešosios informacijos rengėjui ir skleidėjui viešinti to asmens atvaizdą.
7. Viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas negali viešinti sukrėtimo paveiktų ar bejėgiškos būsenos žmonių atvaizdų.
8. Viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas negali skelbti informacijos, kuri tiesiogiai ar netiesiogiai skatina daryti nusikaltimus, pažeisti viešąją tvarką, mėgdžioti agresyvų elgesį.
9. Viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas pateikdamas informaciją apie nusikalstamas veikas, nelaimingus atsitikimus ir kitokius panašaus pobūdžio atvejus, gali naudoti asmens atvaizdą tik tuomet, kai tuo siekiama: prisidėti prie nusikalstamos veikos atskleidimo, identifikuoti įtariamąjį arba įspėti visuomenę apie jai gresiantį pavojų.
10. Viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas negali fotografuoti/filmuoti asmens ar panaudoti tokį jo atvaizdą, jei asmuo aiškiai išreiškė nesutikimą dėl tokių veiksmų.
11. Viešosios informacijos rengėjas ir skleidėjas vadovaudamasis protingumo principu turi įvertinti faktines situacijos aplinkybes ir viešinti tik tokio pobūdžio nuotraukas ir filmuotą medžiagą, kuri yra būtina bei naudinga visuomenei ir atitinka jos pagrįstą interesą žinoti.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Monografijos ir straipsnių rinkiniai

1. Abramavičius, Armanas, et al. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis. II tomas.* Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2009.
2. Ambrazevičiūtė, Kristina. "Dėl „LNK" ir „TV3" paskelbtos informacijos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamos viešosios informacijos poveikio ir asmenų teisės į privatų gyvenimą atžvilgiu." Mokslinė ekspertinė išvada, Teisės institutas, 2012, http://teise.org/data/Ambrazeviciutes-Isvada_Farai.pdf.
3. Arai-Takahashi, Yutaka. *The Margin of Appreciation Doctrine and the Principle of Proportionality in the Jurisprudence of the ECHR*. Atwerpen-Oxford-NewYork: Intersentia, 2002. http://books.google.lt/books?id=wTjOMvLpgwsC&printsec=frontcover&hl=lt#v=onepage&q&f=false
4. Beverly-Smith, Huw; Ohly, Ansgar; Lucas-Schloetter, Agnès. *Privacy, Property and Personality: Civil Law Perspectives on Commercial Appropriation.* New York: Cambridge University Press, 2005.
5. Greer, Steven. *The exceptions to Articles 8 to 11 of the European Convention on Human Rights.* Strasbourg: Council of Europe, 1997. http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRFILES/DG2-EN-HRFILES-15(1997).pdf.
6. *Handbook on European data protection law*. Luxembourg: The Publications Office of the European Union, 2014.
7. Keinys, Stasys. *Dabartinis lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2000.
8. Kilkelly, Ursula. *The right to respect for private and family life: A guide to the implementation of Article 8 of the European Convention on Human Rights. Human rights handbooks 1*. Strasbourg: Council of Europe, 2001. http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRHAND/DG2-EN-HRHAND-01(2003).pdf.
9. Macovei, Monica. *Freedom of expression: A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights*. *Human rights handbooks 2.* Strasbourg: Council of Europe, 2004. http://www.echr.coe.int/LibraryDocs/DG2/HRHAND/DG2-EN-HRHAND-02(2004).pdf.

10. Meškauskaitė, Liudvika. *Teisė į privatų gyvenimą: teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą: teorinės ir praktinės problemos*. Vilnius: Registrų centras, 2015.
11. Meškauskaitė, Liudvika. *Žiniasklaidos teisė: Visuomenės informavimo teisė: teoriniai ir praktiniai aspektai.* Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
12. Mikelėnas, Valentinas, et. al. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras: Asmenys*. Vilnius: Justitia, 2002.
13. Prosser, William L., Wade, John W., Schwartz, Victor E. *Cases and Materials on Torts.* New York: The Foundation Press, 1994.
14. Roagna, Ivana. *Protecting the right to respect for private and family life under the European Convention of Human Rights*. *Human rights handbooks.* Strasbourg: Council of Europe, 2012. http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/capacitybuilding/Source/documentation/hb11_privatelife_en.pdf.
15. Solove, Daniel J. *Understanding Privacy*. London: Harvard University Press, 2009.
16. Šindeikis, Algimantas. "Žodžio laisvė ir kitos konstitucinės vertybės: pusiausvyros nustatymo problemos". Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2008.
17. Vileita, Alfonsas, et. al. *Civilinė teisė: Bendroji dalis*. Vilnius: Justitia, 2009.

Straipsniai iš knygų, mokslo darbų rinkinių ir konferencijų medžiagos

1. Čekanavičius, Ąžuolas. "Specifinės fizinių asmenų civilinės teisės ir jų įgyvendinimas," iš *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų: mokslo studija*, Gediminas Sagatys et al., 227-273. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013.
2. Čekanavičius, Ąžuolas. "Viešojo fizinio asmens sampratos problematika," iš *Privatinės teisės doktrina ir praktika. Liber Amicorum Vytautui Pakalniškiui: mokslinių straipsnių rinkinys,* Juozas Žilys et. al., 119-132. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2014.
3. Gailiūtė, Dovilė. "Regioninės žmogaus teisių apsaugos institucijos." Iš *Žmogaus teisių apsaugos institucijos: kolektyvinė monografija,* Egidijus Jarašiūnas, Edita Žiobienė, Inga Žalėnienė, Saulė Vidrickaitė, Dovilė Gailiūtė, 347-420. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2009.

4. Jočienė, Danutė. “Privataus gyvenimo ir saviraiškos laisvės santykis.“ iš *Žmogaus teisių apsaugos problemos tarptautinėje ir Lietuvos Respublikos teisėje*, Danutė Jočienė, Kęstutis Čilinskas, 123-127. Vilnius: Teisės projektų ir tyrimų centras, 2005.
5. Mendel, Toby. “The Right of the Public to Know and Freedom of Entertainment: Information Seen From the Consumer’s Angle.” Paper for the Conference on Freedom of Expression and the Right to Privacy, Strasbourg, 23 September 1999. https://www.article19.org/data/files/pdfs/publications/freedom-of-information-foi-vs.-privacy.pdf.
6. Paulauskas, Artūras. “Įžangos žodis.“ Iš *Žmogaus teisės žiniasklaidoje: realybė, problemos ir aktualijos*, Romas Gudaitis, Sigitas Tamkevičius, Kęstutis Čilinskas, Indrė Makaraitytė, Rimas Andrikis, Deividas Velkas, Romas Sakadolskis, 2-4. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimas, 2005. http://www.lrs.lt/apps3/1/2402_FXPTNTRT.PDF.

Moksliniai straipsniai

1. Aleca Carmina ir Duminică Ramona. “Jurisprudential issues concerning the interpretation of Article 8 of the European Convention on Human Rights.” *Verslo ir teisės aktualijos* 7, 1 (2012): 108-121.
2. Cirtautienė, Solveiga. “Neturtinės žalos atlyginimas kaip neturtinių vertybių gynimo būdas.“ *Jurisprudencija* 71, 63 (2005): 5–15.
3. Cohen Almagor, Raphael. “The Right to Privacy: Part I.“ *The Scope of Tolerance: Studies on the Costs of Free Expression and Freedom of the Press* (2007): 35-56. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1683618.
4. Fedosiuk, Oleg. “Neformalus baudžiamojo įstatymo taikymas: poreikis, ribos, doktrinos.” *Jurisprudencija* 21, 4 (2014): 1079 - 1101.
5. Ganesan, Sujatha, „Is it permissible to publicly display photographs of individuals without their consent?.” *Knowledge Base Copyright Law (KB:Law|©): E-Journal*, (Detailed Answer for USA), 179 (2009). http://kb-law.info/wt_dev/kbc.php?article=179&view=print&land=US&lang=EN&mode=1.
6. Gumbis, Jaunius; Bacianskaitė, Vytautė; Randakavičiūtė, Jurgita. “Human rights today.“ *Jurisprudencija* 1, 119 (2010): 126–127.

7. Jarašiūnas, Egidijus. “Informacijos laisvės apsaugos problemos Konstitucinio Teismo praktikoje.“ *Jurisprudencija* 9, 1 (1989): 125-137.
8. Lankauskas, Mindaugas. “Balansavimas tarp teisės į privatumą ir saviraiškos laisvės Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje.“ *Teisės problemos* 2, 56 (2007): 103-131.
9. Leonaitė, Erika. “Proporcingumo principas ir jo taikymas EŽTT bylose prieš Lietuvą pagal EŽTK 8 str.“ *Teisė* 77 (2010): 113–125.
10. Markesinis, Basil, et al. “Concerns and Ideas About the Developing English Law of Privacy: and How Knowledge of Foreign Law Might Be Able to Help.“ *The American Journal of Comparative Law* 52, 1 (2004): 133-208. http://www.jstor.org/stable/pdf/4144448.pdf?_=1462019025522.
11. Pranevičienė, Birutė. “Limiting of the right to privacy in the context of protection of national security.“ *Jurisprudencija* 18, 4 (2011): 1609–1622.
12. Pranevičienė, Birutė; Amilevičius, Darius. “The limiting of privacy in the cyberspace.“ *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 6 (2011): 237–253.
13. Prosser, William L. “Privacy.“ *California Law Review* 48, 3 (1960): 383-423.
14. Shackelford, Scott. J. “Fragile Merchandise: A Comparative Analysis of the Privacy Rights for Public Figures.“ *American Business Law Journal* 49 (2012): 125–208. http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1744-1714.2011.01129.x/epdf.
15. Šimkaitytė - Kudarauskė, Rūta. “Viešosios vietos sąvokos ir sampratos problematika.“ *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 5 (2011): 199–219.
16. Urbaitė, Lina. “Valstybės pozityvių pareigų vertinimas Europos Žmogaus Teisių Teismo bylose prieš Lietuvą,“ *Socialinių mokslų studijos* 3, 3 (2009): 123–144.
17. Vienažindytė, Jevgenija. “Vertinimo nuožiūros laisvės doktrina Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijoje.“ *Teisė* 90 (2014): 188-211.
18. Žiobienė, Edita. “Aktualios konstitucinės teisės į privatų gyvenimą apsaugos problemos.“ *Jurisprudencija* 64, 56 (2005): 124–131.
19. Žiobienė, Edita. “Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta privataus gyvenimo apsauga: informacijos skleidimo apie viešuosius ir privačiuosius asmenis skirtumai.“*Jurisprudencija* 30, 22 (2002): 91-99.
20. Žiobienė, Edita. “Nepilnamečių interesų apsauga nuo neigiamo žiniasklaidos poveikio.” *Jurisprudencija* 9, 87 (2006): 31-36.

21. Žiobienė, Edita. “Privatumo teisės doktrinos kaita JAV.“ *Jurisprudencija* 32, 24 (2002): 33-40

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. “Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas.“ *Vyriausybės žinios* 1,1 (1985).
2. “Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas.” *Valstybės žinios* 63, 1479 (1996).
3. “Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.“ *Valstybės žinios* 89, 2741 (2000).
4. “Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas.“ *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002).
5. “Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas.“ *Valstybės žinios* 74, 2262 (2000).
6. “Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas.“ *Valstybės žinios* 36, 1340 (2002).
7. “Lietuvos Respublikos Konstitucija.“ *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).
8. “Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių ir bendrijų įstatymas.“ *Valstybės žinios* 89, 1985 (1995).
9. “Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymas.“ *Valstybės žinios* 52, 1484 (2000).
10. “Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymas.“*Valstybės žinios* 136, 6956 (2012).
11. “Lietuvos Respublikos triukšmo valdymo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 164, 5971 (2004).
12. “Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 82, 3254 (2006).

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimai

1. “Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1995 m. balandžio 20 d. nutarimas “Dėl Lietuvos radijo ir televizijos statuto“.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/41509.
2. “Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. gruodžio 9 d. nutarimas “Dėl Lietuvos respublikos baudžiamojo kodekso 105 straipsnio sankcijoje numatytos mirties bausmės“.“ *Valstybės žinios* 109, 3004 (1998).
3. “Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. spalio 21 d. nutarimas “Dėl vardų ir pavardžių rašymo Lietuvos Respublikos piliečio pase“.“ *Valstybės žinios* 90, 2662 (1999).
4. “Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 8 d. nutarimas “Dėl Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo 2 str. 12 d., 7 str. 2 d. 3 p., 11 str. 1 d. ir Lietuvos

Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 198[1] 1 ir 2 d.**“.“** *Valstybės žinios* 39, 1105 (2000).

5. “Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. rugsėjo 19 d. nutarimas “Dėl Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2000 m. liepos 11 d. redakcija) 27 straipsnio 2 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo 27 straipsnio pakeitimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalies, Lietuvos Respublikos telekomunikacijų įstatymo (2002 m. liepos 5 d. redakcija) 57 straipsnio 4 dalies, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (1997 m. gegužės 22 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 4 punkto, Lietuvos Respublikos operatyvinės veiklos įstatymo (2002 m. birželio 20 d. redakcija) 7 straipsnio 3 dalies 6 punkto, Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 48 straipsnio 1 dalies (1961 m. birželio 26 d. redakcija) ir 75 straipsnio 1 dalies (1975 m. sausio 29 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.“ *Valstybės žinios* 93, 4000 (2000).
6. “Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2002 m. spalio 23 d. nutarimas “Dėl Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 8 straipsnio ir 14 straipsnio 3 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.“ *Valstybės žinios* 104, 4675 (2002).

Lietuvos Respublikos teismų praktika

1. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 1998 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. 1 “Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 71 straipsnių ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/28608?nr=1.
2. “Lietuvos Aukščiausioji Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-356/1999.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/17032?nr=1.
3. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-130.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/19066?nr=3.
4. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. vasario 12 d. nutartis civilinėje byloje 3K-7-437/2002.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/10696?nr=1.
5. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. balandžio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-660.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/10322?nr=1.

6. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2002 m. spalio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-670.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/28460.
7. “Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2002 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1373.” Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/9545?nr=1.
8. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-294/2003.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/8606?nr=1.
9. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. spalio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1000/2003.“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/24218?nr=1.
10. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-91/2004.“ prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/24188?nr=1.
11. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-289/2004.” Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/40769?nr=1.
12. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2004 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-643.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/44927.
13. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. sausio 10 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-42.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/46481?nr=11.
14. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. sausio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-65/2006.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/58924?nr=2.
15. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2006 m. gegužės 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-398/2006.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/60430?nr=1.
16. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-569/2006.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/73691?nr=1.
17. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. sausio mėn. 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-2/2008.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/83313?nr=1.

18. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugpjūčio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-393/2008.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/88741?nr=1.
19. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. rugsėjo mėn. 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2008.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/89289?nr=1.
20. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-26/2009.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/98142?nr=1.
21. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. rugpjūčio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-358/2010.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/168722?nr=1.
22. “Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. balandžio 28 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A 62-787-11.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/202389?nr=1.
23. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2011 m. gegužės mėn. 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-262/2011.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/211297?nr=1.
24. “Panevėžio apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2012 m. vasario 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1S-215-366/2012.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/367859.
25. “Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2A-444-262/2012.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/510270?nr=3.
26. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-685/2013.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/778146.
27. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. gegužės 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-213/2014.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/823264.
28. “Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. liepos 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-35/2014.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/836303.

29. “Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2015 m. sausio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-138/2015.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/954840.
30. “Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. sausio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-24-730/2016.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/1179214?nr=1.
31. “Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2016 m. vasario 29 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-53-396/2016.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/1220814.
32. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. kovo 26 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. 2-1933-467/2015.“ Prieiga per internetą: http://www.infolex.lt/tp/1221645?nr=10.

Europos Sąjungos teisės aktai

1. Council of Europe Committee of Minister Recommendation to member states on the provision of information through the media in relation to criminal proceedings Nr. 13, (2003). https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805df617.
2. “Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo.“ O. L. (L 281) 31 (1995) (EB). Prieiga per internetą: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:31995L0046&from=LT.
3. “Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija.“ O.L. (C 326) 391 (2012).
4. “Europos Tarybos Konvencija dėl asmenų apsaugos ryšium su asmens duomenų automatizuotu tvarkymu (ETS Nr. 108).“ *Valstybės žinios* 32, 1059 (2001).
5. “Resoliution 428 containing a declaration on mass communication media and human rights.” Council of Europe Parlamentary Assembly (1970). Prieiga per internetą: http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=15842&lang=en. Prieiga per internetą: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=LT.

Tarptautinės sutartys ir kiti dokumentai

1. “Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija.“ *Valstybės žinios* 40, 987 (1995).
2. “ICCPR General comment No. 16: Article 17 (The right to respect of privacy, family, home and correspondence, and protection of honour and reputation).” United Nations Human Rights Committee (1988). Prieiga per internetą: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=INT%2fCCPR%2fGEC%2f6624&Lang=en.
3. “Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas.“ *Valstybės žinios* 77, 3288 (2002).
4. “Visuotinė žmogaus teisių deklaracija.“ *Valstybės žinios* 68, 2497 (2006).

Europos Teisingumo Teismo praktika

1. Cases C-92/09 and C-93/09, Volker und Markus Schecke and Hartmut Eifert v. Land Hessen, 2010 E.C.R. 662.

Europos Žmogaus Teisių Teismo praktika

1. “Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo byloje JÄGGI prieš Šveicariją santrauka.“ Teismų praktika 27 (2007), 433-434.
2. “Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo byloje MIKULIČ prieš Kroatiją santrauka.“ Teismų praktika 27 (2007), 429-432.
3. “Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimo byloje VAN ROSSEM prieš Belgiją santrauka.“ Teismų praktika 31 (2009), 381-384.
4. Aksu v. Turkey, Eur. Ct. H. R., Cases 4149/04 and 41029/04 (2012).
5. Alex Springer AG v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 39954/08 (2012).
6. Alim v. Russia, Eur. Ct. H. R., Case 39417/07 (2011).
7. Amrollahi v. Denmark, Eur. Ct. H. R., Case Case 56811/00 (2002).
8. Armonienė v. Lithuania, Eur. Ct. H. R., Case 36919/ 02 (2008).
9. Axel Springer AG v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 39954/08 (2012).
10. Biriuk v. Lithuania, Eur. Ct. H. R., Case 23373/03 (2008).
11. Burghartz v. Switzerland, Eur. Ct. H. R, Case 16213/90 (1994).
12. Chauvy and Others v. France, Eur. Ct. H. R., Case 64915/01 (2004).
13. Coban v. Spain, Eur. Ct. H. R., Case 17060/02 (2006).

14. Costello-Roberts v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 13134/87 (1993).
15. Coster v. the United Kingdom (GC), Eur. Ct. H. R., Case 24876/94 (2001).
16. Cudak v. Lithuania (GC), Eur. Ct. H. R., Case 15869/ 02 (2010).
17. Dubetska and others v. Ukraine, Eur. Ct. H. R., Case 30499/03 (2011).
18. Eerikainen and others v. Finland, Eur. Ct. H. R., Case 3514/02 (2009).
19. Eerikäinen and Others v. Finland, Eur. Ct. H. R., Case 3514/02 (2009).
20. Egeland and Hanseid v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 34438/04 (2009).
21. Gillian and Quinton v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 4158/05 (2010).
22. Guillot v. France, Eur. Ct. H. R., Case 22500/93 (1993).
23. Gurgenidze v. Georgia, Eur. Ct. H. R., Case 71678/01 (2006).
24. Hachette Filipacchi Associés v. France, Eur. Ct. H. R., Case 71111/01 (2007).
25. Handyside v. The United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 5493/72 (1976).
26. Khuzhin and Others v. Russia, Eur. Ct. H. R., Case 13470/02 (2008).
27. Kruslin v. France, Eur. Ct. H. R., Case 11801/85 (2006).
28. Küchl v. Austria, Eur. Ct. H. R., Case 51151/06 (2012).
29. Kuznetsov v. Ukraine, Eur. Ct. H. R., Case 39042/97 (2003).
30. Leander v. Sweden, Eur. Ct. H. R., Case 9248/81 (1987).
31. Liberty and others v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 58243/00 (2008).
32. Lillo–Stenberg and Sateher v. Norway, Eur. Ct. H. R., Case 13258/09 (2014).
33. Lingens v. Austria, Eur. Ct. H. R., Case 9815/82 (1986).
34. Lüdi v. Switzerland, Eur. Ct. H. R., Case 12433/86 (1992).
35. M. M. v. Netherlands, Eur. Ct. H. R., Case 39339/98 (2003).
36. M. M. v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R.., Case 24029/07 (2012).
37. Malone v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 8691/79 (1984).
38. Margareta and Roger Andersson v. Sweden, Eur. Ct. H. R., Case 12963/87 (1992).
39. N. v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 26565/05 (2008).
40. Niemietz v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 13710/88 (1992).
41. Öcalan v. Turkey, Eur. Ct. H. R., Case 46221/ 99 (2005).
42. Öllinger v. Austria, Eur. Ct. H. R., Case 76900/01 (2006).
43. Olsson v. Sweden (No. 1), Eur. Ct. H. R., Case 10465/83 (1988).
44. Patyi v. Hungary, Eur. Ct. H. R., Case 5529/05 (2008).
45. Peck v. The United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 44647/98 (2003).

46. Pfeifer v. Austria, Eur. Ct. H. R., Case 10802/84 (2007).
47. Pretty v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 2346/02 (2002).
48. Reklos and Davourlis v. Greece, Eur. Ct. H. R., Case 1234/05 (2009).
49. S. and Marper v. the United Kingdom (GC), Eur. Ct. H. R., Cases 30562/04 and 30566/04 (2008).
50. Sciacca v. Italy, Eur. Ct. H. R., Case 50774/99 (2005).
51. Shabanov and Tren v. Russia, Eur. Ct. H. R., Case 5433/02 (2006).
52. Silver and Others v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Cases 5947/72; 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75 (1983).
53. Soering v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 14038/88 (1989).
54. Standart Verlags Gmbh v. Austria (No 2.), Eur. Ct. H. R., Case 21277/05 (2009).
55. Standart Verlagsgesellschaft mbH (no. 2) v. Austria, Eur. Ct. H. R., Case 37464/02 (2007).
56. Sunday Times v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 6538/74 (1979).
57. Szuluk v. the United Kingdom, Eur. Ct. H. R., Case 36936/05, (2009).
58. Tan v. Turkey, Eur. Ct. H. R., Case 9560/03 (2007).
59. Tyrer v. the United Kingdom, Eur Ct. H. R., Case 5856/72 (1978).
60. Toma v. Romania, Eur. Ct. H. R., Case 42716/02 (2009).
61. Uzun v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case Nr. 35623/05 (2010).
62. Von Hannover v. Germany (2), Eur. Ct. H. R., Cases 40660/08 and 60641/08 (2012).
63. Von Hannover v. Germany, Eur. Ct. H. R., Case 59320/00 (2004).
64. Zehentner v. Austria, Eur. Ct. H. R., Case 20082/02 (2009).
65. Znamenskaya v. Russia, Eur. Ct. H. R., Case 77785/01 (2005).

Elektroniniai šaltiniai

1. Aleksėjūnaitė, Toma. "L. Kleizos vestuvės: slepiasi, bet nori, kad visi žinotų." Žiūrėta 2016 01 20. http://www.gyvbudas.lrytas.lt/seima/l-kleizos-vestuves-slepiasi-bet-nori-kad-visi-zinotu.htm.
2. American Civil Liberties Union. "Privacy Rights in the Digital Age." Žiūrėta 2016 03 24. https://www.aclu.org/sites/default/files/assets/jus14-report-iccpr-web-rel1.pdf.
3. Europos Sąjungos Tarybos pranešimas spaudai. "ES duomenų apsaugos reforma. Taryba patvirtino susitarimą su Europos Parlamentu." Žiūrėta 2016 03 12. http://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2015/12/18-data-protection/.

4. Garkauskas, Paulius, www.delfi.lt. “Garsaus Kauno verslininko nužudymu įtariamas vaikinas prabilo.“ Žiūrėta 2016 03 29. http://www.delfi.lt/news/daily/crime/garsaus-kauno-verslininko-nuzudymu-itariamas-vaikinas-prabilo.d?id=70825726.
5. Garkauskas, Paulius, www.delfi.lt. “Teismas leido suimti su „Agurkinių“ gauja siejamo kauniečio įtariamuosius žudikus.“ Žiūrėta 2016 04 01. http://www.delfi.lt/news/daily/crime/teismas-leido-suimti-su-agurkiniu-gauja-siejamo-kauniecio-itariamuosius-zudikus.d?id=70864890.
6. Kaunas.kasvyskta.lt.inf. “Prokuratūros vandalą užfiksavo vaizdo kameros, gal pažįstate?.“ Žiūrėta 2016 01 20. http://kaunas.kasvyksta.lt/2015/10/14/112/prokuraturos-vandala-uzfiksavo-vaizdo-kameros-gal-pazistate/.
7. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. “Vis daugiau jaunavedžių santuokas registruoja tik bažnyčioje.“ Žiūrėta 2016-03-19.
8. http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/2047.
9. Paraščiakas, Eiviltas, ir www.delfi.lt. “Slaptos L. Kleizos vestuvės: grasinimai fotografams , sraigtasparnis ir kunigas dvaro sode.“ Žiūrėta 2016 01 15. http://www.delfi.lt/veidai/zmones/slaptos-l-kleizos-vestuves-grasinimai-fotografams-sraigtasparnis-ir-kunigas-dvaro-sode.d?id=65154575.
10. Sinkevičius, Dainius, www.delfi.lt. “Vilniaus policiją ant kojų sukėlęs įtariamasis baisiu nužudymu – vaiko veidu.“ Žiūrėta 2016 04 28. http://www.delfi.lt/news/daily/crime/vilniaus-policija-ant-koju-sukeles-itariamasis-baisiu-nuzudymu-vaiko-veidu.d?id=71126420TV3.
11. “Apie laidą “Farai”.” Žiūrėta 2016-02-11. http://tv.tv3.lt/farai.
12. Urbonaitė-Vainienė, Ieva; Kuzmičiūtė, Sandra, www.delfi.lt. “L. Kleizos vestuvės sukėlė diskusijas apie kunigų išimtis įžymybėms.“ Žiūrėta 2016 01 16. http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/l-kleizos-vestuves-sukele-diskusijas-apie-kunigu-isimtis-izymybems.d?id=65177215.
13. www.delfi.lt. “Ieškomi asmenys galintys padėti tyrimui.“ Žiūrėta 2016 04 28. http://www.delfi.lt/news/daily/crime/ieskomi-asmenys-galintys-padeti tyrimui.d?id=71125806.
14. www.delfi.lt. “Į policijos reidą patekęs modelis S. Phamas neapsidžiaugė pamatęs fotoobjektyvus.“ Žiūrėta 2016 03 17.

http://www.delfi.lt/veidai/zmones/i-policijos-reida-patekes-modelis-s-phamas-neapsidziauge-pamates-fotoobjektyvus.d?id=70607400.

15. www.delfi.lt. “L.Kleiza su žmona savo naujagimiui išrinko hebrajišką vardą.“ Žiūrėta 2016 02 02. http://www.delfi.lt/veidai/zmones/l-kleiza-su-zmona-savo-pirmagimiui-isrinko-hebrajiska-varda.d?id=68764144.
16. www.delfi.lt. “Policija prašo pagalbos ieškant įtariamųjų žmogžudyste.“ Žiūrėta 2016 04 11. http://www.delfi.lt/news/daily/crime/policija-praso-pagalbos-ieskant-itariamuju-zmogzudyste.d?id=68536566.
17. www.delfi.lt. “Utenoje prieš savaitę dingo 17-metis, vaikinas iki šiol nerastas.“ Žiūrėta 2016 04 16. http://www.delfi.lt/news/daily/crime/utenoje-pries-savaite-dingo-17-metis-vaikinas-iki-siol-nerastas.d?id=70700884.
18. www.lrytas.lt.“Linas Kleiza su žmona Agneta laukia šeimos pagausėjimo“. Žiūrėta 2016 02 02. http://www.zmones.lrytas.lt/veidai-ir-vardai/linas-kleiza-su-zmona-agneta-laukia-seimos-pagausejimo.htm.
19. www.žmonės.lt. “Slaptos Lino Kleizos ir Agnetos Karalevičiūtės vestuvės apsaugos apsupty: svečiai į Šešuolėlių dvarą atvyko ir Maserati, ir sraigtasparniu.” Žiūrėta 2016 01 17. http://www.15min.lt/zmones/naujiena/lietuva/slaptos-lino-kleizos-ir-agnetos-karaleviciutes-vestuves-apsaugos-apsupty-sveciai-i-sesuoleliu-dvara-atvyko-ir-maserati-ir-sraigtasparniu-3-436220.
20. 15min.lt/BNS. “Briuselio pareigūnai išplatino ieškomo antrojo įtariamojo, siejamo su sprogdinimu metropolitene, fotorobotą.“ Žiūrėta 2016 03 26. http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/pasaulis/briuselio-pareigunai-isplatino-ieskomo-antrojo-itariamojo-siejamo-su-sprogdinimu-metropolitene-fotorobota-57-600481.

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Šiame magistro baigiamajame darbe analizuojami teisės į asmens atvaizdą reglamentavimo, taikymo bei aiškinimo ypatumai teisės doktrinoje, institucinėje praktikoje, EŽTT ir nacionalinių teismų jurisprudencijoje, ypatingą dėmesį skiriant konkrečių teisės į asmens atvaizdą probleminių aspektų, susijusių su žiniasklaidos veikla, tyrimui ir įvertinimui. Remiantis EŽTT išaiškinimais, darbe taip pat analizuojama ar nacionaliniai teismai bei žiniasklaidos atstovai tinkamai vadovaujasi EŽTT praktikoje suformuluotais kriterijais ir principais dėl asmens teisės į atvaizdą santykio su saviraiškos laisve. Atlikto teisinio tyrimo išvados įrodo, jog Lietuvoje egzistuojantis teisės į asmens atvaizdą įtvirtinimas bei aiškinimas atitinka tarptautinės teisės gaires, tačiau nepaisant to, žiniasklaidos veikla laikytina itin problemine sritimi nagrinėjamos teisės aspektu, kurioje neretai sutinkami atvejai, kuomet žmogaus teisė į jo atvaizdo neliečiamumą suvaržoma siekiant ne informuoti visuomenę bei tenkinti jos teisėtą ir pagrįstą interesą, o turint tikslą patenkinti visuomenės smalsumą ir gauti iš to komercinės naudos.

Reikšmingi žodžiai: teisė į asmens atvaizdą, saviraiškos laisvė, vieša vieta, viešas asmuo, viešasis interesas, proporcingumas.

This master thesis is to analyze the regulation, application and interpretation of the right to the protection of one’s image in the legal doctrine, institutional practice, ECHR and national courts jurisprudence. Its focus is analysis and assessment of specific problematic aspects of the right to the protection of one’s image related to means of mass communication. The work also analyzes whether the national courts and the media are in compliance with the criteria and principles set from the practice of ECHR in relation to the right of an individual to protect one’s image as well as the freedom of self-expression. Conducted case study proves that in Lithuania the enforcement and interpretation of the right to the protection of one’s image is in line with the guidelines of international law. However, mass media activity is particularly problematic area when it comes to implementation of that right. The media often restricts the human right to the privacy of one’s image not because of public right to information and to meet the legitimate and reasonable interest but with the aim to satisfy the public's curiosity and get the commercial benefit.

Keywords: the right to the protection of one’s image, freedom of self-expression, public place, public person, public interest, proportionality.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Teisė į asmens atvaizdą žiniasklaidoje

Teisė į asmens atvaizdą – atskira teisės į privataus gyvenimo neliečiamumą dalis, kuri dėl savo fundamentalumo yra saugoma tiek tarptautiniu, tiek nacionaliniu lygiu. Nagrinėjamos srities problemiškumą lemia sudėtingas privatumo bei saviraiškos laisvės tarpusavio santykis bei konkurencija, ypatingai tais atvejais kai žiniasklaidoje viešinami asmens atvaizdai. Kadangi tokiais atvejais būtina surasti tinkamą pusiausvyrą tarp šių vertybių, nesuteikiant nepagrįsto prioriteto nė vienai iš jų, todėl atliktu teisiniu tyrimu siekta atskleisti teisės į asmens atvaizdą esmę ir reikšmę, reglamentavimo bei aiškinimo EŽTT ir nacionalinių teismų jurisprudencijoje specifiką, o remiantis saviraiškos laisvės santykio su teise į asmens atvaizdą analize, įvertinti kylančią problematiką dėl asmens atvaizdo fiksavimo, viešinimo ar kitokio panaudojimo žiniasklaidos priemonių veikloje.

Išsikeltų tikslų pasiekimui darbe nuosekliai vadovaujamasi uždaviniais, kurie atsispindi darbo struktūroje. Pirmajame skyriuje pateikiama apibendrinta teisės į asmens atvaizdą samprata, teisinio reguliavimo visuma pagrindiniuose tarptautiniuose ir nacionaliniuose teisės aktuose, taip pat bendrais bruožais atskleidžiama saviraiškos laisvės sąvoka bei jos santykis su teise į asmens atvaizdą. Antrajame skyriuje dėmesys skiriamas atskiriems asmens atvaizdo skelbimo žiniasklaidoje probleminiams aspektams: viešoje vietoje užfiksuoto asmens atvaizdo bei viešo asmens atvaizdo viešinimo visuomenės informavimo priemonėse specifikai, taip pat asmens atvaizdo skelbimo žiniasklaidoje, teisės pažeidimų atvejais, ypatumams.

Atlikto tyrimo išvadomis patvirtinti ginamieji teiginiai ir įrodyta, jog teisės į asmens atvaizdą pažeidimai Lietuvos žiniasklaidoje yra kasdienis reiškinys, dėl: *pirma*, asmens atvaizdo viešinimo žiniasklaidoje atvejų teisėtumo vertinimas yra neatsiejamas nuo vertinamojo pobūdžio kriterijų, pvz.: viešasis interesas, vieša vieta, asmeninė nuožiūra, todėl kiekvienoje situacijoje turi būti atsižvelgiama į faktines aplinkybes, *antra*, siekiant patenkinti visuomenės smalsumą ir gauti komercinės naudos dažnai žiniasklaidoje viešinami jokios informacinės vertės neturintys asmens atvaizdai, *trečia*, saviraiškos laisvę Lietuvoje neretai laikant absoliučia teise, užmirštama žiniasklaidos priemonių atsakomybė. Taip pat, patvirtintas esamo nacionalinio teisinio reglamentavimo netobulumas: LR VIĮ įtvirtinti reikalavimai privataus gyvenimo apsaugai žiniasklaidoje užtikrinti yra nepakankami, todėl tobulintini juos papildant asmens atvaizdo fiksavimo ir viešinimo sąlygas numatančiais kriterijais.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

The right to the protection of one’s image in the mass media

The right to a personal image is an individual right to privacy, which for its fundamentality is protected at both international and national levels. The area in question is determined by a complex relationship between privacy and freedom of self-expression, especially in cases when the media exposes personal images. It is crucial to find the reasonable balance between these values, without giving exceptional priority to neither of them. For this reason, the legal research has been carried out to expose the right to a personal image as well as the essence and the meaning of the regulation and the interpretation of this right by ECHR and the national courts jurisprudence. The main objective is to assess the emerging issues of personal image capture, publication or other use in the media on the basis of freedom of expression in relation to one’s right to privacy.

To attain the goals and provide thorough understanding of the problem**,** the first chapter covers general concept of legal regulation of the right to the protection of one’s image existing in international and national legislation as well as discusses the interpretation of the notion of self-expression and its relationship with the right to the protection of a person’s image. The second chapter focuses on specific problematic aspects of personal image exposure in the mass media such as specifics of publishing personal image obtained in a public place or one of a public figure and the cases of law violations related to such media reports.

The research findings confirm statements and give evidence that the right of personal portrayal violations in Lithuanian mass media is a daily phenomenon. Firstly, the legality of the publication of a personal image in the media is closely coherent with personal assessment criteria. For example, understanding of notions like public interest, public venue, personal attitude and etc. Secondly, personal images without any informative value are often publicized in the media not to serve the legitimate and reasonable interest but to satisfy the public's curiosity and get the commercial benefits. Thirdly, freedom of self-expression in Lithuania is very often assumed as an absolute right, ignoring the media's responsibility. The imperfection of the current national legal regulations is clearly seen. Lithuania Law on Public Information determined requirements for protection of private life in the mass media are insufficient and due to this ought to be improved by adding specific criteria for the use of a person’s image in particular cases.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

„Į policijos reidą patekęs modelis S. Phamas neapsidžiaugė pamatęs fotoobjektyvus“. http://www.delfi.lt/veidai/zmones/i-policijos-reida-patekes-modelis-s-phamas-neapsidziauge-pamates-fotoobjektyvus.d?id=70607400.

1 pav.

2 pav.

3 pav.

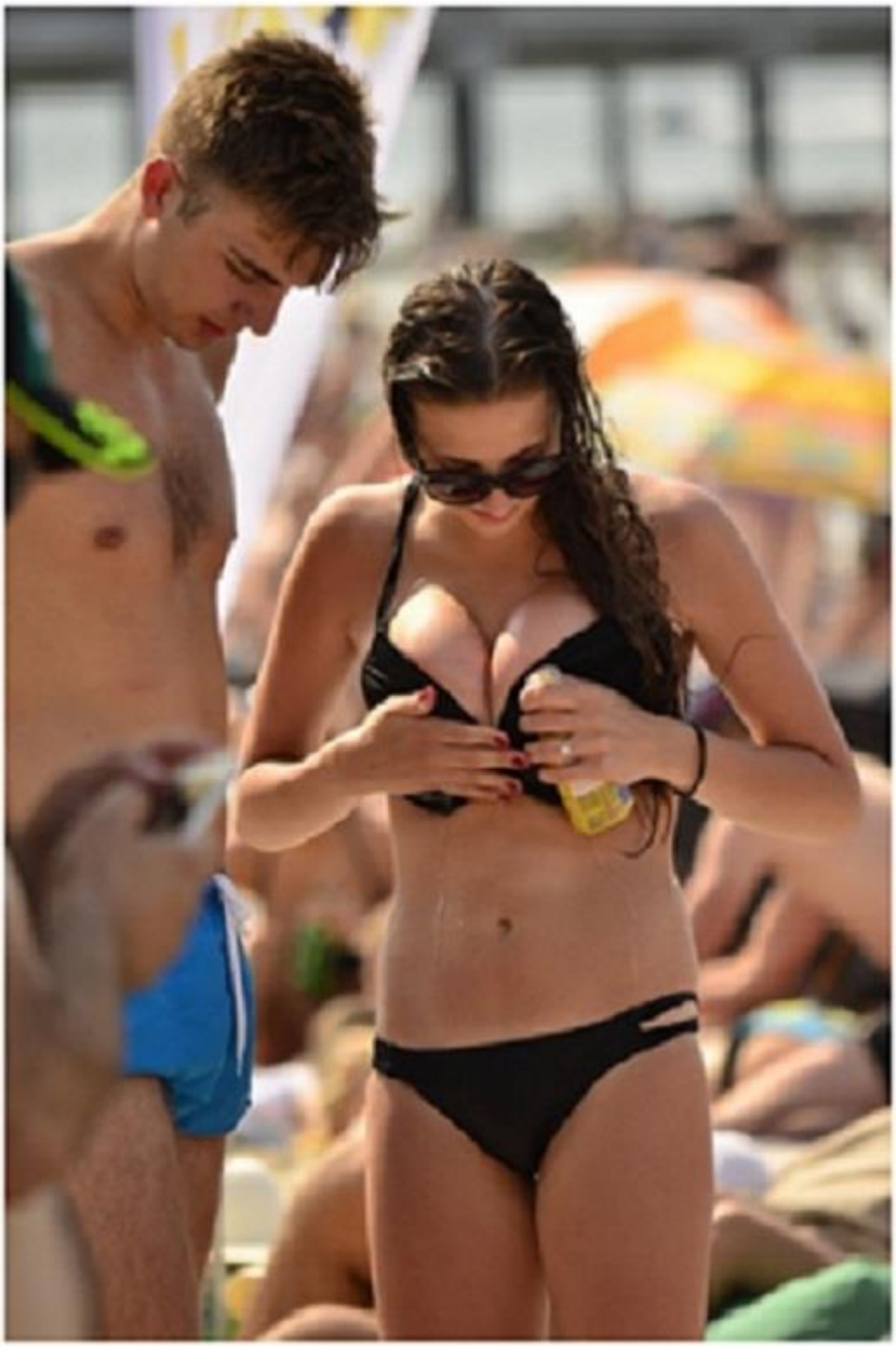

„Karštąjį savaitgalį paplūdimio barą užplūdo pusnuogės gražuolės“. http://zmones.lrytas.lt/veidai-ir-vardai/karstaji-savaitgali-papludimio-bara-uzpludo-pusnuoges-grazuoles.htm?foto=1.

4 pav.

5 pav.

„Klubinėjančių kauniečių širdis jau sušildė pavasaris“.

http://www.delfi.lt/veidai/muzika/klubinejanciu-kaunieciu-sirdis-jau-susilde-pavasaris.d?id=70677044.

6 pav.

„Sostinės klubo vakarėlis peržengė visas padorumo ribas“.

http://www.delfi.lt/fotogalerijos/sostines-klubo-vakarelis-perzenge-visas-padorumo-ribas.d?id=217528

7 pav.

Priedas Nr. 5

„Naktinis reidas Vilniuje: beteisis arabas, neblaivios vairuotojos ir pakeliai marihuanos“. http://www.delfi.lt/news/daily/crime/naktinis-reidas-vilniuje-beteisis-arabas-neblaivios-vairuotojos-ir-pakeliai-marihuanos.d?id=70606538.

8 pav.

9 pav.

Priedas Nr. 6

„Vilniuje policija reidą surengė netradiciniu metu: girti vairuoja ir ne savaitgaliais“. http://www.delfi.lt/news/daily/crime/vilniuje-policija-reida-surenge-netradiciniu-metu-girti-vairuoja-ir-ne-savaitgaliais.d?id=70321720.

10 pav.

Priedas Nr. 7

„Vilniuje pražydusios sakuros priviliojo stilingą publiką“.

http://stilius.lrytas.lt/mano-stilius/vilniuje-prazydusios-sakuros-priviliojo-stilinga-publika.htm.

11 pav.

Priedas Nr. 8

„Slaptos L. Kleizos vestuvės: grasinimai fotografams, sraigtasparnis ir kunigas dvaro sode”.

http://www.delfi.lt/veidai/zmones/slaptos-l-kleizos-vestuves-grasinimai-fotografams-sraigtasparnis-ir-kunigas-dvaro-sode.d?id=65154575#ixzz35wsiDPCz

12 pav.

13 pav.

14 pav.

15 pav.

Priedas Nr. 10

„Teismas leido suimti su „Agurkinių“ gauja siejamo kauniečio įtariamuosius žudikus“ http://www.delfi.lt/news/daily/crime/teismas-leido-suimti-su-agurkiniu-gauja-siejamo-kauniecio-itariamuosius-zudikus.d?id=70864890.

16 pav.

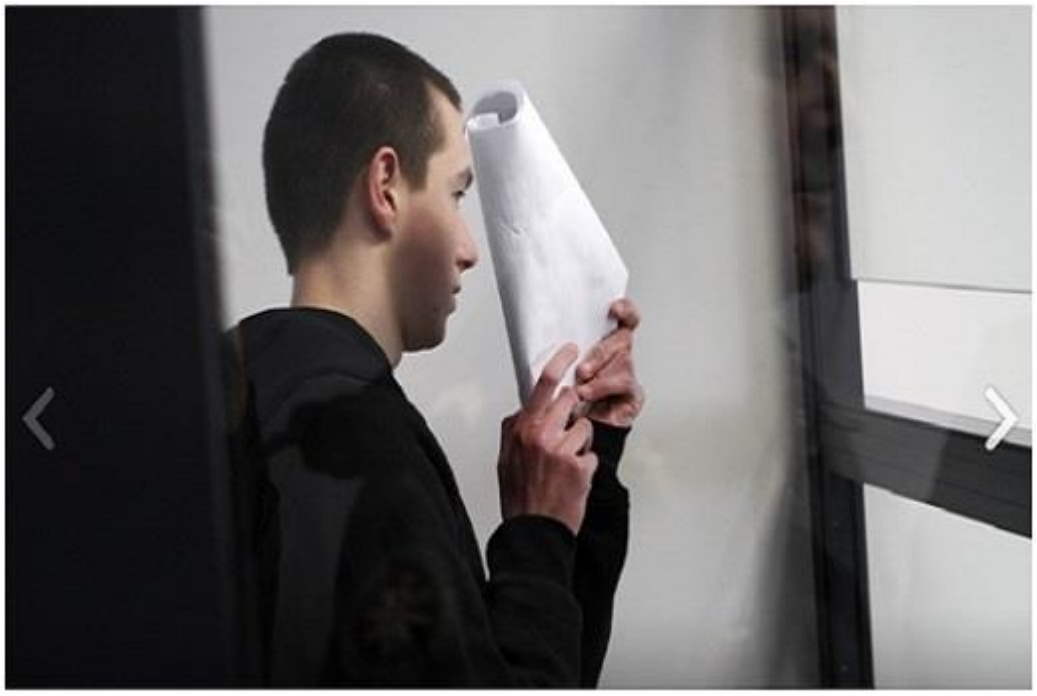

„Garsaus Kauno verslininko nužudymu įtariamas vaikinas prabilo“. http://www.delfi.lt/news/daily/crime/garsaus-kauno-verslininko-nuzudymu-itariamas-vaikinas-prabilo.d?id=70825726.

17 pav.

18 pav.

19 pav.

20 pav.

„Vilniaus policija ant kojų sukėlęs įtariamasis baisiu nužudymų – vaiko veidu“ http://www.delfi.lt/news/daily/crime/vilniaus-policija-ant-koju-sukeles-itariamasis-baisiu-nuzudymu-vaiko-veidu.d?id=71126420.

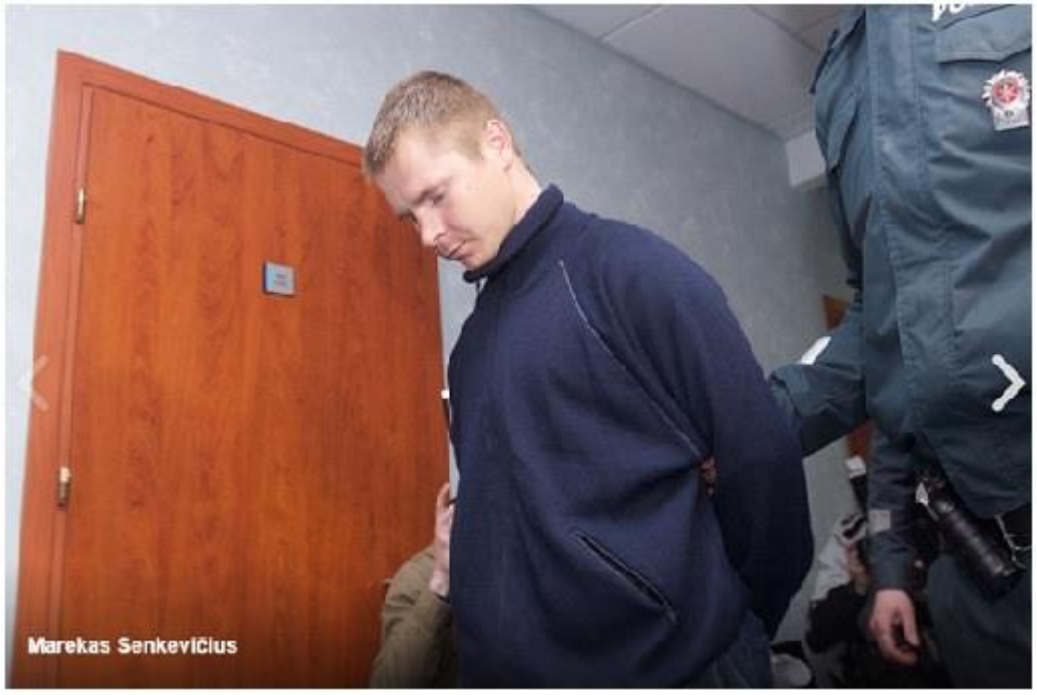
21 pav.

22 pav.

23 pav.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2016 m. balandžio 20 d.

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Teisės fakulteto, Tarptautinės žmogaus, vartotojų, intelektinės nuosavybės apsaugos magistrantūros studijų programos studentė Indra Kalvionytė, patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas tema „Teisė į asmens atvaizdą žiniasklaidoje“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

Indra Kalvionytė